

Ny. Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

Szekfü Gyula gondolataiból. — Franciszy Lajos dr.: Elvétefik tőletek az Isten országá. — Gyárfás Elemér: Az erdélyi kat. Státus átszervezése. — Porubszky Géza dr.: Lehet-e a nacionalizmus öncél? — Balla Borisz: Lelkek krízise. — Reményi József: Az amerikai magyarság. — Possonyi László dr.: Molnár Ferenc. — Mécs László: Hameiri, Palesztina költője és agitátora Királyhelmece. — Tamás Lajos: Verse. — Dr. Jakob Lorenz: A társadalmi rendszerek tyusai. — Eszterházy Lujza: A kat. akció lényege III. — Rády Elemér: Kézfogás. — Fórum (Pfeiffer Miklós dr.: Válasz két kérdésre.) — Róma Szava. — Ifjusági — gazdasági — kulturális társadalmi — művészeti-film szemle. — Könyvek-írások. — Világosság: pedagógiai és iskolaügyi szemle. — † Prohászka Ottokár dr. és Vértesi Frigyes dr. gondolataiból. — Szerkesztői üzenetek. — Karikaturák.

A Prohászka Körök megbizásából szerkeszti:

Rády Elemér.

14.

1933

március

II. évf.

3. sz.

Ára 4 K

ÚJ ÉLET

Az új katolicizmus folyóirata

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:

Czakó József

Budapest IX.

Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:

Sinkó Ferenc

Praha-Pankrác,

Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József

Cluj-Kolozsvár.

Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:

Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem !

Megjelent !

Új Élet könyvei I. szám.

Spesz Sándor dr. főiskolai tanár nagy 220 oldalas tanulmánya.

Okkultizmus és Csoda címen.

A könyv német és szlovák kiadásban már teljesen elfogyott. Az olasz kiadás most van sajtó alatt. A magyar kiadás az Új Élet kiadásában jelent meg és kiadóhivatalunkban Rožňava, Fő tér 4. kapható.

Ára kötve 25'— Kč, füzve 20 Kč.

A könyv tárgyalja az okkult jelenségeket, A Spiritizmus történetét s mibenlétét, a csodához való viszonyát. A szerző külön részben ismerteti Konnersreuti Neumann Teréz esetét.

Senki sem nélkülözheti, akit ezek a kérdések érdekelnek.

Rendelje meg!!

ÚJ ÉLET ————— 3. sz.

*K*itagadottak vagyunk mi, a háború óta kis területre, 'szegénységbe és tehetetlenségbe összezúfolt nemzedék. Lelkesítő szóban nem hiszünk többé, optimizmuson hitetlenül mosolygunk. De élni akarunk. A nemzet életakarata önmagában is oly erős, hogy optimisztikus biztatásokra, bátorító lelkesítő szavatokra nincs szüksége. Tudjuk, a nemzeti érzés kifejezőmódja is megváltozott. Cikornyás szólások még hallatszanak itt is, ott is; a napi politika és hírlapirodalom még nem tudott tőlük megszabadulni, de hogyan higgyenek a tömegek e szólásokban, mikor hangoztatóik is csak megszokásból, vagy üzleti érzéssel alkalmazzák azokat? SZERFŐ GYULA.

„Elvétefik főletek az Isten országa”.

Franciscy Lajos dr.

Az ismert nevű francia egyházfő és tudós, Baudrillart párisi felszentelt püspök, figyelemre méltó cikket írt az európai kereszténység enyészetéről. A cikket több katolikus nagy lap tette közzé, nemcsak Franciaországban, hanem Angliában és Németországban is.

Az író az Európában jelenleg uralkodó állapotokból indul ki, melyeket élesen körvonalaz. A háború után remélni lehetett, hogy a nagy vérözönben megfürdött emberiség a szörnyű katasztrófa után lelkileg megtisztult és ujjászületek s megnyitja egy szebb jövőnek a korszakát. Táplálta ezt a reményt az emberek magabaszállása és hevülése a kereszténység eszményeiért. A népszövetségi intézmény sokáig tartó békés időknek a virradatát látszott jelezni. De az emberek javulásának jelei hamar elfűntek és a népszövetség nem teljesítette a hozzá fűzött reményeket. Nem lett sem öre, sem előmozdítója a békének.

Ma nincs ország Európában, melynek állapotai nem volnának rosszabbak, mint voltak 1914-ben, a világháború kitörése előtt. Európát a kereszténység megjelenése óta három

nagy vihar rázta meg. A nyugatrómai birodalom bukása, a XVI. század vallási forradalma és a francia forradalom a XVIII. század végén. A vén világrész kiállotta mind a három katasztrófát s a kereszténység kiapadhatatlan áldás forrásokká tette azt, ami ezekkel a viharokkal együtt szerencsétlenséget hozott a földre. A római birodalmon osztozkodó barbár népeket az egyház megtérítette és civilizálta. A XVI. század vallási forradalma az egyházat felserkentette az erkölcsi regeneráció hatalmas munkájára. A vallás, a tudomány és a művészet minden ága hasznát látta ennek a csodálatos ujjászületésnek. A francia forradalom kezeiből, melyek a szabadság, testvériség és egyenlőség eszméit vérrel mocskolták be, az egyház ezeket az eszméket kiragadta, a vértől és a szennytől megtisztította s régi fényükbe visszaállította.

Ma az említett három katasztrófának összesűrített vihara zúg Európa felett. A népek nem férnek meg országos határaik között, hódításokra törekcsenek. Azért fejlesztik rendkívüli pénzáldozatokkal hadi erejüket, azért hiúsítják meg a leszerelésre irányuló főrekvéseket és kísérlefekeket. A békének állandóan fenyegető veszélye az a hódítási vágy, az országok anyagi erejét borzasztóan emésztő vérzés, a nagy hadseregek tartása és felszerelése. A vallási és politikai forradalom tüze is ég a társadalom egész szervezetében.

Egy 140 millió lelket számláló nagybirodalom egész hatalmi apparátusa nyíltan hadat üzent minden pozitív vallásnak. Szovjetországban 1937-ig el kell tűnnie a vallási élet minden nyomának. Nem lesz szabad ott azontúl fennmaradnia egyetlen egy templomnak és imaháznak sem, nem lesz szabad kiirni vagy említeni az Isten nevét. Aki keresztet akar vetni, annak el fog kelleni bujnia; aki imádkozni akar, annak újra katakombába kell költöznie, mint a kereszténység kezdetén. A vallástalanságnak és vallásüldözésnek ez a szelleme, mint a futótűz terjed és Spanyolországban már egész erővel lángol. Más országokban ez a szellem a szabadkőművesek és szabadgondolkozók munkáját mozgatja. Ezek régi ellenségei az egyháznak és aknamunkájuk mindeütt tért hódít.

A legveszedelmesebb ellensége azonban a vallási világszemléletnek és a gyakorlati kereszténységek a néhány év előtt jelentkezett materializmus, mely rohamosan megizmósodott és ma már a társadalom összes rétegeiben van hatalmas táborra. Hódol neki a szellemi munka embere, a gyárak és műhelyek munkása, az iparos, kereskedő és a földet művelő paraszt. Az anyagi javak keresése minden más érdek háttérbe szorít, az embereket az eszmei célok iránt közönyössé teszi és azoktól elidegeníteni. Ellenszenv, sőt gyűlölet támad az anyagias emberben a vallás, mint a legeszményibb cél és érdek ellen.

A vallásellenes forradalmon kívül rombolja a társadalmat a politikai forradalom a szocializmus alakjában. Értjük itt a radikális szocializmust, a szociáldemokrácia és a kom-

munizmus két ágával. A reffenetes gazdasági nyomor ennek a két rendszernek híveit a legvadabb végletekbe hajítja. Nincs elmélet, nincs tan, ha még oly képtelen is, mely követőkre nem találna, nincs társadalmi és gazdasági alakulat, ha még olyan közrendellenes is, melyhez az emberek nem csatlakoznak. A kilátástalan jelennek szomorúságában a legfantasztikusabb jövőbe is bizakodva néznek.

Feltolakodik ezekben a bajokban a még mindig nagy szerepet játszó nemzetiségi kérdés. Ennek legélesebb szilánkia a nemzeti önzés és gőg. Megvetni más nemzeteket, meggyűlölni őket és elszedni fölük a szellemi és anyagi boldogulás eszközeit, ez ma a nemzetiségi politika célzata azoknál a népeknél, melyek kisebbséget alkotó nemzetiségek felett uralkodnak. Ez a nemzeti felfuvalkodottság durvává teszi az embereket, meghiúsít minden összefogást a társadalom érdekeinek védelmére, szembeállítja, gazdasági és politikai harcokra tüzeli a népeket egymás ellen.

Felmerül most már az a kérdés, hogy az az egyház, mely meg tudta hódítani a barbárokat, le tudta győzni a XVI. század vallási és a XVIII. század politikai forradalmát, mert ezek a nagy válságok nem egyszerre érték Európát, hanem évszázados időszakokban képes lesz-e megküzdeni a mai bajokkal, melyek egyszerre és egyesült erővel törnek világrészünk keresztény civilizációja ellen? Képes lesz-e az európai kereszténység kiállani ezt a koncentrált ostromot, melyhez hasonló még sohasem döngette ennek a világrésznek bástyafalait?

Bamdrillart püspök nem zárja ki a kételkedést ezeknél a kérdéseknél. Ő lehetségesnek tartja az európai kereszténység enyészését. Rámutat más földrészekre, melyeken hajdan virágzott az egyház, mint például Kisázsiaiban, ebben az apostolori keresztény hódításban, ahonnet diadalmas utakon ment az Isten ígéje a földkerekség minden tája felé. És ma ott egy nagy pusztaság van a fényes és híres egyházközségek helyein. A szentírás szava: „Elvétetik föltek az Isten országa és odaadatik egy olyan népnek, mely meghozza az ő gyümölcseit“, az európai kereszténységen is beteljesedhetik. És ha beteljesedik, akkor az isteni Gondviselés más területeket tár fel a nálunk elveszett hit kincsei előtt. Ennek előjelei már mutatkoznak is. Minél jobban szorúl ki a keresztény hit Európában az élefből, annál nagyobb hódításokat tesz Ázsia és Afrikában. A megtérések ezekben a világrészekben olyan tömegesek, hogy a misszionáriusok alig győznek megbirkózni az új hívek lelki gondozásának nagy munkájával.

Ez Bamdrillart püspöknek az elgondolása az európai kereszténység enyészetéről. Kétségtelen, hogy ennek az enyészetnek a lehetőségét tagadni nem lehet. Az Isten országa elveszhet egyes országokban és világrészekben, aminél már az idők folyamán többször el is vészett. Mégis biznunk kell abban, hogy az európai kereszténységet a mai nagy válságok nem fogják eltörölni. Ha még olyan nagyok és rombolók is

a kereszténység ellen törő erők, ám nagyok az egyházat és a hitet fenntartó erők is. Európában van az egyház feje, aki egymásután bocsátja a háborgó vizekre a mentő deszkákat. Ezekbe mindig föbben és föbben kapaszkodnak úgy, hogy remélni lehet, hogy az európai keresztény országok mégis csak kivergődnek a révpartra.

Bizzunk és dolgozzunk civilizációnk megmentéséért. Terjesszük az egyház tanítását szóval és tettel. Alakítsuk ki magunkban a keresztény embert, első sorban az irgalmas keresztény embert, aki alamizsnát ad az éhezőknek, a szűkölködőknek. Erre van a legnagyobb szükség a mai nagy nyomorúság közepette. Testi és lelki irgalmasságra vannak rászorúlva az emberiség milliói. Ha a hónapok alá nyúlunk, ha kenyeret adunk nekik és lelki táplálékot, megmentjük őket és velük megmentjük a társadalmi rendet. Ha ilyen értelemben irgalmas lesz az egyház minden hű fia tehetsége szerint, magukhoz jönnek a népek és visszatérnek az európai civilizációt fenntartó keresztény életrendhez.

Az erdélyi katolikus Státus átszervezése.

Gyárfás Elemér.

Igaz szeretettel vettem kezembe az „Új Élet” mutatványszámait s büszke örömmel láttam belőlük, hogy mennyi produktív értéket tud kitermelni a katolikus világnézet a mostoha szlovenszkói viszonyok között is. Harminc éve jártam először Kassán, mikor mint a Kőlozsvárt Szent Imre Egylet elnöke meleg testvéri üdvözetletet vittem az akkor megalakult Kassai Szent Imre Körnek. Szerény kis csoportunk eltörpült a nagy és előkelő budapesti küldöttség mellett, mégis valahogy kiéreztem a felénk sugárzó szeretetből, hogy kassai társaink magukhoz közelebb állóknak tekintenek minket, a szegény, szürke erdélyi testvéreket, akik akkor is épp úgy üres kézzel mentünk hozzájuk, amint most, az Új Élet diadalmas lendüléséhez sem tudunk aranyat, ezüstöt ajándékba vinni.

Egy ajándékot azonban mégis adhatunk, mikor megfogjuk a felénk nyújtott testvéri kezét. Szeretnők e kézfogással átsugározni szlovenszkói hittestvéreink lelkébe az erdélyi katolicizmus évszázados küzdelmében megacélosodott önbizalmunkat. S azt az erős meggyőződésünket, hogy a történelmi megpróbáltatások csiszoló-kövek, melyek között ragyogóvá fényesedik a katolikus világnézet mindenekelőtt ereje.

Erdélyben a katolicizmus a hitújítás kora óta állandóan kisebb-szebb szerepre szorult s szüntelen harcban állott létéért s fennmaradásáért. Másfélszázadig nem volt püspökünk s káptalanunk. Néhány franciskánus zárda, az újra, meg újra kiüldözött jezsuiták, negyvenötven falusi székely plebános s egyes főurak házi kápolnájában szolgáló káplánok alkották a klérust, melynek tagjai a világi hívőkkel összefogva, erdélyi katolikus Státus néven tömörültek s igyekeztek érdekeiket megvédeni.

Mikor a XVIII. század elején a száműzött erdélyi püspök ismét elfoglalta székét az ősi Gyulafehérváron, természetes feje lett e tömörülésnek, melyre azonban rövidesen újabb megpróbáltatások vártak. A bécsi kormányok előbb hatalmi szempontból, majd a Jozefinista eszmeáramlatok hatása alatt vetettek minduntalan gáncsot az erdélyi katolikus Státusnak s azt évtizedeken át „Catolica Comisso” elnevezés alatt adminisztratív szervvé igyekezett visszafejleszteni.

Mikor az 1848-as átalakulással széttörték pillanatnyira a bilincsek, nyomban újra szervezkedett az erdélyi katolikus Státus is, de új szervezete csak 1867 után léphetett életre s kezdhette meg áldásos gyakorlati működését. Allg sikerült valamennyire megszilárdítani az új szervezet keretelt és működési irányát, mikor már megindult a küzdelem az egyházpolitikai harc eszméitől vezetett budapesti kormányok lalcizáló iskolapolitikája ellen. E három évtizedes küzdelem sok keserű és fájdalmas mozzanatot vetett fel, de elődeink bölcsessége és elvszilárdsága győzedelmesen harcolta azt végig s Majláth püspök büszkén tekinthet vissza arra, hogy az Impérium változás idején az erdélyi katolikus Státus hét teljes főgimnáziuma s ugyanannyi fiúnevelőintézete (Internátusa) tulnyomórészt új modern épületben elhelyezkedve, kifogástalan felszereléssel és tanári karral bátran felvehette a versenyt a dédelgetett állami intézetekkel s ezek kiegészítéséül sikerült megóvni a tanító- és tanítónőképzőnk, számos polgárliskolánk s többszáz elemi iskolánk katólikus jellegét és szellemét.

Az 1867-ig terjedő félszázad alatt, amíg Erdély — tartományi önállóságának teljes megszüntetésével — közvetlenül a budapesti kormányok alatt állott, a Státus vezetői többször átfurmálták e terület szervezetét, alkottak különböző szabályzatokat, melyeket jóvá is hagyott a magyar király, mint legfőbb kegyúr, de részben az országos katolikus autonómia megszervezésének nehézségel, részben az illetékes egyházi és politikai tényezők féltékenysége s — ma már megmondhatjuk — rövidlátása miatt, az erdélyi katolikus Státusnak nem sikerült olyan „pecsétes oklevélhez” jutnia, mely létét, jogi személyiségét, helyzetét, vagyonát, fennmaradását minden idők változó kormányaival szemben is biztosította volna.

Ez a taktikai gyöngesége a román Impérium alatt évtizedes elkeseredett küzdelem kútforrása lett. A Státus vezetői a százados joggyakorlatra, a háborítlan biróklásra, a konkludens tények sorozatára támaszkodva védelmezték ősi jogaikat az új államhatalommal szemben, mely viszont e jogok papírosforma szerinti igazolását kívánta s a Státus vagyonára támasztott igényeknél ellenfeleink jobb ügühöz méltó buzgósággal ásták ki a levéltárakból egyes budapesti kormányférfiak, politikusok és egyházjogászok sajnálatos tévedéseken alapuló, annak idején is elszigetelt megnyilatkozásait, mely rozsdás fegyverek azonban mégis alkalmasaknak ítéltettek arra, hogy a több, mint három évszázados erdélyi katolikus autonómia életgyökereit elvagdossák s annak intézményel így érett gyümölcsként az igénylők ölbe hulljanak.

Ilyen felkészültséggel indult meg 1931. novemberében a döntő küzdelem az erdélyi katolikus Státus ellen, mely az 1932 május 30-án a Vatikánban Öszentsége és II. Károly román király nevében aláírt

nemzetközi szerződésben jutott egyelőre s remélhetőleg minél hosszabb időre nyugvópontra.

A római egyezmény a Codex Juris Canonici 1520 és 1521 canonjainak szilárd alapjaira helyezi a szervezetében lényegileg változatlanul meghagyott Státust, melyet „Egyházmegyei Tanácsnak” nevez el s amely egyfelől betölti az 1520 canonban írt „Consilium administrationis” hatáskörét, másfelől elismeri róla az egyezmény, hogy az általa eddig kezelt vagyona vonatkozólag megilleti az 1521 canon 2. §-ában írt szélesebb hatáskör.

Az egyezmény integráns mellékletét képezi a magas szerződő felek által approbált új szervezeti szabályzat, mely lényegében megtartja az eddigi, mintegy 200 főnyi egyházmegyei közgyűlést s az ennek élén álló 24 tagú igazgatótanácsot. Mindezek a szervek kb. $\frac{1}{3}$ részben egyháziakból s $\frac{2}{3}$ részben világiakból állanak, élükön a püspökkel, kinek szigorúan a kánonjog szerinti hatáskörét pontosan körülbástyázza az egyezmény, de meghagyja mellette a régi világi elnököt is, a már szerényebb „praeses laicorum” elnevezéssel.

Hogy ősi intézményünket a tervszerű, sorozatos támadások meg nem semmisítették, azt természetesen elsősorban az Apostoli Szentszékeknek köszönhetjük, mely meglátta benne a katolikus akciónak bevált formáját s méltányolta az erdélyi világi híveknek a multban s különösen a püspök száműzetése idején szerzett érdemelt is. Jelentős része volt azonban ebben annak a szívós kitartásnak és lelkes együttérzésnek is, mellyel az erdélyi egyházmegye 400.000 hive egyemberként állt püspöke és vezetői mögé intézményei védelmére.

Lehet, hogy új harcok várnak ránk, lehet, hogy talán más oldalról még súlyosabb megpróbáltatások zúdulnak fejünkre. Szeretném azonban, ha mindenki megértené, Erdélyben is, Szlovenszkóban is. Nolite timere, haszontalan verebeknél többet értek Ti s az Isteni Gondviselés csak azt enged elpusztulni, aki önkezével megássa a maga sírját!

Népek, vigyázzatok!

(Guerin Meschino, Milano.)

Lehet-e a nacionalizmus öncél?

(Az író előadása
a pozsonyi Toldy Körben)

Porubszky Géza dr.

Vallás, nemzet, kenyér! Ezek a világtörténelem egymás mellé helyezett sínpárjai, melyeken az Élet dübörgő vonatja jár. Egyik se pótolhatja a másikat. Az első kettő: vallás és nemzet — bennünk él, a kenyeret pedig minden nap sürgeti az éhes gyomor. A gyomor még nem nemzet és a kenyér nem vallás.

A vallás és a nemzeti érzés Istentől belénk ójtott értékek, „idea innáták”, amelyeket ha ki is akar ölni valaki önmagából, tudat alatt akkor is tovább élnek. Kant Emmánuel a „Tiszta ész kritikájá”-ban azt írja, hogy két bámulatos dolog van: „a csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem”. A haladás és a radikalizmus nevében se lehet a vallást és a nemzeti érzést a „holnaposok”-tól felfrissített természettudományos világszemlélet hangzatos frázisaival pótolni. Ahogy nem lehet például a szívet se kihelyettesíteni a tüdővel, mert előállna az abszurdum: a két tüdejű ember **szív nélkül**.

Előadásom nem akar száraz történelem — bölcselet lenni, csak szerény tisztázása annak a sok ferde és elfogult felfogásnak, amely a nacionalizmussal, tehát a nemzeti irányzattal szemben fennáll. Felelni akarok azoknak, akik a nacionalizmust gúnyos mosollyal elintézik s mint lejáratott „hazafias” ideológiát a lomfárba küldik. Felelni akarok azoknak, akik a nacionalizmustól, — jelesen a politikai nacionalizmustól a vallást és a keresztény világnézet tisztaságát féltik; de felelni akarok azoknak is, akik a nacionalizmus helyébe az internationalizmust és a marxista világnézetet ültetik és végül, — hogy adós ne maradjak, — választ akarok adni előadásom címére: lehet-e a nacionalizmus öncél?

I.

Mi a nemzet, náción? Az emberiségnek származásra, erkölcsre és nyelvre nézve összetartozó részét nemzetnek nevezzük. Tiszta nemzet, ahol az eredet, erkölcs és a nyelv közös és azonos volna, kevés van. A „szent szövetség” idején a bécsi kongresszus alkalmával csak két európai állam Spanyolország és Portugália azok az országok, amelyekben a nemzetiség teljesen azonos az állammal. Változás jelentősebb formában azóta sem történt. A nagy nemzeteknél (angol, olasz) egy ugyan a nyelv és a kultúra is, de fajra, eredetre egy sem tiszta és vegyületlen. Ezen az alapon — írja Marczali Henrik — megközelíthetjük a nemzetiség (nemzet) fogalmát modern értelemben.

Faj, nyelv, vallás, közösförténet mind hozzájárulnak e fogalomhoz, de sem magukban, sem együtt nem alkotják. A protestáns elzászi német, vagy a corsicai olasz ép oly odaadó hive lett a francia nemzeti eszmének, mint a berlini hugenotta refugió a németnek. A nemzetiség tehát minden

egyes akaratának, érületének a kifejezése. Azokat is akiket nem köt össze a közös múlt hagyománya, összekötheti és össze is fűzi a közös jövő reménye. (Világtörténelem XI. k. Nemzetiség és nyelv.)

A nemzet, nemzetiség, törzs, község régibb az országnál és az államnál. A létért való küzdelemben megy végbe az erősebbek kiválása, a gyöngébbek felszívása, vagy kiirtása. Már a nemzet és a nemzetiség eredete is arra tanít, hogy nem a nemzet és a nemzetiség van az államért, hanem az állam, az ország van a nemzetért és a nemzetiségért.

Nemzet és nemzetiség mindig volt, mégis a kimondott nacionalizmus kezdete egybe-esik a napoleoni háborúk kezdetével, tehát a XVIII. század végével. A francia forradalom, mely eleinte az emberiség felszabadítását és testvériségét írta zászlájára, a „nagy nemzet” nyomasztó katonai és politikai túlsúlyához és így folyton megújuló háborúkhöz vezetett. A francia mellett a főbbi nemzet is meg akarja tartani jogát, függetlenségét és így nem a világpolgárság kivívása, hanem az egyes államok nemzetiségének kifejtése vált a következő fejlődés legszükségesebb tényezőjévé. Fichte János, a bölcsele és szónok megelőzi Hitlerét és a napoleoni háború hatása alatt építi ki 1800. évben Poroszországra gondolva a „nemzeti állam” körvonalait. Mialatt Berlint még megszállva tartották a franciák, mondta el Fichte az akadémián nagy, művelt közönség előtt beszédeit a német nemzethez, a nemzeti szellem és erkölcs felébresztésének mai napig utól nem ért mintaképeit. (Reden an die deutsche Nation 1808.) Így születik meg a pan-germanizmus eszméje. Arndt, a német szabadságharc költője, arra a kérdésre, hogy mi a német hazája, elsorolja az egyes német tartományokat és hozzáteszi, hogy a német haza addig terjed, ameddig a német szó hangzik: „Was ist des Deutschen Vaterland? So weit die deutsche Zunge klingt.”

Midőn az 1847-iki porosz országgyűlésen szóba jött a Napoleon elleni nemzeti küzdelem, a liberálisok annak okául a szabadság szerzetét és az alkotmány óhajtását jelölték meg. Erre az ifju Bismarck — Schönhausen Otto röviden azt válaszolta: „Hát nem elég ok volt a szabadságharcra, hogy országunkban idegenek parancsoljanak?” Ily élesen állította szembé a nemzetiségi eszme leghatalmasabb képviselője, Bismarck, első szereplése alkalmával a nacionalista gondolatot a kor más uralkodó eszméivel. Együttal ki is emeli a nemzetiségi eszme legelső követelését: a nemzeti önrendelkezés jogát, a külföldi uralom megszüntetését, egyszóval a függetlenséget.

A nemzeti öntudat felébredése, a nacionalizmus előretörése tart a világháború végéig. A pánszlavizmus képviselője, a cári Oroszország belép ugyan az internacionáléba, de helyébe új szláv államok: Lengyelország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, kelnek életre a nacionalizmus jegyében. Tehát: „Panta rei”, — minden körmozgásban van, mint a jó görög Demokritos mondta.

Ép a nacionalizmus hatása alatt mondták ki a világháborút követő békeszerződések, hogy minden nemzetnek joga van tradícióit megőrizni, nemzeti kultúráját kifejleszteni, egy szóval: nemzeti életet élni és azt fenntartani.

III. Napoleontól maradt a híres mondás, hogy „Minden nemzetnek megvan a joga arra, hogy külön államot alkosson.”

Ez a jog azonban nem jelent szükségességet. Gyakorlati példával élve: valakinek joga lehet házasságot kötni, de ez nem mindig szükséges és kívánatos. — Házasságra csak az lépjen, aki tudja feleségét és leendő családját eltartani. Önálló állami életet is csak az a nemzetiség kezdjen, amelyik a bekebelezett népeket és polgárokat el tudja tartani, tud azoknak szellemi, kulturális és megélhetési eszközeiről gondoskodni. Az állam alkotáshoz nem csak fegyver, vagy szerencsés véletlen kell, hanem ahhoz, ha prosperálni akar, más feltételek is kellenek. Ilyenek: a nyelvi, vallási és történelmi közösségen kívül a földrajzi fekvés a gazdasági, ipari és kereskedelmi egymásra utaltság, azonkívül a kulturális és nemzeti kiegyensúlyozottság. Tipikus példa erre a volt Osztrák—Magyar monarchia. A császár és apostoli király jogara alatt volt vagy tizenkét nemzetiség. Közös fronttá tett minket régen a török veszedelem, a kat. egyház domináló helyzete, a Duna-medencének gazdasági adottsága és annak a kényelmes elgondolása, hogy így együtt mi is „nagyhatalmak” vagyunk. Ilyen kedvező feltételek mellett is milyen kockázatos mozaik-szerű nemzetiségekből államot fölállítani, megmutatta a világháború vége: a Habsburgok 400 éves uralmát darabokra tépte a nacionalizmus feltörő szelleme. Beteljesedett a monarchián és beteljesül minden hasonló vállalkozáson a világtörténelemben az egyszeri szerencsés, de buta ember esete. Az egyszeri ember hét verebét fogott egyszerre kalapjával. Nagyon megörült neki, körüljárta a kalapot és élvezte a befogott zsákmány ijedt szárnyacsapdosását. De végre fázott a feje és meg akarta nézni a zsákmányt is. Felemelte a kalapot a földről. Vesztére! A hét veréb hékfelé repült és neki csak a poros kalap és a tapasztalat maradt sovány vigasztalásul. — Varázs-kalapnak kell lenni annak, amely alatt a verebek mind egyformán énekelnek!

„Mert a nemzetiség az állam fenntartó tényezői közt a legfontosabb ugyan, ott azonban, ahol az állam nem a nemzetiség szabad kifejtésén, hanem éppen annak elnyomásán alapul, ahol tehát a nemzetiség új állam-alkotásban található csak igazi hazát, a nemzetiség eszméje nem épít, hanem szétfeszíti a történelmi alkotásokat.” (Marczali i. m.)

A nacionalista irányzattól nem kell mindjárt a világbékét félteni, mert a legnemzetibb államok közt is maradnak még összekötő kapcsok: vallás, irodalom, művészet, a technika vívmányai, amelyek végső elemzésben az emberiség közkinccsei. A nemzeti különállás még nem jelent hadiállapotot. A kereszties háborúkban és a török veszedelem idején az európai nemzetek egymás mellett küzdöttek a kereszt diadaláért.

A nemzeti tradíciók lekicsinylése még nem jelent haladást. **Ha a „holnap” felé is rohanunk, de a „mult” és a „ma” gránitkövein kell előbb lábunkat megfeszítenünk, hogy a lendületben talajt ne veszítsünk!** A békés fejlődés és a humanizmus nem ellentétje a nacionalizmusnak. Élő példa erre a köztársaság elnöke A csehszlovák köztársaság nem Masaryk G. Tamásnak, a humanista tanárnak, hanem a zseniális **nacionalista** szívós és kitartó munkájának a műve.

II.

Ellentétben van-e a nacionalizmus a keresztény világnézettel, az evangéliumi szellemmel, Krisztus tanításával és első sorban egyetemes jellegénél fogva a katolikus egyházzal? Az egyház hivatása és célja: minden ember lelki üdve; hogyan egyeztethető ez össze a nacionalizmussal, amely individuális kategóriákba osztja az emberiséget? Nem kell-e az egyháznak természeténél fogva antinacionalistának lennie? Nem! Mert a katolikus egyház **nem ismer ugyan nemzeti egyházat, sőt annak idején a gallikán nemzeti egyházat elítélte, de el ismer nemzeteket** és ezen nemzetek gyermekeit egyforma szeretettel ölelte és öleli keblére. A katolikus egyház katolikus vagyis egyetemes, univerzális vagyis mindenkihez szóló, — de nem antinacionalista! Ha lehet magam így kifejezni: „supernacionális” nemzetfeletti, nemzetek felett álló, aki mint gyermekeinek közös édes anyja, fölöttünk örökös és értünk imádkozik.

XV. Benedek, a nagy béke-pápa a világháború véres khaosza felett nem csak a nemzetek szuverenitását ismeri el, de jósként előre látván a jövőt, az egész világ előtt kimondja az egyház hivatalos álláspontját, hogy „az országok elveszhetnek, de a nemzetek akkor is halhatatlanok!”

A nacionalizmus és a vallási világnézet között csak akkor lehet ellentét, ha a nacionalizmus eltér a valláserkölcsi alaptól és az egyetemes emberi érdekeket mellőzi vagy azok ellen vét. Tehát fölösleges szörszálhasogatás a felett vifafkozni, hogy mi vagyok én: katolikus-e, vagy magyar? Keresztény-e, zsidó vallású-e, vagy szlovák, cseh, német stb.? **Nem az a fontos, hogy a nemzetiségem első-e, vagy a vallásom, hanem az a fontos, hogy teljesítem kötelességemet vallásom szerint, mint hívő és teljesítem kötelességemet nemzetiségem szerint, mint polgár!**

Krisztus Jeruzsálem pusztulására gondolva megsiratja a szent várost. Tehát messiási küldetése dacára sem tagadja meg nemzetiségét és hazáját. A mély vallásosságú II. Rákóczi Ferenc nem tépelődik a fölött, hogy ő katolikus-e inkább, vagy magyar, hanem egyformán küzd **különböző nemzetiségű hadak élén: „Pro Deo et libertate.” „Istenért és a szabadságért!”** Az egri nők nem kíváncsiságból vagy öngyilkossági szándékból állottak az egri vár fokára és öntötték a szurkot a várfalra felkésző törökökre, hanem azért, mert egyformán voltak keresztények és egyformán magyarok.

De hogy a jelenbe térjünk, nem egyeztetni-e jól össze

Šrámek prelátus katolikus világnézetét a cseh nacionalizmussal? Seipel néhai osztrák kancellár, aki a bécsi egyetemen tanárom volt a moráltheológiából, nem maradt-e meg haláláig jó papnak és jó osztrák hazafinak? Sőt az infláció idején Ausztria megmentője? Vagy nem a keresztény és a nacionalista gondolat forrasztotta-e egylelkűvé Olaszországot Mussolini égíse alatt?

III.

A nacionalizmus és a vallás nem ellentétes fogalmak. A nacionalizmus igazi ellentétfje: a nemzetköziség, az internacionalizmus. Jelszava: Ubi benne, ibi pátria! Ahol jó a sorom, ott a hazám! Az internacionáléban a munkásnak nincs hazája! A földrajzi határok nem számítanak, mert nem lehet hazája annak, akinek nincs otthona. Egy testvér van: a világproletár; egy haza van a kenyér! Egy Isten van: a Munka és mi a „Munka Istenének” vagyunk a fiai. Egy vallás van a világorradalom és a kollektívizmus. Ez az internacionálének a Crédója.

Előadásom keretét tüllepném, ha mindezekre részletes feleletet akarnék adni. Csak annyit jegyzek meg, hogy a munkásság helyzete az utolsó évfized alatt állandóan rosszabbodott, de ugyanakkor rosszabbodott az úgynevezett kapitalizmusnak is a helyzete. A munkásság jelen sanyarú helyzetét nem a nacionalizmus és direkté nem a kapitalizmus, hanem az utolsó idők történeti eseményei idézték elő. A XVIII. század második felétől, az angol iparforradalom idejétől „a nagy ipar gőzgépeken és az egyéb gépeken megteremtette azokat az eszközöket amelyekkel az ipari termelést rövid idő alatt és kevés költséggel a végtelenségig lehet fokozni. Ennek következménye az volt, hogy a termelt árukat nem tudták eladni és kereskedelmi válság következett be.” Szórol-szóra idézem ezt Engels Frigyesnek „A kommunizmus alapelvei” c. 1847-ben írt munkájából. A gyárípar tehát leépítette a kis iparos osztályt. Aztán jött a világháború a társadalmi leszegényedéssel és az államadóságokkal; a békeszerződések, melyek nemcsak határokat, hanem gazdasági egységeket is felbontottak; a vámháborúk, a gazdasági verseny és túltermelés; a gépkultúra a földmunkás rovására a mezőgazdaságban; a földbirtokreform, amely a kereset lehetőségétől fosztotta meg sok helyen a munkást.

Mind egymásra rohanó, ütemszerű események ezek, melyeknek súlyát nem csak a proletáriátus, hanem az eladósodott társadalmi középosztály, a „burzsoáziának” tartott polgárság is kínosan érzi.

Ebben a siralmas gazdasági válságban ha hallom az internacionálé énekét: „Testvér a templom és a gyár!” — felszakad lelkemből a sóhaj: sajnós, nem testvér a templom és a gyár, de bár testvér volna, hogy az egyik, a templom, adhatna lelket a fűréshez; a másik, a gyár, adhatna kenyeret a megélhetéshez!!!

Annak a munkásnak, akinek van keresztény hite és nem-

zeti hitvallása, van hazája is és közös kenyeré munkaadó-jával. Legyen is hazája! Gondoskodjék erről egyrészt maga az állam, másrészt a munkás is, azért, hogy megértéssel kapcsolódik bele a polgári és nemzeti életbe. — A kollektívizmus: vallás, nemzeti érzés és magántulajdon nélkül rabszolgaság. A kollektívizmusban mindenki az állam konvenciók bérese lesz. Aki valaki volt, senki lesz. Aki senki volt, újra csak senki marad. Ime a szovjetegyenlőség!

Nekünk mindnyájunknak azon kell dolgoznunk, hogy ne a cseka-bérestársadalma legyünk, hanem olyan gazdasági helyzetet teremtsünk, hogy az utolsó béresnek is úri sorsa legyen!

A kommunista kiáltványban Marx és Engels a nemzeti érzést és a vallást nagyon röviden intézik el. Az egyik **megszűnik**, a másik **kihal**. Ha megszűnik, a társadalmi osztályok közt a különbség, a nemzetiségi választó falak is eltűnnek és velük együtt megszűnik a nacionalizmus. A gazdasági jólét és biztonsági érzés pedig ki fogja halasztani a vallásokat.

Egyiket se látjuk! A nacionalizmus is, a vallás is minden szovjetterror ellenére tovább él. A katakombák kereszténysége se halt ki a 300 éves üldözés ideje alatt. A történelmi materializmus világszemlélete számításából kifejejtette, hogy vannak nem anyagból való etikai értékek is, mint a vallás és nemzet, melyek az anyag fölött örökké élnek. Cathrein évfizetekkel ezelőtt megírta már „Erkölcsbölcselet”-ében, hogy „minden országban, vagy legalább minden művelt országban a nemzetközi szocializmus az erős nemzeti érzésen hajótörést fog szenvedni.”

Mi buktatta meg Magyarországon a kommunizmust, a tanácsköztársaságot? A magyar parasztgazda osztály, nem az urak! A magyar parasztgazda nem akart lemondani a vörös internacionálé kedvéért három ősi kincséről: a vallásról, a magántulajdonról és a magyar nemzeti öntudatról. Ezeket örökölte, de meg is védte!

IV.

A nacionalizmusnak is lehetnek tulzások. Ilyen a **sovínizmus**, a túlzott hazafiság, másként nemzeti türelmeatlenség. Amint a vallási türelmeatlenség vét a szeretést ellen, mert egoista, épúgy vét a sovínizmus is, mert elnyomni igyekszik mások jogait. Már pedig egy nemzet se élheti ki faji öntudatát, nemzeti kiterjeszkedését más nemzet, vagy nemzetiség rovására oly formán, hogy más nemzetiségű tagjait államának keretében másod-, vagy harmadosztályú polgárokká degradálja. Mert a sovíniszta államban a nemzetiségi erők nem centripetális erők főbbé, hanem átalakulnak centrifugális erökké és ezek megállás nélkül indulnak meg az elszakadás útján. A helyes nacionalista irányzatnak is a régi, más irányban nagyon is elkoptatott elven kell felépülnie: „leben und leben lassen!”

A másik új és eredeti formája a nacionalizmus eltorzulásának a **nemzeti szocializmus** vagy **hiflerizmus**. A hit-

lerizmus a sovinizmusnak **túlzó foka**. A hitlerizmus az állami mindenhatóság istenítése, értve itt azt a német államot, amelyik egyenlő a Hitler párttal. A hitleri állam, a nemzeti szocialisták bálványja: **faji állam**. „Faji dogmája az északi vagy germán faj istenítése. A germán faj a hitlerizmus szerint az az egyetlen és központi érték amely alá a többi összes tartozik. Egyedül ő követelhet magának jogokat, egyedül az ő emlékeve lehet az, hogy „emberi”; a többiek, odeértve a középfengeri fajokat is, nem mások, mint alacsonyabb rendű emberek.” (Katólikus lelkipásztor: A hitlerizmus világnézete, 1932. évf. 10. sz.)

A hitlerizmus már nem egyszerű nemzeti irányzat, hanem fajimádás. Világnézete antifolsevista ugyan, de antisze-mita és antikatólikus is egyúttal.

A hitlerizmus világnézetének kritikájához nacionalista és vallási szempontból sok szó fér. Mégis bizonyos fokig érthető! Németország 60 milliónyi népével a világháborúban elbukott. Gazdasági krízis, nyomor, elszegényedés, a kommunizmus megizmosodása, a szocialdemokrácia szintelensége és kifelé való megalkuvása, a lefhargia és reménytelenség, a kétfős internacionálé: mind elősegítő okok voltak arra, hogy az egyébként is gögös és büszke német fajt Hitler felébressze delejes álmából és mint egykor Kossuth Lajos a bécsi kamarillának, úgy ő is megüzenje a világháború bírának, „hogy ezt a nemzetet nem lehet kiirtani az élő nemzetek sorából!” Mi tudjuk, hogy mi a turanizmus és mi a „Csaba útja”, hát akkor mért ne lehetne Hitlernek erőt meríttetni a Nibelungok szelíd mítoszából és Wotan pogány-isten álmokképéből, mikor az Élet sikolyát akarja belékiáltani csupán a reménytelenség khaoszába?!

Lehet-e a nacionalizmus öncél? Hitler nemzeti szocializmusának és a vad, türelmesen sovinizmusnak értelmében a nacionalizmus valóban öncél, mert **csak** önmagáért van, **csak** önmagáért él: vagyis **abszolút egoizmus**. — Az igazi nacionalizmusnak azonban öncélja nincsen, csak **végcélja van** és ez a végcél: a nemzeti élet szabadsága!

Ujságokban, politikai vezérférjiai nyilatkozataiban többször találkoztam ezzel a kifetéssel: „nemzeti öncélúság.” Eltűnődtem rajta és azon is, hogy akiktől ezek a kijelentések származnak, átgondolták-e a **nemzeti öncélúság** fogalmát? Mert amint a tőke öncélúsága immorális dolog, épúgy immorális a nemzeti öncélúság is. A tőke öncélúsága és a nemzeti öncélúság egyformán mások kárára van és eleve kizárja a felebaráti szeretet forvénnyét: szeresd felebarátodat úgy, mint tenmagadat!

Ideális értelemben **öncél csak egy van: az Isten!**

»Nincs senkinek oly elvi álláspontja, mely jobban kötelezne harcra a kapitalizmus ellen, mint a kereszténység.«
(PROHÁSZKA OTTOKÁR.)

Lelkek krizise.

(Glosszák egy előadásból.)

Balla Borlez.

A XIX. század polgári intellektualizmusának tudományos és pozitivistá szellemét olyannak ismerjük, mint amelyik nem igen szeret és nem igen szokott elszakadni egy ugynevezett valóság szemlélettől, kutatási területe, vitaanyaga, küzdelmei és céljai az ugynevezett realitások határain belül mozognak és ami — az ő ítélete szerint persze — *túl van azon*, legfeljebb tüneti jelenségekként vonják figyelmét magukra. Iyenek a vallás-élmény is, a halhatatlanság hitének kérdése és egy személyes Isteneiképzésnek időnként visszatérő ténye, vagy mint sokan szellemesen szeretik megjegyezni: kísértetjárása. Mindezt egy megismerendő, egy objektív valóság nyugös adalékainak, illegális és sokszor gyanus mellékproduktumainak tartják. Nem egyebek ezek a képzetek — szokták mondani, — mint az emberi társadalom egyes primitív fejlődési stádiumainak élménymaradványai, amelyeket a tiszta ész, a tiszta ismeret még nem világitott kellően át nem analizált vagy magyarázott szét eléggé. Nem komoly vitára való, rokonai holmi érdekes tabu és totem-komplexumoknak s a bennünk rekedt régi történelmi korszakok még kiszellőzetlen altudatkamráiból szivárognak elő. Nem egyebek, mint használhatatlan absztrakciók világába való spekulációk, ahol a premiszáknak ritkán van köze a valósághoz és rendszerint lírikus párákká szoktak foszlani, amint a kritika sugarait feléjük fordítjuk. És sokan érzik úgy, hogy ma, az új világ kapuján, gyanus lírai szellők suhannak be, olyan kétes illatokkal, mint a hit, a vallás s a transcendentális dolgok kérdése. En a múlt századvég polgári intellektualizmusának és pozitív idealizmusának ezt a határtalan öntudatát — sokszor még ma is csodálom. Ma, amikor az új generáció elit-csapatának egyik nagy s állandóan növekvő része már nem is tartja veszélyes, sőt egyáltalán kombattáns értékű ellenfélnek a XIX. századnak ezt a szellemi — monopol — zsarnokát.

A régi világ már visszahozhatatlan . . .

Ez a nemrégén még monopolisztikusan uralkodó, tündöklő és egy zavartalan fejlődés reményével magát végérvényesen minden intelligens ember lelkébe bekvártélyozni akaró szellem, mondhatni: már csak gyöngülő reflexmozdulataiban él. Fuldoklik egy olyan szemünk előtt áradó, zajló, folyton csak emelkedő magzatvízben, amely a ma holnap megszületendő, *tökéletesen új* típusú *világlélek* magzatát ringatja és növeszti ellenállhatatlanul. Az új életforma még nem született meg, e pillanatban még *mithikus ködök állmodnak körülötte és rajtunk*. De minden köd és minden mithosz, így a jelenlegi is, elsőrendű talaja a drámáknak, a sorozatos félrecsúszásoknak, a társadalmi hajókatasztrófáknak. A mai társadalmi strukturák, eszmék, irányvonalak és lelkiállapotok viharos, szinte már kibíratatlan clair-obscurjének egy ismérve azonban *már van*. Ugy a mi kereszténynek mondott polgári életformánk: ez a feudalizmus talajából kicsirázott és a mai napig egy álkeresztény és ál-idillikus lakájélelet folytató profit-humanizmus; *mint* a polgári liberalizmus spekulatív tagadása, öncélú rohasztó kritikai negativumai kétségtelenül el fognak tűnni. Az új világ kegyetlen magzatvíze máris elnyelte féligmeddig

s ha a születés is megtörtént, úgy pl. egy olyanfajta tanulmánynak, mint ez a jelenlegi, rövid idő alatt, szinte csak kódex-értelme, muzeális illata lesz. Az ál-hitek, ál-idillek és ál-érzelmekek épugy, mint a nagyképű, nevetségesen egyoldalú, primitív ész-elvűség és pozitívizmus: nemsokára igazán csak komlkusan fognak hatni. Itt természetesen évek, de még évtizedek is, pillanatoknak számítanak — bár valahogyan úgy érzem: az évtizedekkel nem szabad ma már nagyon dobálózni. Az az általános, bizonytalan sötétség, amelyben most egyelőre primár, emberi ösztönök kavarnak, barbár, megvadult és bőven omló energiák (ne nézzük csak a hitlerizmust, fascizmust, bolsevizmust, elég, ha egy tízenhatéves ifjuncukás, wanderbursch, filmre vágyó polgári jampecutód vagy newyorki rah-rah-boy lelkének titkos reteszeibe pillantunk), ezek a mondom, primár emberi ösztön-erők most borotválják le a föld színéről a régi képzeteket. Az úgynevezett gazdasági krízis csak kozmikus velejárója. Emlékezzünk az első és második századnak római birodalmi nagy gazdasági föld-rengéseire, amely éppolyan kozmikus velejárói, függvényei voltak egy nagy kor-fordulónak. Az elszabadult, primár erők uralma ez, amely szétmállaszt és leborotvál mindent. De dulásban, társadalmi, eszmei, értékelési és szociális robbantásaiban már öntudatlanul forgatja maga alatt és maga körül a földet; megforgatja, fellazítja a régi lelkiakat-rögöket, robbant, puhít és a gémberegett rétegekbe túr — röviden: szántja az új világ alá a talajt. Az elszabadult és összegabalyodott erők, amelyek olyan idegnyomás alatt, olyan szenvedésben és egy már felháborítóan kínos krízis-pszichózisban tartanak bennünket, most keresik maguknak az új szintézist, az új urat, aki megnyergeli őket, a rendszert, az új ideát, amelynek átfogóbb, a természeti összefüggésekhez közelebballóbb értelme lesz s amely megint szintetikus szolgálatba tudja vonni a most divergáló, romboló, autarkikus, frissülni akaró erőket. Lehetnek fázisok, amelyek egyelőre még brutálisabban számúzik az emberi sorsnak és a világnak transcendens értelmét és lehetnek emberek, akik ezeket a fázisokat már egy végleges berendezkedésnek, egy befejezett szociális és etikai rendszernek fogják hinni, pedig csak vajudó átmenetről van szó, az új embernek és a világléleknek újabb embrionális állomásáról. A stalingradi komzomolc-tag, a traktorokat gyártó, nagyállu, kicsi hátsó-agyu, csavar-lábu és kalapács-kezü ember, a bolsevik reklám, — jelszó és megafon-visszhang nem tudja például, hogy végleges típus marad, avagy csirát jelent-e csupán, egy készülő világképnek egyik komponensét. Valóban nem fontos, mit gondol és mit tud. De nekünk, akik nem a saját milliónk, szimpatiaánk, a saját életformánk és élettartamunk kis kávébögréiből akarjuk szorítani a nagy történelmi összefüggések tengervízét; minékünk tudni kell, hogy igazán új világot mindig: hit, mágia, mítosz és vallás teremtett. A régi erők kijátszották potenciájukat, elfogytak elsorvadtak. Egy belső világlélek külső vetülete és formája minden kulturfázis. De a mienk, a mai világlélek már csak roncsokat, romokat, sosem akciókat, csak petyhüdt reakciókat lök ki magából, mint a gyomor, amely készül felmondani szolgálatát. A — engedjék meg, hogy így fejezzem ki — polgári intellektualizmus korszakának szellemi libidója a nullához közeledik. A gép elhaló ütemben zakatol, kazánunkban

nincs már gőz, hidegen és fáradtan kering ami van; a régi vonatot külső intervenciókkal tologatják, nem a belső életereje viszi. Életformánk óriási ürességekről kong; a belső neki megfelelő lélek már elfutott alóla. A régi formákat éljük, de minden ösztönünkkel, sejtelminkkel, hisztérikus szorongásainkkal egy homályos, új tudatban centralizálódunk már.

Egy új elit

Véremben hordom, épúgy, mint a gondolkodó emberek közül a legtöbben: az aufklárista úkapákat Voltairt és az enciklopédistákat, mint unoka nem vagyok mentes azoktól az öröklött baktériumoktól, amelyet dédszüleim, a stendhali nagyszüleim, a taine-i vagy darwin-i szüleim a multszázadvég, tudomány, választójog, telefon, Anatole France, Mme Curie és Reinhardt Imádó-gyermekes és egyveleg atmoszférából rám származtattak, mindez bennem és bennünk van; a relativitás és a pszichoanalízis atmoszférikus nedvességével együtt, ami elkerülhetetlen. De volt egy úr a lelkünkben, amit mások kávéházi disputákkal, lázadással és öngyilkossággal akartak és akarnak kitölteni, mi meghittuk oda a kiegyenlítő isteni elvet és ez az elv megkeresztelte az egész örökséget, amely finoman és láthatatlanul a mi vérünkben is él. A megkeresztelt és hívő fiatal művelt lélek képezi azt az elitet, amely átmeneti a régi kultúra értékelt az új, megváltozott világba, mint ahogyan az egyház mentette át új epochákba az antik műveltséget, Aquinói szent Tamás az arisztoteli lelkialkatot és gondolkodást. Ez a megkeresztelt, megfjodott intellektualizmus, Maritain-tól — Muckermanéig, Willa Cathertól — Chestertonig s az életnek újból központi értelmét, transcendens lényegét felkereső, abban megújuló típus Dahlketől a Bergson-tanítványokig, a híres Edger Dahlké „Leben als Symbol“-jától az Eduard Hartmann utódokig a száz és százezer Y. O. C. szervezett munkásig, Brünningtől Pierre Lhande-ig és a bányákban dolgozó jezsuitákig, a nagy katolikus és spiritalista irodalmi reneszánsztól az angol és amerikai tömeg konverzióig — micsoda alkonya lőn a hitetlenségnek, micsoda út. Milyen nivótlanság ma a hitetlenség nivójáról beszélni. Ez a zárt, hangsúlyozom, *elit*, amely nemcsak intellektuálisan az, de lelkileg is, ez az örök élcsapata, mélyértelmű összekötője, hívő közvetítője az elfáradt és a születő világok értékes részének, ez az új elit, a felfordult, rothadó, puffadt XIX. század szellemiségében a dialektikus materializmus végkifejlődését, aztán csődjét s most haldoklását látja. A kiagyalt rendszerek, az intellektualizmus meddsége iztelen laboratórium-lelkével nem tud megtermékenyíteni egy új kulturát, úgy mint ahogy a hit, a vallás, a mithikus lélek öröm máglája mindig meg tudta tenni. A kritizmus pervez öncélúsága s a levegőben való gyökértelen lebegése, az egész újságkultúra, papír-tenger, ahol az eszme eltűnik a kópiák és hamisítványok vizözönében, ahol minden tézist azonnal ezer ellentézis semlegesít és elfásít s kritikai szavakkal közömbösít, az egész egyoldalúan intellektuális-materialista-pozitivistá civilizáció halálán van, mert hajdan eszmék, de ma már csak rögeszmék és gőgös ész-előítéletek nem engedik, hogy továbbhaladjon és eközben az élet máris egy teljesebb, újéletrevalóbb, szintétikus és friss fázist keres.

A barbárok átmeneti uralma. . .

A közvetlen primár erők már most jelentkeznek, hogy átvegyék a közvetett, a klagyalt, spekulatív, már csak papírosszikokon és nem az életsíkjain továbbélő és továbbdisputáló, locsogó és a törvényszerűségek mély értelmétől elszakadt világ fölött az uralmat. A mai, hívó uj elit látja az elszakadult erőket és ösztönöket, amelyek barbárok és gótok szellemeként, mindig megjelennek mint titkos jeladások, mint nehéz szülési fájdalmak, mint a romok eltakarítói, a televény uj felszántói s egy uj mágikus kor előkészítői. De az egyoldalú racionalizmustól elszakadt és uj korba lépő, hívó elit éppugy szereti és félti azt az emberi szabadságot, amely ma sokhelyütt barbárok és méltatlanok bitrolnak, éppúgy félti, mint a haldokló polgári liberalizmus rajongói siratják az ő szabadságukat. Valóban nem azt a kereszténységet szolgálja, amely léleknélküli, szemforgató formalizmusában, a hatalmasoknak, a világ zsarnoki erőinek, a világ mindenkorai uralnak és fejedelmének mindenkorai lakája szeretett lenni. Ez a szellem *éppugy* pusztulásra van ítélve, mint körülötte az egész régi mentalitás, az egész ál-humanizmus, ál-liberalizmus. Ez a világ szinte már csak szavakat termelt, amelyek hosszú idők óta visszaéltek az eszmével, amelyet kifejeztek s amelynek szívi értelmét elvették már régen. Ne azonosítsa senki az uj világ hívóit a sunyi, intrikáló, a négykézláb hizelgő udvaronc keresztények, a kiélt lelkületű, mindenkinél materialistább, hitetlenebb, nagyhasu, dörgő és kegyesbeszédű jozefinista típusal, vagy Dosztojevszkij modern nagy inkvizitorával. Az elanyagiasodott világ bűnei ők is. Nincsen elleneszenvesebb az Isten végtelenségét és önmaga fejlődését kereső művelt lélek előtt, annál az ál-keresztény nyárspolgár típusnál, amely buta, nyers, faragatlan formalista, irigy, anyaglas és rosszindulatu, mint a bunkó, amelynek nála keresztiformája lett. Ilyeneket kevesebbre becsülünk egy idealista forradalmárnál, mert ez az ál-keresztény, ez a mindig csak másokon ítélkező, minden hatalom előtt farkcsóváló, minden megalázottságon nagyokat tipró, Krisztust végképpen kompromittáló, sörhabos, Dodó-főhadnagyos és bornirt tekintetű, undorító keresztény hamisítvány, egyedül azért nevezi magát kereszténynek, jár templomba és figyel és denunciól mindenkit sunyi pislogással, hogy példát mutathasson a legtisztább farizeus szellemből. Nekünk nem a strandfürdő kérdése az első, mint ezeknek, nem a cigarettázó lányok és a jókedvű fiatalság az ellenfelünk, nem azért valljuk magunkat keresztényeknek, hogy evvel mintegy a megbízható állampolgár, a legális konstruktív társadalmi lény alibjét kimutassuk. Az uj katolikus szellem, a pápától kezdve a Buttesaux-Cailles szociális hőség, többre tartja Istent a hadvezéreknél és a miniszternél, remcsak a szájával, de ma már az élet minden attitűdjében is. Az ál-keresztény messzebb áll tőlünk annál a hitetlennél, amelyik büszkén szenved az ő hitetlen, heroikus pesszimizmusában, az ilyen öntudatlanul a jövőé, Istené és a miénk lehet, mert nemes anyag.

A formává üresedett hit éppugy összeomlik az ő típusaival, mint a végtelenség értelmétől, az Isteni rendtől és törvényszerűségtől elszakadt pozitivistá materializmus. De mindkettő egymást szülte. A farizeus keresztény burzsoá és locsogó, hitetlen, gyökértelen, cinikus intellektuel egytestvérek voltak, ugyanannak a prostituált atmoszfé-

rának képződményei. Egymás függvényei ők s mindkettő a pusztulás sodrában van már. Az új katolikus lélek ma azt mondja: Avant que l'état nous falsait citoyens, Dieu nous fit hommes. Mielőtt még az állam polgárai lettünk volna, Isten *embereknek* teremtett bennünket. Az új jel itt is — a lényeg keresése. A hit lényeges értelmében való megfürdés, a formaltizmus epochája után, a szajkó jelszavak, papiros-értelem, a minden fedezet nélküli eszme-valuták kora után.

Az egész folyamat, mely a renaissance és a humanizmus bú-bajos, megejtő illatával, az emberi gondolatnak, művészetnek virágba-borulásával kezdődött, túlnőtt a megengedett határon, mely földi akcióképességünket korlátozza, természetellenes lett, gőgbe és gyökértelenségbe aljasodott, dühöngő és elszabadult kriticismusa kiszáritotta a szerves élet misztérium forrását, amely táplálja titokzatos ereivel és élteti a kulturát, kirothasztotta szkepszisével és kilugozta kritikájával az embert abból a természetes, örök törvényrendszerből, amely az összefüggések hierarchiáját egy el nem múló központba, Istenbe fűzi. A kiszakadt, gyökérnélkül lebegő ember most tanács-talan helyzetében: *prédája* minden erőszaknak és Istenpótléknak.

Egy nagy halottasház a jelen.

Most gyáván bujik egy ilyen Isten-pótlék karámjába, az állam, az etatizmus, a paragrafus-erkölcs ostora alá. *Nem gyermeke* a végtelen Istennek, *de lakója* köszvényes, exhibicionista, hiú és hazudozó politikusoknak, gyomor-bajos trösztifejedelmek és trezór-pókoknak. Az új típus tehát valóban nem sokra értékeli ezt a neuraszténias, gyökértelen és természetellenes szabadság és ész-ideált, amely a végén: *mindig a szabadságeszme ellenkezőjét szüli*: a rabszolgaságot és a falansztert. Ha pedig az egyént nézzük ma és viszonyát önmagával, úgy inkább a morgue felé fordítsuk tekintetünket, ott legalább olyan hullák fekszenek, amelyek nem marcangolják magukat. Hisztériás komplexumok seregét, jellemgyöngeségét, szétrohasztott idegeket, puffedt csömört, kiégett, véntelenül szerencsétlen lényeket szemlélgetünk: a polgári intellektualizmus bűnhődő, önmagukat szétanalt-záió utódait és korcsait, amint a kávéházak nagy ablakai mögött, sápadtan, hüllőszerű lények módjára pislognak ki egy barbár, tragikus korbá, mely tátott szájjal közeledik feléjük és be fogja kapni őket, mint a legyeket. Szellemük már egy körüti büfféhez hasonlít, a feldolgozott és megunt készáruk tömegével, melyet már mindenki végigfogdosott. Végtelenül szerencsétlenek vagyunk ma s nem a krízis szüli ezt, de mi magunk szültük és szüljük a krízist. A szenvedés klegyenlítő értelme nélkül élünk és erre is kellene gondolni már egyszer. Az egészre, a lényeges, a centrális okra. Az új intellektuel, épué mint a régi, az örök szellemi ember, Plató Phaidonja óta mindig a központi okát kutatja a szenvedés értelmének. Oly egyszerű lesz felfedezni, ha megint a hallhatatlanság elvének erői táplálnak majd, hogy nem a parciális, a részleges materiális erők, okok és intézmények folytonos váltogatásával, ide-oda csoportosításával, taktikázásával, egymás ellen való felvonultatásával menthetjük meg magunkat és a világot, hanem magának az egész materiális életformába süllyedt világnak kiemelásával. A megvadult és egymásba gabalyodott materiális erőknek szublimálásával válthatjuk meg magunkat s ez Isten és a halhatatlanság hitének atmoszférája nélkül el

sem képzelhető, mintahogy saját magunknál fogva nem rángathatjuk magunkat a mocsárból; egy fölöttünk álló elv és erő segítségével azonban igen. Anyagot anyaggal megváltani nem lehet. A mai szerencsétlen napról-napra él, fizetést meghagyások, csodálatos genfi eredményeink, a mustárgáz és a sárgakeresztes-gáz, grammonként harmincezer emberélet kiltására, elég produktumal, végrehajtási perek és újabb adók, borzalmas karácsonyi világcsőd-hangulat és szétrohasztott idegek, megvadult sovinizta autarkliák és Willy Fritsch enyhítendő mosoly-injekciója, nagyjaink kenetteljes kijelentéssel, felesége behemottá nőtt ruha-öszönél, vlcsorgó és fenyegetve közeledő munkanélküli léglók dübörgése között, vagyonmentési hisztériában, tökéletesen desinformáltan a holnapi sorsa felől, társtalanul, tanács-talanul és gyökértelenül és várja — mint az áldozati birka — a világcsődöt. De elvégre mégis csak megkérdezhetné ez a szerencsétlen ember, asztalra üthetne és felordítana: mindez miért? Mit kapok érte, miért ez a siralomvölgy jelleg, ez az általános börtön-atmoszféra, ez a folytonos, lassú és raffinált karóbahuzatás? Mit válaszolhat az a szellem ilyenkor, amely Hertwigtól Virchowig, Platotól Hackelrig elfelejtette tudományos leleplező hisztériájában az élet és a szenvedés központi, transzcendens és kozmikus szellemi értelmét s csak a parciális, mérlegen mérhető, lefotografálható igazságokat jelentette ki a világ számára igazság-féltseknek s az utódok ebből a szellemből táplálkozva, most odajutottak, ahol ma vannak, nem látják a fától az erdőt, a füsttől a lángot s az anyagtól az Istent. A jövő világnak semmi szüksége nincs arra a műveltségre, amely csak csődbe hurcolta az egészet a részek kedvéért s amely a szenvedést is megfosztotta mély és termékenyítő értékétől. . .

Az amerikai magyarság.

Reményi József.

A cimből arra lehet következtetni, hogy egységes amerikai magyar életről van szó, bizonyos szociológiai elvekről, amelyeket kizárólag az amerikai magyarságra lehet alkalmazni, bizonyos homogén szempontokról, amelyek elkerülhetetlen összefüggésben vannak azzal a közel fél millió magyar aju bevándorlóval aki Magyarországból vagy az utódállamok területéről szakadt ki Amerikába. Akik romantikus szemüvegen át nézik az amerikai magyarság sorsát, azok valósággal nép-felségsértést látnak abban, hogyha valaki nem ért velük egyet; rendszerint érvnek azt hozzák fel, hogy az amerikai magyarság napi és heti lapjai, a különböző egyházak, a betegsegélyző intézmények, a szórakozást szolgáló egyesületek a valóság vetületei, s a valóság alatt az egységes szervezetű, ha egy-két kérdésben egymástól el is térő, amerikai magyarságot kell érteni.

Felszínes szempontból az érzélgős romantikusoknak igazuk van. Tagadhatatlan, hogy bizonyos látható tünetekből és bizonyos megérett láthatatlan tünetekből arra lehet következtetni, hogy például a bridgeporti magyarság integrális része a clevelandi vagy a new-yorki magyarságnak s hogy ezekből a különböző kolonia-törmelékekből adódik össze az amerikai magyarság. Ha teszem fel, a Bridgeporti Szövetség nevű betegsegélyző szervezetnek konvenciója van, ezen a konvención, akárhol tartásuk is meg, feltétlenül megjelennek a westvirginiai és a connecticuti, a new-yorki és az ohioi delegátusok is. Volt idő, amikor az ilyen konvenció ugyszólván drámai lendületű gesztussal jelképezte az amerikai magyar-

ság önálló életét az amerikai, ha úgy tetszik, yankee keretek középette. A lát-hatatlan, de megérzett tünetek közül pedig arra az intuitív hajlamra utalnék, amely a bevándorlók sorában, a hagyományok erejénél fogva, valami kapcsolatot fedez fel még abban az esetben is, hogyha sem gazdaságilag, sem társadalmilag nincs közük egymáshoz. Ez az a lelki mágnes, amely megszünteti a földrajzi s egyéb távolságokat.

Ezzel szemben, ha reális elvek alapján közelítjük meg a kérdést, arra a következtetésre kell jutni, hogy az amerikai magyarság (s ebből a szempontból minden bevándorló tömeg) egysége egyrészt az idegenben hangsúlyozottabb élet-ösztönből eredő illúzió összhangja, amelynek ereje az idők folyamán mindinkább csökken: másrészt meg kell állapítani, hogy a faji és nemzeti hagyományokból eredő közös kapocs tudata sokszor csak szentimentális jelentőségű, s nem olyan mély, hogy költői vagy művészi alkotásokban keresne enyhülést vagy diadalmas fölényt.

Az amerikai magyarság megítélésében a legfontosabb tényező természetesen a gazdasági szempont. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tipikus bevándorló nem azért lépett az amerikai Egyesült Államok partjára, mert eleve el volt ragadtatva Thomas Jefferson demokratikus eszmekörétől vagy Walt Whitman költészetétől, amely demokratikus, anélkül, hogy demagóg elemei volnának. Elszórtan akadunk az amerikai magyarok körében olyanokra, akiket az amerikai politikai ideológia vagy hasonló erkölcsi felfogás birt a kivándorlásra. De a tipikus bevándorló pénzéhes volt, s pénzéhsége nem volt erkölcstelen, hanem a józan ész életösztöne, amely arra számított, hogy a dollár országában megszerzi azt, amire szülőhazája nem adott alkalmat. S az elmúlt ötven esztendő folyamán voltak időszakok az amerikai Egyesült Államok életében, amikor a dollár csakugyan beváltotta ígérését a messziről érkezett bevándorlóval szemben is; ölébe hullott, ha kemény, sokszor pokoli munkát követelt is a gyárakban, bányákban, farmokon. A háború alatt s a háborút követő évtizedben a dollár annyira a kedvében járt a bevándorlónak, hogy Ford géphez juttatta, házat vehetett, ha faházat is, telefont, rádiót, gramofont szerzett, selyeminget vásárolt, s az asszony kispolgári gesztusokkal igyekezett elhantolni a mult paraszt-émlékeit. Azt mondhatnám, hogy naiv, majdnem együgyű materializmus hálózta be a bevándorlók túlnyomó százalékát, s azért annál tragikusabb most a sorsuk, mert kikényszerített munkátállásukban a legszomorúbb valóság a materialisztikus elégedettség emlékének ize. Egyszerre a tudatára ébrednek annak, hogy semmi értelme sincs amerikai életüknek dollár nélkül.

Akik magasabb lelki életet élnek, indokoltan arra hivatkoznak, hogy az elmúlt évtizedek folyamán nemcsak a dollár megszerzésével törődtek, hanem egyházakat szerveztek meg, templomokat építettek, jótékony célú multságokat rendeztek, betegsegélyző szervezeteknek vetették meg az alapját, újságokra fizettek elő, időről-időre az amerikai magyar szintársulatoknak, módot adtak arra, hogy tagjaik ne haljanak éhen, sőt volt idő, amikor nem sajnálták a három dolláros belépődíjat csak azért, hogy Fedák Sárít vagy Király Ernőt meghallgathassák. Ez a „magasabb lelki élet” nyilvánvalóan tele van ellenmondásokkal. Az igazság megköveteli annak a megállapítását, hogy gyakran nemes, sőt hősiecs tettekre vezettet; nem egyszer csodálatos áldozatkészségről tettek bizonyosságot azok az egyszerű emberek, akikkel odahaza sem a földesur, sem a főszolgabíró nem törődött; az is tény, hogy minden ellenszolgáltatás nélkül pénzt küldtek az „óhazába” a nélkülözők részére; tisztelet és becsület annak az erkölcsi tartalomnak, amely színt és szépséget vitt érdekmentes életükbe. Ugyanakkor azonban, mert kulturális szempontból feygelmeztelenek voltak s feygelmeztelenek most is,

vajmi gyakran egészen fölösleges „szellemi” célokra herdálták el a pénzt, s hajlandók voltak mindenféle sarlatánoknak bedülni. Sokan közülük üzletileg furfangosak lettek, sokan azonban csak a két kezükkel tudták vagy tudják megkeresni kenyerüket s amikor látszólag alkalom adódott arra, hogy „könnyen” pénzhez jussanak, áldozatai lettek a telekügynök-hiénáknak, a részvénykalandoroknak, a mézes szavú szélhámosoknak. Ma nagyjában az a helyzet, hogy a paraszt bevándorlókból rekrutálódott amerikai magyarság túlnyomó része, akárcsak a cseh, szlovák, lengyel, orosz, stb., bevándorló tömegek túlnyomó része, bizony-lehargiával nézi sorsát; a mult messze van, az összezsugorodott dollárok miatt visszavándorlás szempontjából szinte elérhetetlen távolságban, a jelen pedig vizgasztalan, reménytelen. S amellett számolni kell az Amerikában született gyerekekkel, akiknek jelentékeny százaléka nyelvben, érzésben, ambícióban elszakad a magyar multtól, s ez a körülmény lényegesen kielezi a lelkiileg és nyelviileg sohasem asszimilálódott szülők sorsának tragikus deformációját.

A szakképzett munkások esetében vagy pedig azoknak a parasztbevándorlóknak esetében, akik szellemben is ipari munkások lettek s ez a metamorfózis esetleg marxi értelemben osztályöntudatot váltott ki belőlük, másfajta problémával állunk szemben. Pszichologiai viszonyuk siker és sikertelenség idején egyaránt annyiban különbözik a tipikusnak mondott, az öntudat alatt feudális emlékeket hordó parasztbevándorlótól, hogy az amerikai civilizációt a kapitalizmus legjellemzőbb megnyilatkozásának tekintik; míg a parasztbevándorló ismételtelen is a tudatára ébred annak, hogy a demokrácia emberi méltósággal ruházta fel, ha sokszor gyanus is ez az emberi méltóság, az osztályöntudatos proletár vagy iparos a demokráciát kizárólag a kizsákmányolás erkölcsöt hazudó köntösenek tekinti, s ha nem sikerül gazdasági szempontból élete, erre úgynevezett racionális magyarázata van. A mai viszonyok mellett ez a típus, ha munkátlan, hajlandó szoviet Oroszországra kacsintani, ha meg van munkája, esetleg háza, autója (ami elég gyakori eset még ma is) akkor elméletben szidja a kapitalizmust, a valóságban pedig élvezi azokat az előnyöket, amelyekhez mégis a kapitalizmus útján juthat. Mindebből természetesen nem szabad arra következtetni, hogy minden ipari munkás szocialista vagy kommunista. De a gazdasági helyzet rettentő leromlása radikális irányba hajszoja azokat is, akik eddig egyensúlyt kerestek az életben.

Egy része a bevándorlóknak kiskereskedő, ügynök, van, aki nagyobb vonalú üzleti tevékenységet fejt ki, sőt bankár de valósággal dogmatikus csalhatatlansággal lehet megállapítani, hogy aki üzletember, az is inkább honfitársai körében az, s aki, mint üzletember, az amerikaiak között helyezkedett el, az a legtrikább esetben él szociális életet az amerikai magyarság keretén belül. Az intellektuellek mint újságírók, orvosok, ügyvédek, papok, tanítók élnek vagy tengődnek az amerikai magyarok körében; jelentékeny részük azonban, ha megtanult angolul, az angol nyelvű amerikai keretekben helyezkedik el vagy igyekszik elhelyezkedni. Szélesebb a mozgási terület, talán többet lehet keresni, s amellett kevesebb a provinciális kicsinyesség.

Az amerikai magyarság, mint minden bevándorló tömeg, halálra van ítélve. Ezen azonban nem szabad meglepődni, bármennyire fájdalmas is ez a megállapítás. A bevándorlási törvény lényegesen csökkentette a bevándorlók számát. Amint előbb említettem, gyermekeik annyira belekapcsolódtak az amerikai életbe, hogy a faji és nemzeti mult csak — elvont kép. Néha még az sem. Szóval nincs „Nachwuchs”. Az „American Mercury” című folyóirat egyik legutóbbi száma hosszabb cikkben számol be arról, hogy az elmúlt két esztendőben hány idegén nyelvű lap szünt meg az Egyesült Államokban. A következtetés: a bevándorlók haldoklása. Az egyik lengyel lap tulajdonosa például felhagyott lapjával s mint

óvatos és előrelátó üzletember az export és import üzletbe ment. Pár évtizeden belül, ha csak az amerikai gazdasági élet megint nem lesz ráutalva a bevándorlók munkaerejére, egyáltalában nem beszélhetünk amerikai magyarságról, de ép úgy nem lehet majd beszélni amerikai lengyel, amerikai cseh, amerikai szlovák életről sem. Lesznek, kétségtelenül lesznek, amerikaiak, akik arra fognak emlékezni, hogy elődeik magyarok voltak; olyanok is akadnak, (mint ahogy ma is akadnak olyanok), akik keresve keresik majd a magyar szellemi értékeket angol nyelvű fordításokban, magyar zenei alkotásokban, magyar képzőművészek amerikai kiállításaiiban. De az amerikai magyarság, amely már most is szörnyű harc útján tudja csak fenntartani betegségyező intézményeit, egyházait, egyleteit, ujságjait, megszűnik ék lenni az angol nyelvű amerikai világban.

Az amerikai magyarság — a romantikusok szerint természetes, a realiztikus megfigyelés szerint inkább kikényszerített egység — az adott körülményekhez képest nemesen és méltóan töltötte be hivatását az elmúlt ötven esztendő folyamán. Nemcsak Potemkin falu sorsa volt, hanem becsületes lelki arca is. Hogy maradandót nem teremtett, azon nem szabad csodálkozni. Nem volt módja arra, hogy sorsában a forma tökéletességére emelkedjék. A közös mult nem eléggé alap, hogy arra a kollektív érettség épületét lehetett volna építeni. Az idő is túl rövid volt, s túlsok volt a heterogén elem ezekben az úgynevezett homogén törekvésekben. Voltak és vannak amerikai magyarok, akik kivonulnak, s akik esetleg nemcsak a jelennek, hanem a jövőnek is dolgoznak; az amerikai magyarság azonban, mint olyan (ha már az érv kedvéért hajlandók vagyunk számba venni úgynevezett egységes jellegét) a borzasztó gazdasági tusában, a kenyérharcban, csak azt tehetta meg, amit a többi bevándorló tömeg: ideiglenes szint adott a standardizált amerikai életnek, de ennek a színnek ereje mindinkább fogy, míg végül teljesen el fog tűnni. Mint szociológiai jelenség az amerikai magyarság a többi bevándorló tömeggel összehasonlítva egyáltalában nem kivételes: az alkalmazkodás gazdasági törvényei, a felszívás tragikus ölelésének megnyilatkozásai azonosak. Előbb-utóbb meghal az amerikai magyarság; azután már csak amerikai magyarok lesznek; végül amerikai magyarok leszármazottai. Egy-egy magyar templom arra fogja figyelmeztetni az angol nyelvű környezetet, hogy itt valamikor messziről jött szorgalmas emberek hódoltak az Úrnak; de az sem bizonyos, hogy az angol nyelvű környezet erre gondolni fog. A közöny a legkérdetlenebb sirás.

(Cleveland, Ohio)

Magyar prózairók.

V. MOLNÁR FERENC.

Possonyi László dr.

Tavaly áprilisban volt a negyedszázados évfordulója az Ördög bemutatójának, amivel Molnár Ferenc, Pest szülöttje, diadalmaskodott a magyar színpadokon. Ez a huszonöt év sokat jelent színpadi irodalmunk történetében, egy korszak ez, amelyre legjobban Molnár Ferenc nyomta rá a bélyegét. Itthon írónk egész seregét irányította témaválasztásban, technikában, világnézetben, hogy csak egy sikeresnek bizonyult úton haladjanak előre, kifelé pedig sokaknak szemében az egész magyar irodalmat reprezentálta. Egy világsikert aratott vigiáték nyomán, mint Kalifornia valami szerencsés aranyelele hírére, megindultak a mindenre elszánt kincskeresők és szindarabírónk legnagyobb része a Molnár Ferenci sikerek álmával írja vagy szerkesztgeti darabjait. Ebben a nagy versenyben a Molnár Ferenc mesteri fölényén mind-

máig nem esett csorba. Aki függetlenítette magát ötle és egyébként meg volt a tehetsége, irhatott művészibb, emberibb mélyebb alkotásokat, de aki versenyre akart kelni vele a nemzetközi színházarénákban, az nem tudott föléje kerekedni.

Viszont hiába hódolt be neki a világ minden európai kulturát élő metropolisza, Páris, az irodalmi metropolisz valahogy mindig kibujt az ő elismerése elől és színházaiban nem engedte tartósan fészket verni. Az a Franciaország, amely a legtöbb igazi komédiát adta a világnak, de amelynek egy Claudelje is van (aki ugyan sohasem ért el szindarabjaival szérieszeket, sőt még a szinpadot sem érte el sokszor), valahogy mindig ellenállt ennek a drámainvázónak. És ennek a szimpla ténynek a franciák minden önellátási politikája mellett is, van valami mélyebb jelentősége. Claudel a szinpadai siker törvényeit szinte maga elől feledve írja misztériumait és mégis úgy látszik, hogy a huszadik században ő vitte egyedül előre a nagy vonal felé az európai drámairodalmat és az ő nyomán Werfel és Bruckner ma már a szinpadon is polgár jogot nyert újra a tág horizontokat felölelő hősi játékoknak. Ezzel pedig a polgári színjátszás egyeduralma legalább egy irányban már megtörtött. A drámában már mutatkozik a megújulás és ezt nyomon kell követnie a könnyebb formák megújulásának. Mi a Molnár Ferenc oeuvre-jének helyét keressük a magyar irodalomban és ezért szükségünk volt erre a kis kitérőre. Mik a problémái ennek a Molnár Ferenci drámának és milyen vonásaival szerezte meg a nemzetközi sikert?

Ez az irodalom egyszerűen csak szórakoztatásra készül, alkotójának a tréfacsináláson és az emberi félszepségek megcsipkedésén kívül semmi különösebb célja nincs. Nem olyan nagy igényű Molnár Ferenc a Liliom és a balul sikerült Vörös malom és az Égi és földi szerelem kivételével, hogy már átfogóbb nagy emberi problémákba mélyedne el. Alakjainak általános emberi vonása abban merülnek ki, hogy csatasorba állanak az élet meghódítására. De a meghódítani való terület itt csak gazdagságra, szerelemre és az ezt biztosító sikerre irányul. Ez a három redukált formula mozgatja a polgári világot, amelynek mincsenek se hősi vonásai, legfeljebb csak hősi pózai s egyszerűen jól akar élni, biztosítani akarja magának a szerelmi partnert, akire sexe van és a társadalmi sikerekben akarja mindazt kiélni, amire abszolút materiális igényei kielégítése után, életének kitöltésére még szüksége van. Molnár Ferenc nyugodt céltudatossággal tör olvasói vagy hallgatói vágykomplexumának kielégítése felé. Az Ördög aforizmáinak és életbölcösségeinek sziporkázó zuhataga nyomán Jánosné lesz Jólán, a tisztességes asszony. Egy kettő három, karikacsapásra gróf válik a soffőrből, akihez a lilimos kisasszony most már nyugodtan férjhezmehet és a szélhámos apa kalandos életű leányának úri multat terem egy nem létező »Valaki« elhitésével ahoz, hogy társadalmi pozíciót teremtsen számára és udvarlója feleségül vehesse. Az életben mindig van valami áttörhetetlen és elérhetetlen, amire épp ezen tulajdonságainál fogva a legjobban vágyunk és Molnár Ferenc segít nekünk elméletben átugrani ezt a falat. Kicsiny, mindennapi problémák drámai extraktumait ragadja meg Molnár egy tetszetős mese keretében, de nem is a mese a fontos, hanem az, hogy ennek a keretében látszatigazságokat lehessen mondani annak a bizonyítá-

sára, hogy minden sikerülhet az életben, amit akarunk és hogy annak van igazsága, akinek sikerül.

Ehez az életbölcsetséghez tartozik azután a mindennel szembe forduló szkepszis és cinizmus. Vannak beidegződött társadalmi szokások, amelyek egy-egy elfelejtett vagy megtagadott erkölcsi tételből erednek. Ezek útjában állanak annak, hogy az életben minden sikerülhessen. Ki kell mutatni tehát, hogy ezek csak álidealok és mind ezeknek az ellenkezője igaz. Molnár ügyes zsonglörködéssel leplezi le tehát a modern társadalmi élet sok ezer félszegségét, hazugságát és álerkölcös nagyképűségét és arra a következtetésre jut, hogy mindent meg szabad tenni, ami jól esik, mert ahol ennyi a hazugság, ott valószínűleg minden hazugság. Az cselekszik tehát helyesen, aki nem hagyja magát semmiféle erkölcsi megfontolásoktól korlátozni. Ennek a féligazságnak az árán azután, amely az élet felszínét tekintve legtöbbször egész igazságnak látszik, megteremtett egy különös erkölcs vagy illemtant, aminek túl nagy megbecsülést tulajdonítanak, ha akármilyen igazi erkölcsi normával próbálnánk összehasonlítani. Örök fölényben marad ilyenkor a tréfálkozó ember azzal szemben, aki komolyan veszi a dolgokat. Molnár Ferenc pedig tréfál ezekben az alkotásaiban hittel, bűnnel, szerelemmel. Itt erkölcsi vétőt kiáltani csak azoknak az érdekében lehet, akik miután lelki és szellemi fejletlenségük folytán nem ismerik az élet igazi törvényeit és összefüggéseit, amelyek súlyosak, tragikusak és kategorikusak, mint a Biblia szavai — ezt a Molnár Ferenc életbölcseését komolyan veszik és esetleg a saját életükben akarják alkalmazni. De ezeken is csak úgy lehet segíteni, ha az élet igazi és komoly törvényeit lehelő alkotásokon neveljük őket, legyen az akár *Sinclair Lewis*, akár *Mauriac*, akár a *Liliom* néhány oldalának Molnár Ference, nem pedig azzal, hogy egy nagyon szórakoztató írótól el akarjunk zárni akárkit is, aki ennek a tilalomnak nyügében azt hihetné, hogy valamtől megfosztódik és szellemi kiskorúságra ítéltetik.

Abszolút rossz politika viszont az, amely úgy akar magasabb szintézisű olvasóközönséget nevelni, hogy a Molnár Ferencszerű írókra az erkölcstelenség és nemzetköziség vádjait kiabálja. Aki mást és többet akar, annak túl kell juttatnia Molnár Ferencen és problémakörain a közönséget. Nem azzal, hogy Csathó Kálmán-szerű ámbitusos körítésben enyhítse nemzetibbé majdnem ugyanazt az életfelfogást, hanem azzal, hogy az élet, a halál, a szenvedés és a szerelem örök törvényeit kutató alkotásokat hozzon közelebb azokhoz, akiket félt egy Molnár Ferenc cinizmusától.

Molnár Ferenc hiába lépett ki a szűk magyar keretek közül az összeomlás utáni időkben, alkotásai között azok maradnak a legértékesebbek és emberileg legmelegebbeknek, amelyeknek hangulatait gyermekkorában a pesti külvárosok levegőjéből szívta magába. Itt tudott egyedül felolvadni szellemességeinek jégpáncéljából, amikor megírta a *Pál utcai fiúk* regényét és a ligeti csavargónak, *Liliomnak* a legendáját. Ezekben a munkáiban a költőség mellett sok a szentimentális vonás, de az embereknek nagyon nagy része csak szentimentális elgyengülésében tud élete nyomasztó rosszaságainak prozai légköréből magasabb szférák felé emelkedni. Itt Molnár Ferenc felemelkedett a pesti aszfalt éjszakai életének gőzéből és savanyú szájjal

szellemességeinek atmoszférájából. Megérintette őt az élet lüktetésének melege, szegény emberek szerelme és küzködése. Elfelejtkezett a szinte kötelezőnek hitt minden második mondatba belepréselendő szellemességekről és költő lett. A *pál utcai fiúk*-hoz méltó regényalkotást nem is tudott többé létrehozni, sem az *Éhes Város* szatirikus korrajzában, sem az *Andor* terjengős pszichologizálásában. A regényírással azután éppúgy felhagyott Molnár, mint ahogy elszakította magát a magyar miliő alkalmazásától.

Mielőtt azonban nyíltan és elszántan a nemzetközi sikerek kiszolgálójává szegődött volna, a huszas évek elején egy forrongó korszakon ment keresztül, amely írói megítélése szempontjából a kezdő évek nagyotakarásával egyenlő. A háború és a forradalmak nem multak el nyomtalanul felette és keresni kezdte a helyét, mikor az a polgári világ, amelyet az Ördögben, a Farkasban és a Testőrben olyan kitűnően kicsúfolt, már nem volt kicsúfolni való, mert elmulni készült. És ha egyáltalán mutatkozhat tragikus vonás abban az életben, amely a sikerre épült fel és minden sikert elért, amit a gazdája okos fejvel elérni akart, Molnár Ferenc ebben a korszakában érintette rövid időre a tragikus nagyotakarás vonalát.

Az égi és a földi szerelem, a Vörös malom és Az üvegcipő voltak éleitének azok az állomásai, ahol szakítani akart a pesti burzsoázia szellemes szórakoztatójának szerepével és a sokszor trivialitásba csapó gúnyolódások helyett tragikus sorsok ábrázolásához fogott. Az égi és földi szerelem elbukó leányalakjában a megcsúfolt jóság tragikumát sokszor kitűnően érezteti, de miután a Liliom óta nem használta tollát egyéb, mint a megalkuvásos, mindenbe belenyugvó és kiegyező polgárvilág szellemes csipkedésére, a művészi mértéket nem találta el többé. Tévedése még nagyobb és erőlködése még kinosabb volt, mikor a faustikus ember örök keresését a Vörös malom tragikomikus jelensorozatában akarta elének tární. Itt már megérdemelt bukás fogadta és elérte sok művész végzete: ereje akkor hagyta cserben, mikor a legnagyobbat és legszebbet szerette volna alkotni. Az üvegcipőben megpróbált visszatérni a Liliom külvárosi hangúldataihoz és mikor ez sem sikerült, hirtelen elszánással visszatért a szórakoztató komédiák írásához. A *Játék a kastélyban, Olympia, Egy kettő három* és a *Valaki* jelenti az új siker szériát Molnár Ferenc életében. És ezt a sikert meg is érdemli.

Mert, azt, hogy szórakoztató, szellemes és hogy mesterségében ma is a legelső helyen áll, senki sem veheti el Molnár Ferencről. Megbecsülendő vonása, hogy fintorait egyforma elánnál vágja minden társadalmi osztály felé és hogy amit kinevetett, ott nagyjában van is nevetni való. A társadalom epidermiszének egyik legügyesebb boncolójának nevezhetjük Molnár Ferencet. Igazi publikumát azok között találja meg, akik nem akarnak a felszinek rétegeinél mélyebbre hatolni, hanem megelégszenek torzító tükrével, amelyben az élet valóságos arányai illuzórikussá válnak ugyan, de a félszűzségeken legalább nevetni lehet.

»Jelenleg a gazdasági rendszer nem keresztény, a pénzelosztás nem jogos és igazságos.«

(PROHÁSZKA OTTOKÁR.)

Közlegénysors.

Az élen masiroznak ők, övék a dísztoll, a fegyver, a vagyon.
Érdemrend virít a mellükön és sujtás földi válluk vastagon.

Zeneszóra lépnek, öreg zeneszóra, recseg a dob, kürt, trombita.
Mennek — menetelnek, a katonás rendben nincs semmi hiba.

Sokan lóhátról, kényes paripákról nézik a tájat, poros országutat.
Kezükbén a gyepfő, villámlík kardjukon a hatalom s öntudat.

Utánuk más sereg, más zászló, más lépés, szürke közlegények.
Teher a hátukon, sáros ruha rajtuk, mennek s nem beszélnek.

Nincs szakálluk, se bajuszuk, kopott sapkájukban úgy haladnak gyalog.
Vének után zeneszóra, pedig erős valamennyi, frissek fiatalok.

Piros tűz ég szemükbe: ha ők kerülnének vezérsorba, élre,
Másként szólna az a zene, repülne a zászló, mintha élne.

Nem kellene arany — sujtás, díszes bojtok, se csillag a vállon.
Elvezetnék ők a hadat városokban és göröngyös árkon.

Ámde lépés lépés után, hosszú évek ellen kell a fejet szegni.
Izmos válluk nekifeszül, de várni kell. Közlegénysors: fiatalnak lenni.

Szegények lakása.

Magunk vagyunk:
Kérges tenyér, sziv,
Lüktető izom
És pallérozott ész.
Nemcsak szólni kell,
De tenni is
S a tett kevés

Páncélt a tettnek:
Acélt, szikrát bele.
Szegényt emelni
Magasra
Mártirok vére
Kellene.

Hamvas bíbor.
Nem kell.
Szép óralánc,
Nem kell.
Ha mások
Éheznek,
Önmagad
Darabold fel.

Adjál a
Szivedből
Jó karéjjal
Másnak.
Ragasztója
Légy az erős
Testvérláncnak.

Ház soron
Ház gerenda
Támaszkodjék
Egymásra.
Igy lesz majd a
Szegénynek is
Egyszer jó
Lakása.

Tamás Lajos.

Hameiri, Palesztina költője és agitátora Királyhelmecen.

Mécs László.

Hameiri zsidó író végigjárta Kelet-szlovénországot s szereplése mindenütt élénk polemikára adott alkalmat. A *vallásos zsidóság* maga sok helyütt szembe fordult Hameirivel. Időszerűnek láttuk az alkalmat Hameiri előadásával kapcsolatban — melyeknek lényege mindenütt egy volt — *Mécs Lászlónak* a véleményét kikérni. Cikkünk időszerűségét fokozza, hogy legnagyobb magyar napilapunk, a *Prágai Magyar Hírlap* is helytelen beállításban mutatta be a zsidó agitátort.

1. A cionisták kultur-estélyeket szoktak rendezni Királyhelmecen is, melyekre a főbbi zsidóknak úgy látszik nem igen szabad elmenniük, mert nem olyan fűszágon látogatottak. Én el szoktam néha menni, mert érdekel engem az, hogy a jobsorsra érdemes zsidók mibe építik bele nemes buzgalmukat. Sok tiszta szándékú erőlködést lehet észlelni anyagiakban és lelkiesedésben, de engem mindég elfog a Tragikumnak, egy nép tragédiájának a megborzongató jelenléte. Egy nagymultu nép, amely szeretne nagyjövőjü lenni. Hogyan? Egy részük Új-Palesztinában látja az abszolút jövőt. Európában földrengést okoz a nacionalizmus, legalább is a mai kilengéseiben csődbe juttatta Európát. Az anyagi kultúra utolsó perceit éli. A szellemi kultúra befeg. Erdemes ezeket átplántálni és egy új államot csinálni világra szóló, Erőket milliószámra masiroztató Eszme nélkül? Van-e ilyen Eszme, mint volt a zsidó nép hősi korszakában az Egy-Isten eszméje és a Messiásban való hit? Ha nincs, akkor hajszálynira van csak Palesztina Európa szakadékaiktól és mocsaraitól s akkor tényleg itt a nagy Tragédia.

2. Január 7-én kétórás előadást tartott Helmecen Avigdov Hameiri héber költő, aki Palesztinában munkálkodik s azonkívül agitál az egész világon. Ettől az emberfől feleletet vártam a magam számára. A felelet nem volt olyan, hogy az ott összegyűlt zsidóságot legalább is felrázta volna s a magam fajta jószándékú embert különös tiszteletre hangolt volna, amilyen érzés erőt szokott venni rajtunk akkor, amikor nagy dolgok történnek, még akkor is, ha más nézetben vagyunk. Hameiri előadása szatirikus, szellemes, eleven, mindvégig érdekes volt, minden különösebb költői motívumok nélkül. A kabaré és a moralista, a dühös moralista keverék-szülusan beszél akkor, mikor főbbször is kijelentette, *hogy ő nem moralista*. Aki nem moralista, annak nem szabad véreznie, nem szabad dühöngnie, nem szabad tüzet hánynia se a munkácsi rabbi, se a pápa, sem Gréta Garbó ellen, nem szabad ítélnie, csak konstatalnia és nevetnie (mint Anatól France fette) és neveffnie.

3. Európa első nagy csődjét abban látja, hogy vad lett és vadakat utánoz. A nők dekoltozása, körömfestése, a repülők fefise pincsikben és macskákban, a soffőrök autóban lógó szerencse-pojácai stb. azt mutatják, hogy a vadakat utánozzák Európában, a vad népek alsóbbrendű ösztöneit s ez az európai szellem csődje. Hameiri nem tudja, vagy nem akarja tudni, hogy ez a *vallástalanság csődje*. Erről prédikálnak máma a leg-híresebb katolikus szónokok a nagyvárosokban és a legkisebb

falucskák káplánjai. A püspökök körlevelei nem is olyan nevelésesek e szerint, melyek a vad ösztönöket szalonképessé tevő strandok, szépségversenyek stb. ellen szigorúan fellépnek!

4. Felemlíti az európai költők, írók csődjét. Ragyogó tehetségek vannak, mint Molnár Ferenc, Móricz Zsigmond, de mivel mögöttük a Nihil, föltétlenül csak játék végeredményben a működésük szemben pl. Dosztojevszkivel, aki millió és millió adalékokat szolgáltat az emberi lélekről, jót rosszat, de örök érvényűeket. Itt helyesen gondolkozik Hameiri. Régóta hangoztatjuk: csak az lehet országra és világra szóló igazi alkotó, aki felszínre hozza egy kicsi vagy nagy nép összes nagy világlálmait, világnézeti teljes magnetizmusait a jövő felé való világteremtésnek és az Űrben való új keringésnek.

5. A művészet teljes csődöt mutat. Nagy hibája Hameirinek, hogy a modern művészetet a mozival szimbolizálja s evvel akarja lemérni és könnyűnek találni. Egyébként az egész előadás ebben a részben mutatta a legnagyobb jártasságot. Gréta Garbónak, Chaplinnek semmi köze a művészethez. Garbónak egy millió dollárba került az a reklámja, hogy nem szereti a reklámot. Chaplin ötleteit *vásárolja* egy öreg cirkuszi bohóctól, játékában pedig évek óta ismétli magát. Az egy-negyed órás csók nem művészet. Ő, Hameiri sincs szalmából, szívesen megnézi az egy-negyed órás csókot, de ennek semmi köze a művészethez. Ezeknek a dollármilliomosoknak semmi közük a mindenüttéhező, nyomorgó ipari művészekhez. Valaki azért lesz nagy, mert nagy tömeg nézi és nagy pénzeket adnak a fellépéséért. Ilyen Garbó, Chaplin stb. A mozit nem azért ítéli el Hameiri, mert hülye és mert immorális, hanem mert „nem művészet”. Ez nem szempont, mikor csödről beszél valaki. S kár, hogy ez a jószemű ember mást nem lát meg Európa művészetében.

6. Sorra veszi a szerelmet és a házasságot. A házasság szerinte azért jutott csödbe Európában, mert a szerelmén és a Törvény bilincsein nyugszik. A régi zsidóknál 8 ezer évig szerlem és Törvény nélkül kötötték a házasságot és kitűnően bevált, nem csalódott senki „álmaiban”. Most Palesztinában nem kell se pap, se törvénnyel való megkötés s ime az eredmény: 18 év alatt alig volt egy-két válás vagy szerencsétlen házasság.

7. A nacionalizmus csödbe jutott, mert egyesek a nemzeti eszmét saját érdekeik kielégítésére használják fel. Felhossa egy román fiatal embernek példáját, aki a háború előtt Pest mellett született, magyar nevelésben részesült, a háború alatt rajongva átszökött a románokhoz s mikor meglelt Nagyrománia, akkor öngyilkos lett, látva, mint monopolizálták néhányan a nacionalizmust s mint szipolyozták ki a parasztokat. Csehszlovákiának szerencséje van, de „Masaryk csak egy van a világon!” Magyarországon megdicséri a halott Klébelßberg Kunót, de ugyanakkor nagyot rug a magyar nacionalizmuson. A fiatal generációt ma már nem lehet a nacionalizmussal kábítani sem itt, sem Palesztinában, mert a fiatalság Istenkereső. Minden-

esetre gyanus kijelentés egy palesztinai nacionalista szájából.

8. A végén a vallás és a vallások csődjét említi Hameiri s itt elveszti előadásának minden érdekességét és rugalmasságát. Az is lehet, hogy fáradt volt már, az is lehet, hogy zavarba jött. A helmei zsidóság mégis csak nagyrészt hívőkből áll. Szerinte a *Mózes által adott Törvények ma is jók és használhatók, mert semmi közülük a valláshoz.* A vallásnak erős kapcsolatának kell lennie a metafizikai dolgokkal, túlvilággal, éggel, pokollal. *A Mózesi könyvek ilyenről nem tudnak!* Jézus Krisztusról ezt mondta: „Jézus életét ma már teljesen ismerjük. Az uralkodó törvények ellen lépett fel, melyek még azt is megmondták, hogy szombaton zsebkendőfét kézbe venni bűn (itt az előadó kivette zsebkendőjét), *Jézus az uccai nőről kimutatta, hogy nem bűnös és bebizonyította, hogy semmi se bűn.* A szegények, nyomorultak voltak kedvencei s azért az uralkodó osztály keresztrefeszítette.” Majdnem betűről betűre ezt mondta Hameiri. Pápák (sic!) aztán uralkodtak tüzzel és fegyverrel s így nyomorogni hagyván a szegényeket, csődbe juttatták a vallást. A munkácsi rabbiról is hasonlót mondott, de nem lehetett jól érteni. Általában, itt már teljesen zavarban beszélt és átcsapott más területekre, melyek nem idetartoztak. Azt is mondotta, hogy *a vallásnak nem célja, hogy az ember boldoggá legyen általa, hanem hogy mást boldoggá tegyen.* Ha egy helmei felsőrész készítő mond ilyeneket a vallásokról, a Vallásról, azt meg lehet érteni. Egy Hameirinek mégis csak főbbet illenék tudni, vagy mondani a vallásról, mint ezeket a hordózsensialifásokat. A csőd nem a Vallásban van, de abban, hogy mesterséges agitációkkal egyre több emberről levitriolozták a vallás-fakasztotta lombokat, virágokat, illúziókat. A Nap világít. Nincs joga senkinek azt állítani, hogy nincs tavasz, mert ime, itt a mozifelvétel egy cserebogarak által meglombtalanított és kiszáradt erdőről. Nem említem a kicsinyek százmillióit, csak a nagyokra mutatok rá. Egy Papini is van olyan túlkulturált és röntgen-szemű mint mondjuk Hameiri s még se beszél a Vallás csődjéről; nem süllyedő hajóra kérezkedik föl, hanem a süllyedő Európából felkérezkedik az Örök Hajóra! Most a XX. században tért meg a világ legnagyobb lirikuša, Claudel; a franciák amerikai nagykövete és Chesterton, a legnagyobb élő angol író, és a napokban kérezkedett fel az Örök Hajóra Franz Werfel, a most katolizált nagy német költő és Dr. Karpelesz bécsi szociáldemokrata politikus, akik mindketten zsidók voltak.

9. Vártam, hova fog Hameiri kilyukadni a sok csőddel. Végül nagyon röviden rátért arra, miért kellett egész Európát mocsár-gyanussá tenni minden mozzanatában, még olyanban is, ahol nem az. Két országban, ahol az ifjúság nevelése és így a jövő reménye a legideálisabb: a nagy Oroszország és a kis Palesztina. De Oroszország karddal és törrel csinálja a jövőt, Palesztina pedig neveléssel. Szerinte tehát a nagy Oroszország, a durva erdő csemetefekertje volna Palesztina, Lemondás és önnevelés: ez a kert a jövő garanciája és a kis Palesztinából fog most kiindulni egy új vallás, mely az összes mostani

vallásokat átfogja alakítani.

Lemondás és önfegyelem. Nem akarom azt mondani, Hameiri ezzel felfedezte a spanyolviaszt, csak annyit mondok, hogy csupán a katolikus kolostorok vas fegyelmében és koldus lemondásban élő ezreiből két mostani Palesztina telne ki! Hát a többi más milliókról mit szólnak, akikben tényleg ott él a Vallás életük, gondolataik minden rezzenésében!

10. Vártam egy Dosztojevszkivel barátságban élő költőt, egy a próféták hegyeiről örök virágokat hozó prófétát s hallottam egy szofista — gyanus agitátort, aki a lényeges kérdésekre nem felelt. Sajnálom.

A társadalmi rendszerek típusai.

Dr. Jakob Lorenz, zürichi egyetemi magántanár.

(Adalékok a Quadragesimo Anno-hoz.)

Copyright by Új Élet.

A két alapvető szociális enciklika a *Rerum Novarum* és a *Quadragesimo Anno*, melyek négy évtizedes időközben jelentek meg egymásután, tanui koroknak és korok társadalmi berendezkedésének. Míg a *Rerum Novarum*nak az önsegély jelentőségére általában kellett rámutatnia és a *szervezkedés* (organizáció) elvi jelentőségét és jogosultságát hangsúlyoznia, ami a 90-es évek elején, mikor még a szakszervezeteknek nagyon kis jelentőségük volt és amikor még a szociális kérdés pusztán létében vitatkoztak — hatalmas vívmány volt; addig a *Quadragesimo Anno* már határozottan körvonalazott *utasításokat tudott adni a társadalmi szervezkedés legelőnyösebb módjára vonatkozólag*. Az önsegély és az állami szociális gondoskodás bizonyos kiéleződése szintén követelték ezt, eltekintve bizonyos dogmatikus tisztázás szükségességétől.

Nem kell csodálkoznunk azon a tényen, hogy XI. Pius szociális enciklikája nemkatolikus körökben csak részben talált méltánylásra. XIII. Leóéval sem volt máskép. Akkoriban csak a szociálpolitikai irányzat, a katedraszocializmus (és ez is csak részben) volt az, amelyik kedvezően fogadta a *Rerum Novarum*ot, manapság pedig majdnem kizárólag a nemzetgazdaságot ifjú *univerzalisztikus irányba* értette csak meg a *Quadragesimo Anno* jelentőségét. És amint azóta a szociálpolitika hatalmas fellendülést mutatott, éppoly gyors ütemben hódít ma az univerzalisztikus irányzat.

A társadalmi berendezkedésnek az a különleges módja, amelyért XI. Pius sikra száll, a *társadalom rendi felépítésének* gondolata. Csodálatos merészséggel és nagy biztonsággal áll XI. Pius e forma mellé. Nagyon fontos tehát, hogy ezzel közelebbről megismerkedjünk. Mert kétségtelenül meg kell állapítanunk, hogy szociális téren az eddigi irányban tovább nem haladhatunk. Új orientációra van szükség.

Érdekes volna megvizsgálni, hogy az olasz korporációs

főrekvések és az enciklika német analtikus feldolgozása milyen eredményekhez vezettek. Szintén fontos volna kimutatni, micsoda más gazdasági és szociális korproblémákat fejt ki még az enciklika. De a *rendi állam* kérdése annyira aktuális és sokatvitatott, hogy legcélszerűbbnek ígérkezik, ha az enciklikát először ebből a szempontból tesszük vizsgálat tárgyává. Ez annál ajánlatosabb, mivel a legtöbben még nem alkothattak tisztá képet maguknak a társadalom rendi felépítéséről és sokan, akik szeretnek ezzel a fogalommal dobálózni, értelmével nincsenek tisztában.

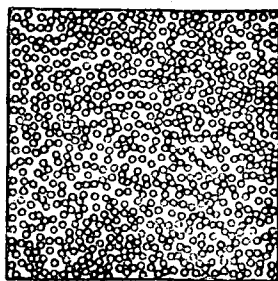
Egy rövid cikk keretében a kérdést teljes egészében bemutatni lehetetlen. Ezek a sorok a probléma lényegének typologikusan felépített rövid ismertetésül akarnak szolgálni. Olymódon akarom a kérdést bevezetni, hogy mindenekelőtt a mechanisztikus iskola eszménytípusainak (ideáltípus) vázlatát adom, majd ezzel szembeállítom a klasszikus-kapitalizmus (XIX. század) és a későkapitalizmus (XX. század) periodusainak ténytípusait, (reáltípus). A fasiszta típus bemutatását pedig követi az a típus, melyet evolúciós-demokratikusnak szeretnék nevezni. Befejezésül pedig néhány szót bizonyos feltevésekről és illuziókról.

I. Mechanisztikus eszménytípusok (ideáltípusok.)

A liberális és szocialista társadalmi felfogás állítja fel a két mechanisztikus eszménytípust; ezek szerint megy végbe a társadalomképződés. Mi két sematikus rajzzal ábrázoljuk. A négyzetek a nép összességét jelentik, a belerajzolt kis körök a népegyedeket, individumokat.

Vegyük először a társadalom liberális eszménytípusát, (l. 1. ábra.)

A népegyedek összességét összefogja az állam. Mindegyik népegyed önmagára van utalva, önmagára és mindenki ellen, mert mindegyik csak a saját érdekét tartja szem előtt, maga számára kell dolgoznia és gondolkoznia. E millió egyenlőjogú egyed számára az állam mint törvényhozó hatalom és mint rendfenntartó, illetőleg védelmi hatalom — egyforma. Működési zavaroknál az állam a közvetítő szerepét viszi. Mindezen népegyedek azonban tartózkodnak attól, hogy az állam gátlólag avatkozzék be gazdasági önállóságukba. A pozitív jog határain belül abszolút szabadok. Célszerűségi okokból csak jogaik vannak az állammal szemben, hiszen az állam tulajdonképpen nem más, mint az egyedek egymásközti szerződésének eredménye. Mindenesetre kényszerszerződés, amely alól az egyed nem bújhat ki. A gazdasági folyamatok szabadon és gátlás nélkül bonyolódnak le az egyedek között; vétel és eladás, a kereslet

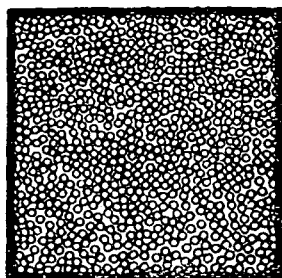
1. ábra.

és kínálat törvénye alapján történik. Ez a nagy törvény általában az egész gazdasági életnek szabályozója. Csak semmi állami beavatkozás és minden a legjobban, a saját természete szerint fog menni, a szükséges kiegyenlítődés is meglesz a konkurrencia ellenére, illetőleg éppen általa; akinek tehetsége van, boldogul, mint ahogy azt a természet mindenki számára biztosítja; aki meg nem száll harcba minden erejének felhasználásával, főnkremegy. Így minden rendben fog történni az erők általános harmóniájának értelmében.

Ez a liberális társadalmi eszménytípus.

De lássuk most a szocialistát. (2. ábra.)

A gazdasági élet általánoság. Az erős állam mindenkit felölel és mindenkit irányít, mert ő, azaz maga a közösség kormányozza a gazdasági életet. Ezért minden egyenlőjogú népegyed egyformán érdekelt a közgazdaságban. Itt már nincs érvényesülés és főnkremenés, csak az egész szolgálata. Mindenki a gépnek egy kereke, mely természetien végzi munkáját, nem a természetes fejlődés fikciójára hagyatkozva, mint a liberalizmusnál,

2. ábra.

hanem a tervező emberi szellem tudatosságával, mely a gazdasági élet törvényeit ismeri, amely számít, hogy miből mennyi kell, hol mi szükséges, hogy melyik a legjobb termelési mód és melyik a termelés legcélszerűbb útja, hogy a produktum hol használható fel, stb. Minden az állam központjában fut össze, a szívben; mindent ez szabályoz, mindenkinek ez jelöli ki pontos helyét, ki hová tartozik, ez határozza meg kinek mi jár, ki mit érdemel az egésznek tett szolgálata fejében. Itt nincs egoizmus, mert hiszen senki sem dolgozhat magának, mindenki csak a közösség számára munkálkodhat. Mindenkinek be kell látnia, hogy mindnyájan annál jobban élnek, minél fejlesebben szolgálja az egyed munkájával az egészt. Itt egy egészen új, racionalista munkamorál van keletkezében, minden munka nemes, mert általa mindenki mindenkinek szolgál. Oroszország ennek az eszménytípusnak nagy kísérleti állomása, a radikális, végig gondolt és egész a végső konzekvenciáig vezetett, tudatos szociálistikusnak.

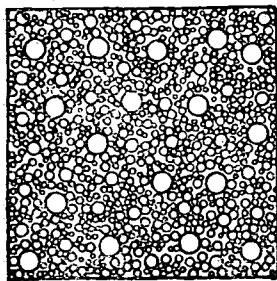
A liberális eszménytípus előfeltétele a szocialistának. Ez alkotta az egyenjogúság fogalmát, amely nélkül az osztálytalan társadalom szocialista eszméje nem szülehetett volna meg. Időben a második eszménytípust az elsőől körülbelül egy ötven-hatvan éves időköz választja el. Az elsőnek meg volt a lehetősége, hogy megvalósuljon, a második meg azt hiszi, hogy most van úton feléje.

II. A szabad gazdaság ténytypusai. (reáltypusai.)

A világtörténelem nem igazodik tartósan a végletek szerint; bár ezekben halad előre, mégis korrigálja őket és minden történelmi szemlélet értelme, hogy megtanuljuk a végletek letompítását. Ilyen véglet volt a liberalizmus, ilyen a szocializmus. Az egyed felszabadítása és a konkurrencia mint jólétforrás két oly fickó, melyek sohse realizálódtak. Egyesek azt állítják, hogy a liberalizmust kifejlődésében megakadályozták, mert igéreteit beváltotta volna, ha erre időt hagynak neki. De éppen az a körülmény, hogy nem hagyta neki elég időt, mutatja, hogy oly tarthatatlan állapothoz vezetett volna, ahonnan nincs föbbé kiút, sőt még egy türhető helyzet reménye sem. A liberalizmus felfogása már azért volt alapjában elhibázva, mert senkinek sem adta meg az alapfeltételek egyenlőségét, melyekből mindenki pusztán saját természetadta tehetségre támaszkodva startolhatott volna. A természet már korrigálva volt, amikor az egyenlő polgári jogokat kiosztották, már létezett gazdag és szegény. Tehát már a kiindulásnál sem volt meg a „szabad verseny” lehetősége, mert a tehetősebb háfározottan előnyben volt a szegénnyel szemben. Így történt azután, hogy nem az az eszménytípus fejlődött ki, amit a klasszikus liberalizmus célul tűzött ki magának, hanem egy másik: a polgári poriodus ténytypusa. (l. 3. ábra).

Mivel a létfeltételek sohasem voltak egyformák az általános konkurrencia számára, ezáltal az individualizmus klasszikus eszménytípusa nem jöhetett létre, hanem a polgári társadalmon belül kisebb-nagyobb egyedek keletkeztek — melyek csak papíron voltak egyenlők — olyanok, amelyek a tőke birtokában voltak és olyanok, melyek csak a munkaerejükkel rendelkeztek. És noha mindkét csoportnak egy célt kell szolgálnia: a termelést, mert egyik a másikra van utalva, mégis azok kerekedtek felül, akik a tőke birtokában voltak. Ezeket a 3 ábrán a nagy körök jelzik, míg a sok kis köröcske a vagyontalanokat ábrázolja. A konkurrenciának itt nem lehetnek egyforma feltételei, mert az egyik föléjerendelt a másiknak és csak véletlenül sikerül egy kisebb körnek, hogy alkalmilag megnagyosbodjék. Azokat a keveseket, akiknek sikerült felülkerekedniök, ismerjük, azok az ezrek pedig, akik hiába próbálkoztak érvényesülni, ismeretlenül alulmaradtak.

Ez tehát a társadalmi helyzet ténytypusa a klasszikus-kapitalista korban. A kis körök is magukra vannak utalva, a nagy körök szintén. A kis körök között épúgy dúl a konkurrencia, mint a nagyok között. A munkások nincsenek megszervezve, hanem a kereslet és kínálat szerint keresnek

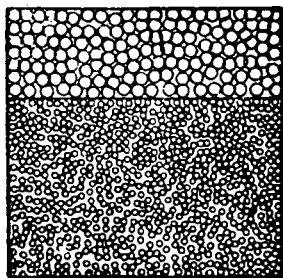
3. ábra.

munkát. A vállalkozók sincsenek megszervezve, hanem a szabad konkurrencia harcában állnak egymással. Minden egy laza fölé- és mellérendeltség és az egésznek egyetlen motorja: a küzdelem a létért, a küzdelem az érvényesülésért, küzdelem a magasabb haszonért, jobb helyzetért a nap alatt. Ilyen volt a kapitalista kor ténytypusa, a szabad kereskedelem klasszikus eszméinek hatása alatt a XIX. században.

De ez a típus az idők folyamán megváltozott. Egy új ténytypus keletkezett: a *későpolgári köré*.

Mint ahogy az állatok is csapatba verődnek, hogy a természet viszontagságai ellen védekezhessenek, épenúgy az emberek világában is (bár egy mindenki küzdelme mindenki ellen tovább is fennáll, de a hasonlók egyesülése is megtörténik.) Éppen a kiméleetlen konkurrencia fényeinél kellett egy visszahatáshoz vezetnie, amint az valóban vezetett is. A későpolgári ténytypusra jellemző az *egyedek kétfelé hasadása*, melyet *osztálydifferenciálódásnak* neveztek. A 4. ábra ezt a ténytypust ábrázolja sematikusán.

Ez a ténytypus a mai társadalmi állapotok képe. A társadalmi test vagyontalan egyedei egymásra találtak, osztállyá tömörültek. Hogy tényleg meg vannak-e szervezve, vagy ez az osztályegység csak érzésben vagy szellemileg van-e meg — nem tényleges. Ez az osztály szigorúan el van határolva a vagyonosoktól, akik szintén részben szervezés útján, részben érzelmi vagy szellemi alapon egy egységet, osztályt alkotnak. A nép horizontálisan van felhasítva.

4. ábra.

A nép nagyrésze azon a véleményen van, hogy ez az osztálytagoltság egy természetes szolidaritáson alapszik. A négyzet alján elhelyezkedő egyedeket szűkségképen kizsákmányolja a számbelileg sokkal kisebb felső réteg. A két társadalmi osztálynak egymással semmi közösége sincs. Ők egy természetes ellentétben vannak, elkerülhetetlen harcban. Közöttük nincsen semmiféle szolidaritás, mert ez csak osztályfestvérek között lehetséges. Mindenki kötelessége a két osztály közötti harcot szítani és ezáltal előkészíteni az utat egy olyan társadalmi állapot számára, amely felé mi már úgyis önkéntelenül sodródunk. Ott a kizsákmányolók felső rétege kiegyenlítődne a kizsákmányoltak alsó rétegével és a felső réteg termelő eszközeit a társadalom szolgálatába állítanák, úgyhogy éppen az osztály nélküli társadalom állna elő. (2. ábra!) A nép másik része úgy fogja fel ezt a fennálló állapotot, mint adottságot, melybe bele kell forogni. A fontos csak az, hogy egy erős tekintély vasszigorral őrködjék az alsó réteg egyedeinek rendbentartásán. Magában véve ez a helyzet természetes: úr és szolga mindig volt és

mindig lesz. Egy harmadik rész pedig nagy rettegéssel szemléli, miként bomlik fel a társadalom az osztálydifferenciálódás következtében és hogy mi lesz a polgárháború végső konzekvenciája. A legtöbben tanácstalanul állnak e tényekkel szemben.

Nem kell azt gondolnunk, mintha a két osztály nem volna még másképp is tagolva. Az osztály keretén belül különböző szervezetek keletkeznek, itt szakszervezetek és a legkülönbébb munkásorganizációk; amott hivatás- és kartellszerű alakulatok. De mindezek a szervezetek csak az osztályiséget hangsúlyozzák ki, a szakadást mindig kérlelhetetlenül aláhúzva olyannyira, hogy az osztálydifferenciálódás keretén belül a társadalomra nézve végzetesek is lehetnek. A lényeges az, hogy ezek az alszervezetek a fennálló osztályellentétek miatt a két osztály szolidaritásáról hallani sem akarnak. Bár a két osztály még kénytelen *egy* állam törvényei szerint cselekedni, még *egy* nép fiai és néha-néha (háború!) még fellángol az egynéphez tartozás egységesítő öntudata. De általában az alsó néposztály felfogása szerint az egész állam a vagyonosok uralkodó kasztjának érdekeit szolgálja. Minden gazdasági határozat a felső réteg javára történik. A népegyedeknek ez a bizonyos kisebbsége uralja az egész gazdasági életet, dönt felette és ezáltal mindazok sorsáról, akik a felső réteg intézkedéseinek ki vannak szolgáltatva.

Ez a helyzet öflött Pius szemébe, mikor a Quadragesimo Annoban főbkek között ezeket mondja :

„Napjainkig még az erősebb társadalmi rendje uralkodik, amely ingatag és főrékeny, mert ellentétes érdekű és ellenséges, tehát harcra, háborúra hajlamos osztályokra támaszkodik... A mostani viszonyok között a munkaerő kereslete és kínálata az embereket két osztályra, két harcos táborra osztja. Ezeknek a piaci pártoknak a viszálykodása a munkapiacot harc-térre változtatja, amelyben a két párt heves küzdelemben viaskodik egymással. Mindenki érzi, hogy sürgősen kell segíteni, mert ez az állapot az emberi társadalom legszörnyűbb veszedelme.“
(Folytatása következik.)

(Ford. Danubia, Fribourg.)

A katolikus akció lényege

Esterházy Lujza.

III.

A Katolikus Akció sikeres működésének alapfeltételei.

Hogy a Katolikus Akció létrejöhessen és óriásméretű programjának megvalósításán eredményesen dolgozhasson, szükség van :

1. Apostoli lelkültre
2. Erős szervezethez
3. Céltudatos, egységes vezetésre.

1. Apostoli lelkület.

„Az apostoli lelkület hozza létre az apostolkodási mozgalmat. Amikor mozgalomról beszélünk, akkor tulajdonképpen lélekről beszélünk, a lelkek együttes megmozdulásáról. A mozgalom hozza létre a neki megfelelő szervezeteket. Lelki mozgalom nélkül a szervezet üres ráma, belső tartalom nélküli üres egyesületesdi.“

(Dr. Farkas Éva, Szociális Testvér.)

Kártehát egyesületes létrehozásán járadozni mindaddig, amig hiányzik a lelkek megmozdulása. Ha azonban őszintén akarjuk a Katolikus Akciót, akkor elsősorban annak nélkülözhetetlen alapjáról, a lelki mozgalom létrejöttéről kell gondoskodnunk.

A mozgalom létrejöttének előfeltétele az egyre erősödő és terjedő apostoli lelkület. Az apostoli lelkületnek egyeflen forrása a mély hitélet. A hitélet pedig a liturgia örök forrásaiból táplálkozik. És éppen azért, amiért a Szentatya oly életbevágóan szükségesnek tartja a Katolikus Akciót, azért tartja oly fontosnak, hogy a világi hívek tudatos liturgikus életet éljenek. Liturgikus életet élni annyit jelent, mint tudatos tevékenységgel résztvenni a Szentmise Áldozat bemutatásában és — gyakran részesedni a Krisztus által lelkünk megszentelésére rendelt szentségekben. A liturgikus élet által bekapcsolódunk az Isten kegyelmeinek áramkörébe. Aki ebbe az életfő áramkörbe bekapcsolódik, az szünet nélkül fölfekezik azzal a termékeny szeretettel, amely az Eucharisztziából fakad. Egyedül ez, az Eucharisztziából fakadó és lelkünkbe beleoltódó Szeretet tesz minket képessé a lankadatlanul odaadó apostoli munkára. Eucharisztikus élet, tehát liturgikus élet nélkül nincsen igazán intenzív hitélet. Intenzív hitélet nélkül a világiak kifizató apostolkodása teljes leheteflenség. Hiszen nem adhatjuk embertársainknak azt, amit mi magunk sem birunk. A Szentatya megmondotta: „A Katolikus Akció elsősorban krisztusi szellem és csak azután organizáció.“ Azon kell hát lennünk, hogy ez a szellem önmagunkban és másokban létrejöjjön. Ennek leghatékonyabb eszközei a liturgikus életen kívül az erre a célra beállított apostolkodási lelkigyakorlatok és szentbeszédék. Ezenkívül kell propaganda is, amelylyel felkeltjük az emberek érdeklődését a Katolikus Akció iránt. Erre a célra igen alkalmasok a lelkesítő, gyújtó hatással bíró újságfelhívások, ismertető közlemények, előadások és rádióleadások is.

A létrejött lelki mozgalom kifejezést kereső dinamikája létre fogja hozni a szükséges szervezeteket. Ha a kommunizmus keletkezését figyeljük, akkor látjuk ezt, hogy kezdetben csak a kommunista mozgalom volt meg és csak azután jöttek létre szép egymásutánban a kommunista szervezetek.

2. Erős szervezethegység.

A szervezethegység a Katolikus Akció sikeres működésének második alapfeltétele. Erős szervezethegység, jól működő szervezetek nélkül nincsen nagyszabású következetes munka. A

Katolikus Akció fel kell, hogy ölelje az élet minden vonatkozását. Szüksége van tehát a legkülönbözőbb szervezetre, hogy általuk eredményes munkát fejthessen ki minden téren. Kellenek ezért munkaadó és munkásszervezetek, ifjusági, karitatív, kulturális és propaganda szervezetek valamint mindenfajta más szervezet is.

A katolikus Akciónak nincsen sztereotíp szervezkedési formája. Mindegyik országban az ott uralkodó viszonyokhoz és szükségletekhez képest alakítja meg szervezeteit. Szervezeteinek formájában azonban három fő típust már is megkülönböztethetünk:

Olaszországban a plébánia sejtrendszer dominál. Mindegyik plébániában megalakult külön-külön a férfiak, nők, ifjak, leányok és gyermekek csoportja. Ezeknek vezető-tagjaiból, valamint a plébánosból alakul meg a Plébániai Tanács. A Plébániai Tanács képezi a Katolikus Akció alapsejtfjét. A Plébániai Tanács kebelén belül azután megalakulnak a különböző szakosztályok, pl. a karitatív, kulturális, szociális stb. szakosztály.

A Plébániai Tanácsok delegáltjaiból azután megalakul az Egyházmegyei Tanács, amely az illető egyházmegye Katolikus Akcióját irányítja. A püspöki székhelyen irodával rendelkezik és különböző intézményeket létesít a szociális, karitatív és kulturális munka számára.

Az Egyházmegyei Tanácsok delegáltjai képezik az Országos Tanácsot, amely a főegyházmegye székhelyén Központi Irodával rendelkezik. Az Országos Tanács kidolgozza a Katolikus Akció egységes programját: az egész ország részére, szakközleményeket ad ki az egyes szakosztályok számára, ellenőrzi az egyes Tanácsok munkáját, éber figyelemmel kíséri az élet összes jelenségeit, nagyszabású statisztikai munkát végez és széleskörű propaganda-tevékenységet fejt ki.

Belgiumban a Katolikus Akció szervezkedése a hivatási csoportok differenciálódásának jegyében áll.

Világosan kidomborodik ez például az ifjuság szervezeteinél. Belgiumban van Főiskolás Szövetség, Középiskolás- és Szakiskolás Szövetség, Ifjuföldmunkás Szövetség és Ifjumunkás Szövetség. Az utóbbi az időközben híressé vált, nagyszerűen működő J. O. C. (Jeunesse Ouvrière Chrétienne.)

Ezek az egyes homogén Szövetségek plébániai csoportból, kerületi szövetségből és Országos Központból állanak. Minden egyes homogén szövetség tagokat delegál egy központi heterogén szervbe, amelynek neve: „Association Catholique de la Jeunesse Belge”. Ez a heterogén szerv egyesíti önmagában a különböző homogén szövetségeket és irányítást ad nekik akkor és ott, ahol egyöntetű katolikus fellépésre vagy rendezésre van szükség.

Németországban oly nagyszámu, kitünően működő katolikus egyesületi élet létezett már régóta, hogy ott nem volt szükség új szervezetek létesítésére. A Katolikus Akció tehát megelégedhetett azzal, hogy minden egyházmegye illetve min-

den állam élén egy központi szervezet létesített, amely egyesíti önmagában az összes működésben levő egyesületeket és azoknak cél tudatos, egységes irányítást ad. A hatalmas „Volksverein”, a „Caritasverein” a „Borramäusverein” stb., mint egyesületek csatlakoztak a Katolikus Akcióhoz, amely egy hatalmas, egységes katolikus program megvalósításának munkájába irányította be azokat.

Az olasz sejtrendszer, a belga szövetségi rendszer és a német egyesületi rendszer képezi a Katolikus Akció eddig létrejött három fő szervezeti típusát. A többi országokban hol ezeknek variánsai léteznek, hol pedig annyira kezdetleges stádiumban van minden, hogy azokban Katolikus Akcióról még egyáltalán nem lehet beszélni.

De bármilyen alakot ölt magára a Katolikus Akció szervezkedése, egy pontban mégis megegyezik valamennyi: A Katolikus Akció sehol, semmi körülmények között sem politizál. Ez a Szentatya kifejezett utasítása, amelynek értelmében a K. A. részére szigorúan tilos bármilyen politikai párt szolgálatába állani. Tilos ez akkor is, ha valamely párt kifejezetten katolikus pártnak vallja magát. A pápa nem engedi, hogy valamely párt — lett légyen az kifejezetten katolikus párt is — kisajátítsa a Katolikus Akciót politikai céljainak érdekében.

Ami a Katolikus Akció egyes tagjait illeti, a K. A. nem kívánja fölülük azt, hogy csak a kifejezetten katolikus politikai párthoz tartozzanak. Az persze köztudomású, hogy egyetlen katolikusnak sincs megengedve hitellenes pártokhoz csatlakozni. De ezen az általános tilalmon kívül a Katolikus Akció szabad kezét hagy tagjainak abban, hogy melyik politikai pártot támogassák. Csak mindegyik tagjától igenis elvárja azt, hogy ki-ki a maga pártjában férfias egyenességgel igyekezzék előmozdítani a keresztény világnézetnek megfelelő álláspont és intézkedések érvényesülését.

Bár a Katolikus Akció mint olyan nem foglalkozik politikával, mégis igen nagy hatással van a közélet keresztény kialakulására. Felnőtt tagjai által keresztény befolyást gyakorol a törvényhozásra és e közélet többi tényezőjére. Ifjusági egyesületeiben pedig arra törekszik, hogy egész embereket, jellemeket neveljen, akik mint a jövő törvényhozói, bírái, tisztviselői, munkaadói, munkásvezérei és újságírói képesek legyenek az egyes nemzetek életét igazán kereszténnyé, tehát igazán emberségessé alakítani.

A Katolikus Akció programjának egyik sarkalatos pontja éppen az, hogy ifjusági szervezeteinek belső munkája által minden országban megbízható, lelkiismeretes, odaadó vezető-egyénségeket nevel a jövő közléte számára. Ezáltal pedig felbecsülhetetlen szolgálatot teljesít a nemzeteknek és az államoknak.

3. Egységes, cél tudatos vezetés.

A Szentatya ismételtelen kifejezésre juttatta azt, hogy a Katolikus Akcióban tömörülő világiak szervezkedése az Egyház

hierarchiájának vezetése alatt kell, hogy álljon. Minden mozgalomnak szüksége van egységes, céltudatos vezetésre. Ezért a Katolikus Akció sikeres működésének harmadik előfeltétele éppen ez az egységes vezetés. De — „az Egyház hierarchiájának vezetése alatt“ nem jeleníti azt, hogy a Katolikus Akcióban csak a papoké lehessen a vezetés, a világiakra pedig csak az utasítások végrehajtásának szerepe vár. Nem, ez a pápa szavainak teljesen helytelen értelmezése volna. Mert a Katolikus Akció a világi hívek szervezete kell, hogy legyen. Benne a világi hívek kezdeményezése és munkája kell, hogy kifejezésre jusson. A vezetőemberek tulnyomó többsége éppen világiakból kell, hogy álljon. „Az Egyház hierarchiájának vezetése alatt“ csupán azt jelenti, hogy a püspöki kar és annak megbízottjai nagyvonalu irányadásukkal odahassanak, hogy a Katolikus Akció működése mindenkor összhangban maradjon az Egyház tanításával. Ezért a Katolikus Akció valamennyi szervezetéhez egyházi tanácsadó van beosztva, aki tanácsadás és ellenőrzés útján hivatva van ezt az összhangot biztosítani.

Zárszó.

A világi keresztények közreműködése Krisztus országolásának előmozdításában nem új dolog. Az „apostolok leveleiben“ gyakran találunk említést a világiak közreműködéséről a híterjesztés munkájában. A kereszténység legelső századaiban, a pogány Róma bomladozó társadalmában a világi keresztények nagyszerű híterjesztő munkát végeztek. A világiak apostolkodása tehát olyan régi, mint maga az Egyház.

Ami azonban a Katolikus Akcióban új, az a szervezethez, az a világi keresztények energiáinak céltudatos beállítása a nagy célra: az élet kereszténnyé alakítására. Mert nincsen az a katolikus ember, akit a Katolikus Akció munkájában ne lehessen felhasználni. Még a betegek, a rokkantak, az aggok — sőt még a foglyok is — munkatársai lehetnek a Katolikus Akciónak. Munkatársai lehetnek azáltal, hogy szenvedéseiket a Mennyei Atya kezéből készségesen elfogadják és azokat a Katolikus Akció diadaláért az Istennek felajánlják. Az ilyen szenvedésből apostoli cselekvés lesz, mert az Isten segítségének valóságos özönét esdi le a tevékeny működést kifejtő testvérek munkájára. Ebből látjuk, hogy a Katolikus Akció sorompóba állít minden energiát, mindegyiket fel tudja használni a nagy cél érdekében. Ezáltal eléri azt, hogy még a felesleg rokkantak lelki energiái sem vesznek kárba, hanem egyszerű hivatást teljesíthetnek. Ez a gondolat hozta létre sok országban (Szlovénzskón is) a „Betegek Apostolkodását“, amelyről a Szentatya több ízben kijelentette, hogy az a Katolikus Akciónak nélkülözhetetlen, integrális része. A betegek, rokkantak, foglyok számára pedig rendkívül felemelő tudat az, hogy távolról sem fölösleges tagjai az emberi társadalomnak, hanem ellenkezőleg, szenvedéseik felajánlása által egyenrangú munkatársai lehetnek egészséges, szabad testvéreiknek.

Mikor fog nálunk is megindulni a Katolikus Akció? Akkor, mikor felítve leszünk azzal a lelkiülettel, amelyről Prohászka ír:

„Krisztus arra tanít, hogy ne zárkózzunk saját lelkünk gondjába, arra, hogy más lelkek fontosak legyenek nekünk, hogy testvéreink lelkét szeressük. . . Azt akarja, hogy a lelkek sorsa valami égetően foglalkoztató kérdés legyen nekünk . . . hogy mások elesése bennünket emésszen . . . és szüntelenül teftre, segítségre, gyógyításra indítson bennünket. Krisztus azt akarja, hogy a hideg lelkekbe szívünk melegét árásszuk, akarja, hogy merevségükkel, tompaságukkal, sötétségükkel állítsuk szembe a mi szeretetünknek fény- és hőhullámaait“.

(Prohászka Ottokár: Élő vizek forrása.)

Egyedül ez a lelkiület szülheti az apostolkodási mozgalmat. Ebből az ellenálhatatlan mozgalmóból pedig logikus következményként létre fog jönni a Katolikus Akció.

Vértesi Frigyes dr. mondja:

Részlet az országkirú szónok pécsi theológiai tanárnak a Nemzetpolitikai Társaságban elmondott beszédéből

Nem igazi hazaszeretet az, amely szobrok és képeket állít — akár igazán nagy férfiaknak is, — míg a haza tagjai éhenhalnak. Nem igazi hazaszeretet az, amely érdeklődése középpontjába nem az embert, hanem a tárgyat állítja, amely föbbre becsüli a történelem géniuszával körülövezett emlékeket az élő tagoknál, a Szentlélek templomainál. Nem igazi hazaszeretet az, amely negációkban merül ki és gyűlöletet terjeszt; amely egy nép barátságát azért hordozza gomblyukában, hogy retéget keltsen szomszédja lelkében; amely csak személyi kultuszú üz, illetve a személyekből bálványokat farag.

Ha régi és új hazaszeretetről beszélünk, az új nem jelentheti már a régi teljes elvetését sem, hanem csak annak kiegészítését. Kiegészíti ezt az egyoldalú propagandával felületessé és nagyképüvé fejlesztett, jelszavas és értékteléseiben téves, vagy hazug hazafiságot azzal, hogy van benne a gyűlölet helyett jó adag jófakadás, amelynek tetteiben kell megnyilvánulnia. Mérsékelnie kell a személyi kultuszt, nehogy a bálványokká sülyesztett forralakoktól elforduljon a közvélemény. Hazafias kultusz tárgyává kell tennie a csendes, építő munkát, a kézműves, a földműves, a tisztviselő heroizmusát. Univerzális hazaszeretet az új hazafiság, amely szereti a haza minden rögét. Ezért kell megismernie, — mert a megismerésen keresztül tudja megszeretni.

Az új hazaszeretet nem nyugodhat bele a munkanélküli nyomorúságba sem. Igazán csak azt szerethetem, ami nekem jó; azoktól sem kívánhatom tehát az igazi hazaszeretet, akinek az államrendből csak nyomorúság jutott osztályrészül. Igazi hazaszeretet, új hazafiság: tárgya nem szólamok, szimbólumok, képek, — de maga az ember, a lélek, amely „naturaliter christiana“.

F O R U M

Válasz két kérdésre.

Egy baráti magyar diákkörben két kérdést tettek fel nekem. A kérdések a legteljesebb jóindulat szellemében és formájában hangzottak el. Emelkedett nivójú baráti eszmecsere követte őket. Fiatal barátainak sikerült is teljesen megnyugtató választ adnom. Akkor ígértem, hogy eszmecserénk lényegét papírra is vetem. Ennek teszek most az erre leghivatottabb helyen, az „Új Élet” hasábjain kissé bővített alakban eleget.

A két kérdés ez volt:

1) *a magyar katolikus ifjúság Prohászka-köri mozgalmában nem csak másodrendű-e, tehát lecsökkentett, mellékes a magyar nemzeti gondolat?*

2) *a kimondottan katolikus alapon történő mozgalom és szervezkedés nem jelenti-e magyar egység káros megbontását?*

Válaszadásom előtt előrebocsátottam, hogy én a Prohászka-körnek nem szervezeti vezetője, hanem csupán lelki tanácsadója, egyházi munkatársa vagyok. Másrészt azonban az, amit itt válaszolok, nem egyéb, mint a katolikus álláspont. Tehát fedi a Prohászka-köri mozgalmak, mint katolikus mozgalomnak az álláspontját.

Válaszom a következő:

A saját nemzethez való nyílt, öntudatos, törhetetlen és bármely áldozatra is kész hűség és ragaszkodás a katolikus világnézetnek is lényeges része, nem pedig mellékes járuléka.

A katolikus világnézet nagystíű. Magasabb harmoniába, szintézisbe törekszik hozni oly értékeket, melyek első pillanatra talán nehezen látszanak összeegyeztethetőknek. Ilyen például a saját jogunk erőteljes védelme és emellett mások jogának tiszteletben tartása. Ilyen a saját nemzethez való törhetetlen, annak jogait hűségesen védő ragaszkodás és emellett más nemzetek valódi jogainak tiszteletbentartása. A katolikus világnézet szerint korlátoltság, szűklátókörű egyoldalúság az, ha ilyeneket nem törekszünk egymással magasabb egységbe hozni.

Ezért magának a katolikus világnézetnek megcsorbítását, megfogyatkozását jelentené a nemzethűség megcsorbítása, megfogyatkozása. Mert a nemzet az egyén és az emberiség boldogulásának természetszerű, tehát Isten-rendelte lényeges tényezője, fokozója és gyűjtő fogalma. Ezért magyar ifjak mozgalma, ha katolikus alapon kíván állani, automatikus szükségszerűséggel kell, hogy nyíltan, öntudatosan, törhetetlenül és bármely áldozatra készen nemzethű magyar legyen.

Magyarságunkhoz, a magyar nyelvi, kulturális és nemzeti közösséghez megalkuvást nem ismerve ragaszkodunk! Magyarságunkért nem csak egyéni előnyöket és lehetőségeket, hanem kenyerünket és életünket is készek vagyunk feláldozni!

A vallást és a nemzethűséget egymással szembe helyezni, egyiket

a másik ellen kijátszani, egyiket a másik „javára” gyengíteni a mi szemünkben logikai, erkölcsi és lélektani lehetetlenség. Aki bármely szavunkat, lépésünket, vagy állásfoglalásunkat netán másképp értette, az rosszul értett, az tévedett.

Azzal, hogy nemzethűségünket Istennel és annak erkölcsi törvényével, keresztény katolikus vallásunkkal hozzuk kapcsolatba, meggyőződésünk szerint csak szilárdítjuk nemzethűségünk alapját. Ezzel szemben az Isten és etikát nem ismerő nemzeti érzés nagyon könnyen pusztá hangulattá sekélyesedik, vagy rövidlátó és így végeredményben nemzetrontó csoportönzéssé alacsonyodik.

Nem vonjuk kétségbe mások magyar nemzethűségét. Velük közös magyar munkára szívesen kezet fogunk. Ifjúságunk minden valóban egyetemes magyar munkájában szívesen részt veszünk. Emellett azonban feltétlen valljuk és védjük azon jogunkat, sőt kötelességünket, hogy ama nagy értékeket, melyeket nem csak néhány általános keresztény jelszóban, hanem a katolicizmus részleteiben is találunk az egyéni, családi, társadalmi, nemzeti és összemberi élet javára: intézményesen, tehát katolikus szervezetbe tömörülve is ápoljuk. Katolikus alapon is történő szervezkedésünk a magyarságnak nem megbontása, hanem gazdagítása. Gazdagítás, melyre annál nagyobb szüksége van a magyarságnak, minél kisebb a magyarság száma és pillanatnyi erőpozíciója.

Mi nem akarunk mást, mint amit a magyar Szentek akartak meg a Magyar Pálok, a Jullán barátok, a Hunyadiak, a Zrínyi Miklósook, a Pázmány Péterek, Rákóczi Ferenc, a Széchenyi Istvánok, Zichy Nándorok, Prohászka Ottokárok a katolicizmus hatalmas értékkel korszerű módon megtermékenyíteni, gazdagítani az Istenalkotta magyar nemzetet: azon magyar nemzetet, melynek meggyőződésünk szerint gondviselészerű nagyraihivatottsága van az emberiség történelmének multjában, jelenében és jövőjében.

Pfeiffer Miklós dr.

S Z E M L E

Apponyi Albert működéséről és egyéniségéről **Pethő Sándor** tollából hozunk cikket lapunk következő számában.

R Ó M A S Z A V A

egy hatalmas hangszórával lett szegényebb. Fröhvirth András biboros 88 esztendőskorában meghalt. Aki valóságban, vagy képen látta a biborosí testületét, annak feltűnhetett egy fópörödött, ferdére görnyedt aggastyán: a fobbí biborostól elűtően fehér reverendában. Ez volt Fröhvirth András biboros dominikánusi fópapi ruhájában. Stájerország egy falujában született. 18 éves korában 1863-ban lépett be Grácban a domonosok rendjébe. Abban különféle fontos tisztséget viselt. Több évig a rend osztrák-magyar részének volt tartományi fönöke. 1891-ben rendje akkor ép Lyonban egybegyűlt nemzetközi

gyülekezete, nagykáptalanja a domonkosrend általános (generális) főnökévé választotta, Róma székhellyel. Tizenkétesztedős rendi generálisi állása leteltével X. Pius pápa több fontos egyházi küldetéssel bízta meg. Majd 1907-ben pápai követfé, nunciussá nevezte ki Münchenben. E tisztet 1915-ig töltötte be. A müncheni nunciaturán oldalán Pacceli Jenő működött, a Pápa mostani biboros államtitkára. 1915-ben XV. Benedek pápa Frühwirthet biborossá nevezte ki. Azóta mint ugynevezett kuriális biboros újból Rómában működött: élete végéig a legnagyobb szellemi frissességben és munkaerőben. Ezek a stájer falucskából származó szerzetes földi pályafutásának külső utjelzői. Mögöttük hatalmas egyéniség, nagy életmunka rejlik. Lássunk ebből néhány vonást.

A jozefeinizmus és a vallásellenes liberalizmus az Egyház egyik legfontosabb intézményét, a szerzetességet is erősen megtépázta a XVIII. század vége felé és a XIX. század folyamán. Ez nem csak II. József tömeges kolostor-feloszlatásában és ennek kapcsán mérhetetlen könyv- és levéltári kincs elkótyavetyéléseiben és pusztulásában nyilvánult, hanem a megmaradt kolostorok egyházas és fegyelmezett szellemének tervszerű aláásásában is. (Ennek eszközei: a szerzetesrendek elzárása központi római vezetésüktől, a szerzetes-növendékek számának korlátozása és túl világias szellemű nevelése, az egyes szerzetesrendeknek fanitási vagy egyéb külső munkával való oly tulnagyméretű megterhelése, hogy a szerzetesi lelki életre alig maradhatott idejük, stb.) A régi osztrák-magyar kettősbirodalom területén a domonkosrend volt az első, mely a szerzetesi szellem komoly reformját, gyökeres megújulását már a XIX. század hatvanas éveiben megkezdte. Ezen uttörői mozgalomhoz, mely idővel más szerzetesrendekben is példára talált, csatlakozott ifju lelkesedéssel Frühwirth, midőn 18 éves korában a domonkosrendbe lépett. A szerzetesi élet elmélyedésének és komolyságának volt egész későbbi életében is előharcosa: akár mint egyszerű szerzetes, akár mint rendjének kolostori, országos, majd egyetemes főnöke. Ez volt életének egyik nagy érdeme. Azonban a külső szerzetesi fegyelem csak keret. Kellő belső szerzetesi élet- és munka-fartalom nélkül könnyen meddő üresség marad. Itt kapcsolódott bele Frühwirth a XIX. és kezdő XX. század katolikus újraélédsének nagy tudományos megalapozásába: aquinoi Szent Tamás bölcséleti és világszemléleti rendszere XIII. Leo pápa által kezdeményezett felújításába. A szenttamási gondolkodás háványozott újrafelvételének és rendszeres ápolásának apostola volt Frühwirth rendjén belül és kívül is. Több a pusztá vélelennél, hogy az ő egyetemes rendi főnökké történt megválasztásával (1891-ben) majdnem egy időbe esik a svájci fribourgi egyetem megnyitása és hittudományi és bölcséleti faszékeinek a domonkosrend egy nemzetközi élitejére való bizása. A Fribourgi egyetem azóta a szenttamási tudományos és szellemi megújulásnak egyik legfontosabb világtényezőjévé vált. Frühwirth egyéniségét jellemző éleslátással ismerte fel Szent Tamás

elveinek fontosságát és korszerű voltát szociális téren is. Saját személyét finom tartózkodással háttérbe tartva, egyik főmunkatársa volt azon hatalmas katolikus szociális megújulásnak, melyet Keffeler nyomán Vogelsang és az ő követői, köztük Fischer-Colbrie Ágost is, képviselt. Frühwirth gráci, majd bécsi kolostori cellája számos ily irányú kezdeményezésnek volt a kiindulója. Sajnos, a XIX. század liberális és etikátlan kapitalizmusa hol közvetve, hol közvetlenül sok katolikus is büv-körébe csalt. E févtanokkal szemben hirdetni az elévülhetlen természetjogon alapuló katolikus szentfamási elveket, melyek mindenkinek biztosítják az emberhez méltó megélhetésre való jogot: ez is egyik mindhalálíg hűen végzett fénypontja volt Frühwirth sokoldalú működésének. — Egy római ufam alkal-mával, 1930 tavaszán, ismételten többórás magánbeszélgetésre fogadott az agg, de szellemileg teljesen friss főpap. Ép akkor bizonyos helyről rövidlátó ellenakció folyt egy világhírű magyar tudósnak a kizsákmányoló kapitalizmussal szemben el-foglalt bátor és radikális állásfoglalásával szemben. Mikor erre került a szó — ez életem egyik felejthetetlen emléke marad — az agg biboros okos szemeit rám irányította és fiatalos erővel csapott le öklével asztalára, mondva: mondja meg neki (az illető magyar tudósnak), hogy nem fog bántódása történni! Meg fogom védeni! — Ugyanez alkalommal odament könyv-tárába. Elővette a Vogelsang-féle „Monatschrift für christliche Sozialreform“ egy régi évfolyamát (gondolom, 1889-ből). Abból kikeresett egy cikket, mely a tulajdonnal és vagyonnal járó szigorú jogi kötelezettségeket, terheket és korlátozásokat a közjó érdekében határozottan és világosan kifejti. Rámutatott és azt mondta: látja, én már akkor megírtam ezt. — Utolsó életművéről is beszélt Frühwirth biboros látogatásomkor. Azt mondta róla, hogy e munka befejeztével nyugodtan várja a halált. Ez nagy rendfőnöknek: aquinoi Szent Tamás mesteré-nek, a középkor legnagyobb természettudósának és legnagyobb német nemzetiségű tudósának, Albertus Magnusnak szentté-avatási előmunkálata volt. E munka eredménye gyanánt ma Albertus mint egyházfanító újból előtérbe berűit. Ma egyrészt a természeti tudományok és a szociológia, másrészt az egye-temes, összefoglaló világszemlélet keresése áll a tudományos érdeklődés központjában. Mindebben pedig Albertusnak el-gondolásai utförők. (Hogy a konkrét részletező természet-tudomány és szociológia Albertus óta óriásit haladt, az ennek lényegéből semmit sem von le!)

Frühwirth mint rendje osztrák magyar provinciális magyar rendfőnök is volt. Finom ismerője a magyar életnek, főleg egyházi vonatkozásban. Őszinte barátja is volt a magyaroknak, azon módon, ahogy az egy római főpaphoz illik: világtávlat-ban, melyben világos hogy minden nemzet csak az egyete-mes emberiség harmónikus egészében tud tartósan boldogulni. Ennek keretében azonban feltétlen joga van saját nemzeti életére és az ellene elkövetett igazságtalanságok jóvátételére.

Ifjúsági kérdések

A bécsi Deutsche Studentenschaft feloszlása. Nagy port vertek fel decemberben a Deutsche Studentenschaft feloszlása körül támadt események; az osztrák és birodalmi német lapok negeteket írtak róla. Tekintettel arra, hogy itt főképp katolikus diákerdekekről volt szó, röviden és tárgyilagosan összefoglaljuk a dolgot.

A nyáron horogkeresztes berkekben nagy szervezkedés folyt. A Deutsche Studentenschaft elárúsító helyiségeit horogkeresztekkel és más eféle díszekkel látták el. Egyes verziók szerint a D. St. évkönyvét is propaganda célokra használták fel. Ez természetesen a katolikusok jogos felháborodását váltotta ki, hiszen ők is tagjai a D. St.-nak, de nem a horogkeresztes pártiak. Erre ők is munkába kezdtek és sikerült elérniök, hogy az évi ünnepségnél dec. 9-én két katolikus szónokot jelöljenek.

Ez természetesen a Waffensudentoknak nem tetszett, mert ezek majdnem mind horogkeresztesek. Sőt már záptojásokkal felfegyverkezve mentek az ünnepségre. Itt azután már a diákképviselők bevonulásánál megkezdték a veszekedés. Ezt az egyik kat. szónok (Prof Eibel) beszédje után folytatták, amikor egyesek közülük azt kiabálták:

„Ohne Juda, ohne Rom
Bauen wir Deutschlands Tron.“

Az egész azzal zárult, hogy a nácik megdobálták az ünnepi díszbe öltözött katolikus diákokat záptojásokkal. Ennek a vége verekedés lett.

Másnap a C. V.-nak (Katolikus színeket hordó diákegyesületek szövetsége) új n. bummel-ja volt az egyetemen. Ezen a minden szombaton szokásos diáksétákon azonban a katolikus diákok nagy része nem vehetett részt, mert ugyanezen a napon volt a kardinálisról elnevezett új diákothon beszentelése. Ezt az alkalmat azután a Waffensudentok verekedésre használták ki. Megtámadták a katolikus diákokat és boxerokkal, drótkötéllal verték őket. Ámbár többségben voltak, még sem érezték magukat elég erősnak, mert segítségül hívták az egyenruhás nácikat is, kik a rendcsinálás ürügyével beavatkoztak a verekedésbe. Azonban a rendcsinálás feladatát nagyon furcsán fogták fel, amennyiben csak a katolikusokat ütötték. Természetesen így igen bátrak lettek, mert legalább ötszörös többségük volt. De ők ehhez már hozzá vannak szokva, hisz a zsidókat is csak akkor merik ütni, ha huszan vannak egy ellen.

Erre a katolikusok a Bäker féle teremben tiltakozó gyűlést tartottak és kiléptek a Deutsche Studentenschaftból. Ezzel a jogászok véleménye szerint a D. St. feloszlott. Azonban a nácik szerint nem és az egyetem rektora is a pártjukon van, (ámbár ő nem jogász, hanem természettudós!) A katolikusok bejelentették, hogy tovább fognak harcolni a kat. érdekekért. Így azután szövöttek a különbözőöz kat. diákegyesületek és diákszövetségek: C. V.; U. V.; K. V.; Neuland, Kat. Burschenschaftok, Stuffkö (Heimatwehr) stb.

Ez a szövetség a következő szombatra nagy tiltakozó Bummelt tervezett, melyet a rektor azzal akadályozott meg, hogy az egyetemet bezárta és így a nagy tiltakozás elmaradt. Az ügynek még valószínűleg folytatása lesz.*)

Lórencz Péter (Wien)

*) (Ehhez nem kell kommentár, analog esetünk nekünk is volt Szlovákiában! A kisagyú, vad nacionalizmus mindent ki akar magának sajátítani és semmiféle eszköztől vissza nem riad. Minden szimpátiánk bécsi katolikus testvéreink, akik öntudatosan, bátran a talpukra mertek állni a kat. és helyes nemzeti érdekek védelmében ott a szélsőségek metropolisában, ahol a két szörny: a rote Wien és a vad hitleri sovinizmus nyujtogatja feléjük csápjait.)

A sirok megnyilnak. Ez volt a prágai cseh medikusok ezévi álarcos báljának a mottója. Napirendre térnénk ezen izléstelenség fölött, hisz néhány év előtt már módunkban állott meggyőződni, hogy a fiatal cseh medikusok saját hivatásuk magasabbrendűségét nem tartják valami sokra. Akkor álarcos báljuk mottója „a világtébolyda“ volt. Most azonban, midőn egy fölünk annyira messzeálló német lap, mint a Prager Presse is megütözik, mi is kimondjuk: a hasonló izléstelenségekkel és „antiklerikális“ célzataikkal a fiatal cseh medikusok saját karukat, saját hivatásukat teszik nevetségessé és komolytalanná.

Szociális – Gazdasági – kulturális kérdések.

A kartellek ellen. A lengyel kormány az árleszállítási törekvései kapcsán a lengyel cement kartelt 25 százalékos árleszállításra kényszerítette. A kartellek ezen óriási árleszállítás ellenére sem mennek főnkre a ez is bizonyítja, hogy milyen horribilis haszonra dolgoznak a kartellek. Tekintve, hogy a modern építkezéseknél a cementnek igen nagy jelentősége van, a lengyel kormány ezen intézkedésének csak jótékony hatása lesz.

James Cox neve nem ismeretlen az Új Élet olvasói előtt. Hirt adtnak arról, hogy ő vezetett ismételt munkanélküli

tömegeket Washingtonba az Egyesült Államok elnöke elé s ő kiáltotta bátran oda: »Ezek az amerikai polgárok éheznek, de joguk van az élethez«. James Cox volt a munkanélküliek jelöltje az Egyesült Államok elnöki székébe is. J. Cox a választásokor visszalépett, most azonban ismét feltűnéstkeltő hírrel kapcsolatban került a neve forgalomba. Cox, ez az egyszerű katolikus pap most Pittsburghoz közel egy egész várost (Coxtov néven) alapított a munkanélküliek számára. A városnak saját hatáskörében külön pénze van melylyel a munkához juttatott munkanélkülieket fizeti. Az új város alapítói útépitéssel, házak építésével és renoválásával teremtenek munkaalkalmat. Ime: egy katolikus pap, aki levonja az Evangéliumból a gyakorlati tanulságot, mit tehet a kisemlézettek érdekében!

Egy újsághír kommentár nélkül. »Ahol a tejet a csatornába öntik: Wisconsin államban a farmerek a csatornába öntik a tejet, hogy tartsák a tej árát. Közben az amerikai anyák tízezei nem tudnak tejet venni gyermekeiknek, mert nincs pénzük. . .«

Pesti Napló.

52% millió haszonnal zárta le a Nemzeti Bank (Národni Banka) az 1932. évet s a jutalékot most osztják ki a részvényeseknek. A gondolkozó polgár most joggal kérdi, hogy miért van ez a fontos intézmény még mindig magánkézben. Hisz a N. B. célja nem magánérdek, hanem az egész állam érdeke?! Midőn Szlovenszón a szegény parasztságynok fölött vígan pereg a végrehajtói dob, 52¼ millió csúszik ki az állam kasszájából magánkézbe.

Hitler mondja, hogy 10 esztendő múlva nem lesz Marxizmus. E téren jóslásba nem bocsátkozunk. Lehetséges, hogy 10 év múlva a félvilág a marxizmus kísérleti telepe lesz, Hitler jóslata ellenére. Az elméleti marxizmus amennyiben ezt érti a német vezér, amugy is megbukott már, ehhez nem szükséges 10 esztendő. Az elnyomott társadalmi rétegek osztályharcát azonban bizonyos, hogy Hitler nem, de még Musolini sem fogja végkép megszüntetni a jelen program alapján, mert ehhez az alsóbb néposztályok helyzetének méltányos rendezése, a vagyonnal kapcsolatos minden elnyomásnak megszüntetése szükséges. Ily programmal pedig egyik sem dicsekszik. Hitler jóslatával szembe szegedünk egy másik jóslatot: 10 év múlva bizonyos, hogy nem lesz Hitlerizmus és az ő mozgalma is osztozik a különböző izmusok közös sorsában, — a gyors kimúlásban. (Korunk Szava.)

A leszorelés jogyében. A Walter mű-

vek 35 hadi reptülőbe való motor készítésére kaptak rendelést Svédországból, tehát oly országba, mely eddig szászrendű-él hosszabb ideje tartó békéjével dicsekedett.

A szövetkezetek a kisebbségek gazdasági életének legmegfelelőbb bizosító intézményei. A mozgalom fontosságát erdélyi testvéreink már régen átlátták, s Romániában 1931. végén a 7840 szövetkezetből 6814 románszövetkezettel szemben 1026 (15 százalék). Kisebbségi szövetkezet (magyar, német, sváb, szász) állott. Ebből 546 hitelszövetkezet. 480 pedig termelő és fogyasztási szöv. A magyar szövetkezetek szám 659 (hitel 284, fogyasztási 375). Nálunk Szlovenszón főleg a Hanza szövetkezet teljesít fontos missziót

Amerikai mérnökök, akikben közgazdasági lelkiismeret is mozog, új tannal próbálják megoldani a világ gazdasági problémáit. Ennek az új tannak technokrácia a neve, s órlási feltűnést kelt az Egyesült Államokban. Lényege, hogyan lehetne a gépet az emberek szolgálatába állítani, s miként lehetne, tragikus következmények nélkül, a munkaórák számát csökkenteni. A technokrácia propagalói szerint a terv megvalósítása esetén csak huszonöt éves korától negyvenöt éves koráig kellene az embernek dolgoznia; egyébként művelődéssel és szórakozással töltöhetné el idejét. A kapitalista mogulok annyira megijedtek ettől a tervtől, hogy a new yorki Columbia egyetemrepresszót akartak gyakorolni olyan értelemben, hogy a technokrácia propagalói vonják meg a kísérletezési célokat szolgáló laboratóriumot. Szerencsére a Columbia egyetem rektora nem adta be derekát.

Reményi József.

Katolicizmus és szociális kérdés címen tartott Londonban felolvasást Cherterton. »Nem az egyház szülte a modern nacionalista gógös államot, — mondotta — hanem azt az egyház tanítása és gyakorlata ellenére olyan emberek, mint VIII. Henrik és Nagy Frigyes, alapították. Megint csak nem az egyház volt az, amelyik ezt a modern, kapitalista szisztemát életre hívta, hanem tanítása ellenére a puritán kereskedők műve, akik kijelentették, hogy semmi közük sincs a katolikusokhoz. Végül: nem az egyház ajánlotta kétségbeesetten, mint utolsó orvosszert, a kommunizmust sem.«

Újabb unionista mozgalom. Az anglikán egyház 50 papja, köztük Viktor Seymour anglikán püspök, két anglikán bencés, kilenc londoni és a többi vidéki város papsága az Oxford mozgalom küszöbön álló évszázados ünneplése alkál-

mából, amelyhez tudvalevőleg a híres Newman kardinális is tartozott, egy szózatot intézett az egész világ anglikán püspökeihez és papjaihoz. Ebben azt jelentik ki, hogy az Oxfordból kiindult angol-katolikus mozgalom az eredeti alapelvektől nagyon eltért, átjárta a megalkuvás és a modernizmus szelleme. Az egyetlen lehetőség, mely kivezet a mai chaosból, a római egyházzal való újraegyesülés és a meghajlás a pápai tekintély előtt. — Az anglikán egyháznak, mint a többi katolikus egyháztól különálló testületnek fennmaradása csak az esetben elviselhető, ha átmeneti bajként tekintjük; ennek azonban el kell tűnnie, ha tetszeni fog Istennek, hogy nekünk ismét megjelölje helyünket a testvérek között. Kiemelik és kijelentik, hogy az újraegyesülés Rómával a legfőbb logikus cél és természetes befejezése volna annak a mozgalomnak, amelynek évszázados megünneplésére éppen most készülnek. — A Daily Express ezzel kapcsolatban írja, hogy minden valószínűség szerint ennek a szózatnak következménye újabb tömegáttérés lesz az anglikánizmusból a katolikus Egyházba.

A nő az orosz iparban. Georg Kiser munkája: „Russland vor dem zweiten Fünfjahrplan“ adatai szerint a nagy munkáshiány a nőmunkát nagyobb arányokban vitte az iparba. Az elmúlt esztendőben 1.5 millió munkásnő került az iparba. 340 foglalkozási ágban a női munka előnyben részesült. Oroszországban ma már mint betűszedők, közúti, vasúti kocsivezetők dolgoznak a nők és sok olyan foglalkozást végeznek, amelyek másutt csak férfiaknak tartottak fenn. A gépépítésnél foglalkoztatott nők száma 1931 januárban 13.5 százalék, júliusban már 17.8 százalék volt. A vasesztérgályos munkánál a nők nagyobb termelési eredményt tudnak kimutatni, mint a férfiak. Az 1932. évben létesített kollektív szerződéseken a vállalkozást kötelezik is, hogy bizonyos számú munkahelyeket a nőknek tartsanak fenn. Kiser könyve, amelyet az osztrák szakszervezeti szövetség adott ki és Johann Schorsch, a szövetség főtitkára írt hozzá előszót, foglalkozik az orosz munkások lakás- és életviszonyával is és megállapítja, hogy a lakásviszonyok borzalmasak, az élelmezési viszonyok rosszak, mert az átlagos havi 173 rubelből képtelenek a szabad piacon megszerezni azokat az élelmiszereket, amelyek a kiadagolt élelmiszer-mennyiség kiegészítői, hiszen azok 500—600 százalékos felárral kaphatók csak.

Msgr. Pellegrinetti belgrádi nuncius tiltakozott a *Vreme* c. folyóirat demagóg cikkei ellen, melyek a vatikánt az állító-

lagos Magyarországba való fegyverszállításoknál való közreműködéssel gyanúsították meg. A miniszterelnök válaszában a folyóirat írásmódját elítélte.

Pfeiffer Lászlónak, lapunk belső munkatársának az *Uj Élet* egyik első számában megjelent (1932. jan.) Fekete Karácsony c. cikkét átvette a holland katolikusok egyik vezető lapja a „De Nieuwe Eeuw“ (Uj század). Ez már nem első eset, hogy külföldi lapok átveszik cikkeinket és közleményeinket.

Örök radikálisok. Valahányszor politikai küzdelem dúl a kortesbabérokát könnyen aratható magyar földön, nehéz gátat vetni a szó féktelen elíramodásának. A szenvedélyek felkorbácsolódnak s mögöttük megjelennek az örök lesben álló, haszonhajhászó tucatemberek. — Mindez nem volna elégséges ok a regisztrálásra, ha az utóbbi időközi választások során kortes-csatazajon túl ki nem rikoltozik olyan eddig ismeretlen hang, amely önmagában véve is kimeríti az osztályellenes izgatás tényét. — Szociális jelszavakkal indulnak küzdelembe a pártok. De a jelszó licitálásnak az a végső fokozása, amely — tekintettel az ellentél arisztokrata voltára — oly keseredett dühvel és habzó szájjal vetette magát a nagybirtokra, mint minden szerencsétlenségünk kútforrására — példátlan esemény Magyarországon. — Fellázítja egy pesti zug-hetilap a kisgazdákat, parasztokat. Új Dózsákat szeretne kitermelni, hogy földéhségüket, minden panaszukat quadrigájába befogva — ha kell romokon keresztül is a kormánypüléához érjen. Túl tesznek ezek a pesti „kispasztok“ hangban a legvéresebb kommunista agitátorén. Általánosítva minden bajt, szerencsétlenséget és hibát, világáramlatokért és közvéleményért egyetlen egy osztályt: a nagybirtokosokét tenné felelőssé. Ami pedig még faldalmasabb: mintha minden kormányfámogatás mellett történt volna!? — Hála Istennek, távol állnak a falu népétől az örök radikálisok. Szegény örök radikálisok, akik kuliszatologatól szerepre vállalkoztak a mindenható tőke, az aranyborjú elé. Akiknek segítségével átvárná a Shyloch szellem az ódiomot arra érdemtelenek nyakába. — Főlölesleges erőlködés: amit az örök ellenzék zenebona rendezői vittek végbe. Szociálisabbak akartak lenni a szociális érzéküeknél, lázadóbbak minden lázadónál. Nem az ország érdeke lebeg ott szemünk előtt, amit el is érnének, ha az egyhivatásbéli társadalmi rétegek ki egyenlítődesére törekednének, hanem az örök zavarban halászók fölötté kétes értékű élvezete. Sorsuk: megérdemelt bukásuk lett.

Czakó József.

Könyvek — írások.

Dr. KÜHÁR FLÓRIS O. S. B. : Az örök élet forrásai a hét szentségben. Korda. — Dr. Kúhár Flóris nevére mi szloven-szókaiak a kis misekönyv kiadásakor let-tünk figyelmesek. A szentségokban kiváló specialista, legújabb könyvében a napi élet kemény tusájában, midőn az ember figyelme igen könnyen terelődik el az örök élet messzi perspektíváitól, épp azokhoz a forrásokhoz vezet vissza olvasóit, melyek egyedül képesek a minden-napok küzdelmeinek is értelmet adni. Kúhár dr. könyvét mindenkinek ajánljuk.

P. K.

JOÓB IRÉN : A középkori Magyar Leánynevelés Története, Kassa, 1933 A mű doktori disszertációnak készült s így hatalmas forrás tanulmányok eredménye. A öbbszáz oldalas tanulmány a középkor eszmevilágának ismertetése után a zárdai nőnevelés részletes ismertetését nyújtja. Felvonultatja előtűnt a zárdák életét, szellemét és hatalmas kulturmisz-szióját. Tanulmányának második részében a középkor családi és lovagi nevelését ismerteti. Az alapos tanulmányok alapján írt könyvet történészeinknek és pedagó-gusainknak ajánljuk.

R.

STEFAN ZWEIG : Mária Antoniette című »biographie romancée«-je az ősi könyvpiac egyik legkimagaslóbb eseményé. Benne Mária Antoniette-ről szinte apró-lékosan precíz képet nyerünk, anélkül, hogy maga a könyv aprólékosan tudá-lékos volna. Zweig vissza tudja álmódni az *ancien régime* egész korát és haldok-lását, Versailles szellemének bájával és a romlott feudalizmus minden bűnével. Zweig önálló szépirodalmi művei soha sem jutnak túl a közepes színvonalon, de amely percben az essayista, a kor-eleven-ítő vagy a történelmi és szellemi nagy-ságok rajzolója lesz, utálhatatlan nivó-ban, szellemben, nagyvonalúságban, pszichológiában és életismeretben.

MARX IGNÁC-BILKEI FERENC : A katolikus Egyház története. Székesfe-hérvár 1932, 950 lap. 16 Pengő Marx dr. trieri tanár könyve elsőrangú alkotás, amit a mű 9. kiadása is bizonyít. A fordító ügyes és hézagpótló munkát végzett s külön elismerés illeti, hogy a magyar kat. Egyház történetével bővítette a német közönségnek készült munkát. Egyetlen hibája talán a könyvnek, hogy a legújabb kori egyházi események ismer-tetése hiányos.

KÖRMENDI FERENC : Ind. 7-15 via Bo-denbach Budapest. 1932. Körmendi neve akkor lett közismert, midőn tavaly egy nem-zetközi regénypályázaton 1600 kézirat kö-

zül Budapesti kaland c. regényével meg-nyerte az első díjat. A Budapesti kalandtól nem voltunk elragadtatva, bár Körmendi kétségtelenül megmutatta, hogy tehetséges író. A via Bodenbach azonban messze el-maradt a Budapesti kaland mögött is. Egy Kovács nevű mérnök Bodenbach felé utazik A vonaton találkozik egy nagyon csinos nővel, »kikezd« vele s a határállo-máson rájön, hogy a leány egy közönséges prostituált. A téma inkább újságírói trükk-nek alkalmas, mint regénytárgynak. Hacsak az írónak nem az a célja, hogy egy tömeg-regény által pénzhez jussön és... lejárassa magát.

R. THIEL : Tizenhárman a halál ellen. Somló-kiadás. 1932. Szép asszonyok és Áll-Gapone-ok, rontók és gyilkosok divatos életrajzi után mennyivel üdítőbb a gyógyi-tók harcra, tiszta és nagy életébe belenéz-nünk. Mert az ő gyógyító életük is harc volt önmaguk, kortársaik, tudományuk és a — halál ellen. Tizenhárom emberi portré Paracelsusok, Wirschowok talárjában. Cs még egy: ez a könyv érdekes tanulmány azok számára, akik a gyakorlati zsenialitás jegyén kívül az orvos lelkiállását akar-ják megismerni.

DEEPING : Sorell és fia, A Franklin-társulat kiadásában érdekes regény jelent meg, amely az európai könyvpiacot minde-nél sikerrel járta be. Egy háborúból hazatért apáról szól a történet, akit nem fogad-nak vissza régi állásába és aki, hogy tu-dományos ambícióktól fűtött fiát felnevel-hesse, legaljólra kell. hogy újrakezdje éle-tét A meleg realizmussal megírt regény annyira napjaink problémáiból veszi anyagát és mégis annyi őszinte optimizmust sugároz, hogy itthoni sikerében is biznunk kell.

Almanach Catholique Francais pour 1933. A francia kat. almanach mindig egy esztendő kat. életének tükré. Az 1933 évre kiadott almanachban is a nagyszerű fran-cia kat. életről kapunk ismertető cikkeket elsőrangú publicistáktól.

MIGRAY JÓZSEF : „A Marxizmus csödjé” c. könyvére ezúton is felhívjuk olvasóink figyelmét. Ezt a könyvet az ifjú katolicizmus egy harcosa sem nélkülözheti.

JACQUES MARITAIN Les lies címen könyvsorozatot indított. Az első kötetben ismerteti a sorozat munkatársait, célki-tűzéseit. Ezenkívül Borm tanulmányát közli a munkáról és keresztény szellem-ről, egy tanulmányt Ghandiról és J. Hugo rajzait. A sorozat második köteteként Dr. Ghéosznek Mozdról írott tanulmánya jelent meg.

CSENGERY JÁNOS: A görög líra gyöngyei, Szeged, 1933. Rokonszenves jelenség így együtt látni a nagy klasszika-filológus hosszú évtizedes fordítói munkálkodásának eredményét, de rokonszenves különösen ma, amikor egyre elevenebb az érdeklődés az antik kultúra örökérvényű alkotásai iránt. A fokozatos kollektivizálódás során talán hamarosan eljutunk a görög szabadság, a klasszikus kollektívizmus szintjére, amit a merőben kollektív lelkiségű elégiák és iambosok, aeol dalok, dór kardalok, a halhatatlan tragikusok kardaljai, a skolionok, az epigrammák és a népi alkotások ily közvetlen közlőre való olvasása csak elősegít. Így a közönség hálája kettős az érdemes tanárnak, a fordításért és a kollektívizmusra való nevelés elősegítéséért. — Páratlan filológiai felkészültség, amilyen hozzá fogható talán még egykettő van, elevenen tájékoztató lapalji jegyzetek, mik a behatóbb olvasást csak megkönnyítik, a szellemes rövidegességgel megírt bevezetés csak emeli a szép kis kötet értékét. Nagy felkiáltójel: ez a görög líra gyöngyeit tartalmazó kötet olyan szomorúan sutfavagott klasszikus műveltségünkért, amelyért pedig olyan sokat köszönhet irodalomban, nyelvben a magyar művelődés története. — Egyszóval, minden megvan ebben a kötetben, amit a tudományos fordítás megkíván, csak egyetlen valami hiányzik. S ez a költői tehetség, a művész nagyszerű ihlete, röviden, maga a költészet, a líra. Kifogástalan sorok és elbűvölő klasszikus verselés, de hideg, a lírikus lelke — hiába — nem vibrál benne. Arany János, meg Babits Mihály talán nem egészen ennyi tudományos felkészültséggel, de igazabb költészettel fordította volna le a görög líra gyöngyeit. Ez azonban keveset von le a kötet értékéből.

Dénes Tibor.

Dr. SCHMIEDT BÉLA: Isten atléta! Budapest, 1932! A könyv immár második kiadásban terjed. Ez a körülmeny élénk bizonyosságot tesz a mű belső értékéről és időszerűségéről. Alig várhattunk volna ihletesebb tollal író szerzőnél, aki nemcsak a papi hivatás szentségéről, hanem az Új pap, a szociális lelképásztor feladatairól írt szinte himnikus sorokat. A magyar katolikus világ csak örömmel üdvözölheti azt az új papi ideált, amelyet a szerző az új papi generációban megvalósítani akar s amelyet a hivatás iránti lelkesedésből a könyvben kirajzolt. Ennek a könyvnek dinamikus ereje új Isten-atlétaikat fog sorakoztatni az egyház zászlaja alá, akik az új korszak problémái iránti érzékkel fogják kivezetni a világot abból az örkölcsi és

anyagai válságból, hová vakon letaszította magát.

Sigríd Undset és Papini újdonságok a magyar könyvpiacra. Nemrégiben számoltunk be az Új Élet hasábjain arról a nagy sikerről, amelyet S. Undset kisebb munkája, megterése előtt írt: „Pogány szerelem” aratott De Undset művészet csúcspontját, egyúttal a Nobel díjat is: Kristin Lavransdatterével érte el, amelynek tanulmányozásakor formálódott lelke mély katolikusá. A trilógia első része (Koszorú, Az asszony, A kereszt) a Nemzeti Újság hasábjain jelent meg folytatásokban, majd a karácsonyi könyvpiacot hódította meg a Káldor cég kiadásában. Hajdú Henrik (nem egyszer csetlő-botló) fordításában most van sajtó alatt a trilógia második kötete.

A hatalmas példányszámban közkézen forgó Papini: Krisztus története c. világhírű munkáját az Athaeneum karácsonykor díszes kiadásban rendkívül olcsó áron adta ki. A magyar olvasó közönség azonban feszült várakozással tekint a husvétkor megjelenő másik Papini mű: a *Góg* elé, amelyet Nyisztor Zoltán dr. fordításában a Pallas könyvkiadó bocsájt ki. Kétségtelenül e mű lesz a húsvéti könyvpiac szenzációja. A Gógból már egy szemelvényt közölt az Új Élet, egy részletet még áprilisi számunkban is közlünk.

Cz. J.

FRIEDRICH TORBERG: A Gerbar érettségije, Bp. Nova, 1933. — Torberg az újosztrák irodalomban ezzel a könyvével tünt fel s ez a könyv hozta meg neki az irodalmi sikert. Az író a mai ifjúság vívódásaira világít rá *egy* oldalról. A fiatal Gerber szembe kerül az iskola fegyelmével s egy betegesen kegyetlen tanárral való sorozatos összeütközései eredménye egy újság hír: „a tegnap megtartott érettségi vizsgálaton, az egyik jelölt, a 19 éves Kurt Gerber úgy követte el öngyilkosságot...” Sötét világ tárul fel ebben a könyvben, egy cél nélküli ifjúság *sodródása*. Torberg ezt a világot mesterein rajzolja meg. Kár, hogy a magyar fordítás tele van zökkenőkkel s már a címben is magyartalan (a Gerber). — Torberg könyvéhez még hozzá kell fűznünk, hogy tulajdonképpen a contrario bizonyíték, apologia, a katolikus pedagógia mellett. A mai csak oktató, a fiatal lélek individuális problémáit tekintetbe nem vevő iskola ellen küzd a kat. pedagógia s ennek a rendszernek lélekölő módszerére világít rá mesterein Torberg is.

R.

Film — művészet.

Paprika kisasszony. A német filmek tulhajtott romantikája és undorító giccei után kis felfrissülést vártunk attól a filmtől, melyben *Gál Franciska* mutatkozott be. Sajnos ez a film sem jelentett részünkre különösebb élményt. A tempera-

mentumos kis színésznő ugyan fejlődést visz be a szentimentalizmusában megmerevedett német filmbe, a szeleburdi magyar kislány felfordulást csinál » német burgerek világában, de a film egész felépítésében érezzük, hogy az a régi és elhibázott tendencia domborodik ki belőle, amit minden eddigi magyar vonatkozású filmben fájlaltunk: exotikumként kezelnek bennünket. Birkák, ökrök, cifra szűr, fokok, ez az amit a film eddig meglátott a magyar világból. A Paprika kisasszonyban ez ugyan elmarad s az obligát cigányozás sem olyan imelyítő, de a paprika, ez a közönséges fűszer, még mindig mint nemzetünk egyetlen jellegzetessége szerepel. Nagyon szellemesen jegyezte meg *Szvatkó Pál*, hogy ugyan ilyen alapon a németeket heringgel, az angolokat pástétómmal s a csehekét quarglival lehetne jellemezni. — Nem feledhetjük el azt a kiállítást sem, ahogy a magyar leányt mutatják be a Paprika kisasszonyban. Megbocsátjuk még, hogy ok nélkül ugrál, táncol, képeket dobál le az asztalról, de nem úgy ismerjük a magyar lányt, mint aki csak azért nem megy fél éjszaka szerelme szobájába, mert az magára csukta. Egészben véve ez a film nem jó magyar propaganda s bármennyire kedves is Gál Franciska játéka, sajnáljuk, hogy ezt a szerepet elvállalta.

Rády Elemér.

Szovjetpropaganda film Pozsonyban.

Az eszmék terjesztésének és célok elérésének egyik leghatásosabb eszköze a film, mely tömegmozgató képességénél fogva a propagandában ma kétségkívül az első helyet foglalja el. S ha figyelemmel kísérjük a katolikus eszmék propagálását az egyes területeken, ahol harcot kell folytatni az ellentáborral, mindenütt eredményes munkát látnunk (pl. kat.-sajtó), azonban éppen

a film az a terület, ahol a katolicizmus még nagyon keveset tett. Az a néhány kezdetleges kísérlet, — mint például a szt. Erzsébet film, de különösen az Assisi szt. Ferenc életét tárgyaló film, — csak elriasztja a nézőket, mert a csodákkal teli, pusztán tömeghiszékenységre s nem a hit által alátámasztott isteni csodák érzékeltetésére felépített film a XX. század kétkedő és kritikai szemmel néző embere előtt primitívnek tűnik fel. Pedig a vallásos tárgyú filmek nagy hatást és eredményt érhetnek el. Ott van például a »Királyok királya« egy jól megrendezett, jól megírt s kiváló színészekre épített film, nemcsak teljes elismerést aratott, de tekintélyes anyagi nyereséget is hozott. S van a katolikus, vallásos tárgyú filmek egy óriási, felbecsülhetetlen értéke s az, hogy a világ összes katolikusai számára egyforma értéket jelent.

S ezen a téren, pontosan jelent meg a katolikus filmgyártásnak egy nagy konkurrensa: a szovjetfilm. Az általános emberi problémáknak egy film keretén belül való bemutatása sikert és eredményt biztosít a ma divatos nyávogó gépirókisasszonyokkal és jampeckedő szépfüekkel teli problémátlan giccsdarabokkal szemben. Ilyen sikert ért el a febr. elején Pozsonyban(*) bemutatott szovjetfilm: »Ut az életbe«. Ujszerűségénél és rendkívüliségnél fogva hatalmas embertömeget mozgatott meg napról-napra, pedig, ha a film mélyére nézünk, az egyrészt valóságos és elismert, másrészt a sajtópropaganda által beadott és elhitett értékek mellett óriási hibákat látunk.

(*)Azóta Szlovénzkón Kassán is bemutatták. Itt jegyezzük meg, hogy furcsának találjuk, hogy az összes szovjet propaganda filmet a kassai kat. legényegylet épületében lévő mozi mutatja be. Ugyancsak itt futnak a tisztán erotikumra épített filmek is gyakori eset, hogy a kat. ifjuság épülete meztelen képekkel van tele ragasztva. És a Legényegylet elnöke egy kat. főpap akinek bokros teendők közepette is gondja lehetne, hogy a kat. ellenes propaganda ne egy kat. intézmény épületében folyjon.

Legelső benyomás, amit a néző a film megtekintése után nyer abban áll, hogy egy jólsikerült és tökéletes elhíetető művészettel megrendezett filmet nézett meg, melynek egyedüli célja az, hogy mint meggyőződéses kommunista hagyja el a nézőteret. Ez történt a bemutatón, mikor a nézők — nagyobb részét ugyan kommunista munkásokból és intellektuelekből állott — a film hatása alatt a kommunista indulót kezdték tele tüdővel fújni. Azonban, hogy mégsem ért el a film teljes hatást, annak okát több detail dologban kell keresnünk. Első helyen kell itt kiemelni azt a körülményt, hogy az elgondolt tendenciának a darab keretén belül való megoldása nagyon valószínűtlen. A kollektív munka keretében alkalmazott munkapedagógiának egy érzelmes, meghatározható történetben való bemutatása ugyan hatást érhet el, azonban a polgári főiskolai pedagógiával szemben látszólag elért és a filmben tendenciózusan kihangsúlyozott eredménye mellett mindenki észreveszi, hogy az új Oroszországban sem minden arany, ami fénylik. Tény, hogy a művészetnek — s áll ez különösen a filmművészetre — az a célja, hogy bizonyos gondolatot domborítson ki, amit csak két szembenálló gondolat: szeretet és gyűlölet, megnagyított érzékeltetésével tud elérni. A filmben alkalmazott objektivitás vagy l'art pour l'art hidegen hagyja a nézőt, a tendenciózus beállítás azonban hatást ér el.

Lehet a tendenciózus beállítást művészetté emelni, ha ennek a beállításnak szilárd, biztos az alapja. Azonban éppen ez hiányzik a darabban s ez legnagyobb hibája és hiánya. Az egész darabban hol erősebben, hol kevésbé végigvonul a pszichológiai motiválás lehetetlenségig felfokozott alkalmazása. Hogy az egy darab almáért emberéletet kioltani merő utcagyerekekből a

szovjetmunkavezető egy hiátos beszéddel rasputinos tekintettel becsületes embereket tudjon oly rövid idő alatt faragni, az lehetetlenség. S ez a téves motiválás alkotja a darab gerincét. A kisebb, detail motivációkban szintén észrevesszük ez a következtelenséget. Csak két példát említek meg: A férj, mikor felesége meghal, ivásnak adja magát, lezúllik, s még fiát is fojogatja, de mikor látja, hogy fia a szovjet sejt munkában egy értékes helyet foglal el, újra becsületes emberré lesz. Vagy mikor az utcagyerekeket a szovjet összefogdossa, azok hozzászokván az utcai csavargó életmódhoz, minden energiájukkal tiltakoznak és védekeznek ez ellen, de mikor a szovjetvezetővel mennek az utcán s az magára hagyja őket, akkor nem menekülnek el. Lehetséges ez?

Azonban minden hibák mellett óriási értékei vannak a filmnek. Teljesen újat és értékeset jelent a kispolgárok számára készített áléletet bemutató tucatfilmekkel szemben. A filmnek nincsen sztárja (ha csak írója és rendezője nem az), de van egy csomó jó szereplője. Mennyivel szebb és művészebb a munka ritmusával aláfestett, egészséges erőből duzzadó s kedvvel dolgozó fiúk vidám éneke a tucat filmek telefonoskisasszonyának és vezérigazgatójának elsuttogott slágerduettjénél!! A tömegjelenetek is mások, művészebbek. Itt nem találunk olyan jelenetet, mikor az egész telefonszemélyzet táncolva és énekelve a divatos slágeret fújja (lásd: Téves kapcsolás, Napsugár az égen stb.) de úgy jelenik meg a tömeg, mely mozdulatlanságában is lenyűgöz.

Végül pedig mint legértékesebbet ki kell emelni a fényképezés művészi fokra emelt tökéletességét.

A film a pozsonyi téli filmszezon legértékesebb darabja.

Major József.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

Kézfogás

Rády Elemér.

Néhány hónappal ezelőtt cikket írtam az *Új Élet* hasábjain sajtónk ügyéről, melyben hangsúlyoztam, hogy *egy nagyarányú sajtóátszervezésre van szükség*, mert csak úgy tudunk egységes, hiánytalan munkát végezni a mai világnézeti harcokban. Hangsúlyoztam, hogy a sajtó és irodalom munkásainak egy irodalmi szervezet segítségével kell az együttműködés lehetőségét megteremtenuünk.

Cikkem általános visszhangra talált elvbarátaink és ellenfeleink körében. Rengeteg levél érkezett hozzám, melyek kivétel nélkül helyeselték elgondolásomat. A kat. sajtó is egyvéleményen volt az *Új Élet*tel. Ellenfeleink, főleg marxék részéről, alármot fújtak, mert látták, hogy ezen célkitűzésünk hatalmas mozgalom beindítását jelenti, félelmüket a legjobban fejezi ki az *Új szó* c. marxista lap januári száma, mely hatalmas cikkben hívja fel a marxista intellektuelek figyelmét akciónkra. Ismerteti programomat s cikkét ezzel zárja: „*Íme itt a szlovenszkói magyar klerikalizmus és a kat. reakció minden válfajának egyesült koncepciója a szlovenszkói tömegek és intelligencia boldoggá tételére. Itt gonosz, de méretes és az összefogás hasznosságát jól ismerő emberek tüzték ki egy nagyszabású klerikális koncentráció tervét. — Ki fogja kitűzni a baloldalon az ellen tervet? Kik fogják vezetni a baloldali koncentrációt? Kik fognak benne egyesülni? És milyen sikerrel fog járni?*”

A célkitűzéseknél nem állótfunk meg: megindult a realizálás aprólékos munkája a kitűzött terv szerint.

Elsőnek a toll munkásainak megszervezését kezdtük el s múlt számunkban már munkát jelenthettünk: az irodalmi szövetség megalakulását.

A szövetség még gyermekcipőkben jár, még nagyarányú tisztító és szervező munkát kell végeznie. De az első sejt megvan, melynek további osztódásából fejlődik ki a magyar kat. akció szellemi hátvédje.

Jelen cikkemmel ismét új munkát jelentünk: az *Új Élet* hatalmas irógárdájának és magyar nevelő generációnak a kézfogását. — *Mai számunkkal jelenik meg először az Új Élet és a magy. kat. pedagógusok lapja a Világosság összevonva.*

Midőn új munkatársainkat és új olvasóinkat szeretettel köszöntöm, szükségesnek tartom az összevonás jelentőségét ismertetni és röviden vázolni pedagógiai és iskolaügyi rovatunk célkitűzéseit.

Hangsúlyozni kell, hogy harcok időket élünk, midőn eszmék ütköznek össze, hatalmas harci barrikádok vannak az emberek közé emelve. — Ebben a harcban az győz, ki a szellem fegyvereivel jobban van felszerelve, aki minden vonalon felkészült katonákkal rendelkezik. Ha csak egy ponton is gyengék vagyunk, a barbarizmus átfőri a gátfakat. — A legfontosabb védendő pont azonban a jövőt biztosító ifjuság. Ez ellen indult meg minden oldalról a legtervszerűbben a hódító hadjárat s itt kell a mi akciónknak is a legerősebbnek lennie.

Ezért várnak ma különösen nagy feladatok a nevelő társadalomra.

A kat. nevelőnek világnézetiileg szilárd talajon kell állania és ebből a kritikai nézőpontról minden új pedagógiai törekvést át kell értékelnie. Ha jó: alkalmazni, ha rossz: visszautasítani. A jövő generáció sorsa az ő kezébe van bízva.

De a kisebbségi magyar pedagógus missziója nem merül ki a gyermeknevelés különben nagyszerű feladatával. A kisebbségi magyar pedagógus — tanító vagy tanár — ma *népnevelő is*. Oda kell állania a falu, vagy város szellemi életének élére, irányítania kell kisebbségi sorba hullott néptöredékünk szellemi életét.

Ebben a nagy kultúrmisszióban akar szellemi támogatója lenni az *Új Élet-Világosság*. Mi, kik kezünket ott tartjuk a világ események útjében, így akarjuk lehetővé tenni hogy szerény anyagi áldozat által minden magyar kultúrmunkás egy világperspektíva birtokában lehessen a kisebbségi magyarság kulturájának előbbre vivője.

De a nevelőtársadalom mellett a széles nagyközönséget is tájékoztatni akarjuk a nevelés és iskolaügyi kérdéseiről. Mert saját környezetében mindnyájunknak szüksége van pedagógiai ismeretekre. Szülők, egyesületi vezetők, papok és világiak egyaránt csak pedagógiailag felkészülve állhatják meg helyüket. — Mennyi családi tragédiát lehetne elkerülni, ha a szülők tudnák gyermekeiket nevelni? És hány ifjusági egyesületben volna intenzívebb élet, ha a vezetők ismernék a gyermek lelkét?

Iskolaügyekben pedig épp most, midőn egy szociáldemokrata miniszter törvénytervezete kultúrharcot fog provokálni, kell az egész katolikus társadalomnak egységesen felkészülve állania a porondra.

Tudjuk, hogy két folyóirat járatása a mai nehéz gazdasági viszonyok között szinte lehetetlen. Ezért tesszük lehetővé, hogy a pedagógusok általános kulturális kérdésekről, nem-pedagógus olvasóink pedig nevelés és iskolaügyi kérdésekről *egy olcsó és nagy folyóirat* segítségével tájékoztatva legyenek.

Pedagógiai szemléinkben állandóan felszínen tartjuk a kat. nevelés főelveinek ismertetését. Kritikai vizsgálat alá vesszük a nevelés és pszichológia új irányait, az iskolapolitikai kérdéseket megvitatjuk. Kidolgozzuk a kisebbségi népnevelés programját s ebben külön foglalkozunk a falusi és

városi proletárijusság nevelésével. — Felszinen tartjuk a magyar tanító és tanár generáció továbbképzésének a kérdését. A szülők és nevelők együttműködésének lehetőségeit megfárgyaljuk. Es végül minden számunkban általános pedagógiai és iskolaügyi világszemlélt hozunk, hogy olvasóinkat minél részletesebben informáljuk ezekről a kérdésekről.

Hiszem, hogy ilyen munkatervvel és egy egész sor kiváló munkatárssal az Új Élet és Világosság kézfogása ki-sebbségi magyar kat. életünk egyik fontos fejlődési foka lesz.

Részletek a püspöki karnak a Dérer féle iskolareform ellen kiadott körleveléből.

Veszedelmes hullámok gyülemlenek és ágaskodnak minálunk. — Nyilvános tényezők egyházgyűlölete kavarta föl a veszedelmes mélységeket s indította támadásra szent hitünk birtokállománya ellen. Eddig a hivek szabad lelkiismerete a templomok oltárához vezette a jegyeseket, most kényszert akarnak alkalmazni a katolikus lelkiismereten, mikor be akarják vezetni a kötelező *polgári házasságot*. Az ítéltörmekből el akarják távolítani a szent *keresztet* s a vallás többi jeleit. Törvényben akarják megengedni, hogy bizonyos körülmények között büntetés nélkül lehessen *kiírtani az élővé fogant emberi gyümölcsöt*, a kényelmetlen és reménytelen betegeket idő előtt akarják elküldeni a másvilágra orvosi receptekkel, amit eutanáziának neveztek el. És akarnak még sok más mindent, ami a pokolé, de semmit, ami keresztény és katolikus. Legveszedelmesebb törekvésük azonban kiragadni az egyház gondoskodó szeretetéből a zsenge ifjúság tanítását, nevelését és irányítását. Igyekvésüket elnevezték *iskolai reformnak*. Katolikus középiskoláinkat, gimnáziumainkat, kevés kivétellel, már elkobozták, már kész terveik vannak a felekezeti tanítóképzők megsemmisítésére, már szűkre szabták, sőt részben kizárták az iskolákból a katekizmus

tanítását s most teljes erővel rávetették magukat népiskoláinkra, hogy elvallástalanítsák és laicizálják őket.

Az ellenséges lelkek két veszedelmet rejtő törvénytervezetet bocsátottak napfényre: a népiskolák újjászervezéséről és fönntartásáról s az iskolaigazgatás szabályozásáról. Véletlenül esett-e, vagy pedig az adózó, hazájához hű nép nagyobb ingerlésére, éppen a karácsonyi időszakban jelentették meg e mérget rejtő javaslatokat. Az egyház ilyenkor békességet hirdet »a jóakarátú embereknek« s ők pedig e békeségre gyűlölettel felelnek. Avagy talán ilyen módon akarják enyhíteni az általános krizist? *Talán ez úton akarnak segíteni a munkanélkülieken, éhezőkön és nyomorgókon?* Soha! Ez a szenvedő test sebeinek újabb hasogatása. Miről van itt szó tulajdonképpen? A felekezeti iskolák gyöngítéséről és letöréséről. Különösen Szlovenszkon és Podkarpatská Ruszban, ahol eddig az iskolák *kétharmadrésze egyházi jellegű*. Az iskolák egységesítését hozza föl okul, pedig a nyilvános megbírálás alá került törvényvázlat célja egészen más! *Letörni és elszedni az Egyház jogát az ifjú nemzedék tanítására és nevelésére és átadni azt tisztán világi elemeknek, akiknek szívében a kereszténység és hit szeretete és megbecsülése nagy-*

részben kihűlt.

Ki civilizálta nemcsak Európát, de a világ legelmaradottabb vidékeit is? Ki terjeszti még most is az első műveltséget a vad állapotban élő népek között is? Az Egyház és nem hitben gyenge vagy hitet vesztett laikus elemek! És most azért, mert vértanúi vérének patakjai által vezette és vezeti ki a népeket a sötétségből és tévelyekből, azért legyen most kitiltva az iskolákból! Hol van az Egyház történelmi joga az iskolákra?

De az Egyháznak van természetes és isteni joga is az iskolákra! Kinek mondotta az Üdvözítő: »Elmenvén tehát tanítsatok minden nemzeteket« (Máté 28, 19)? Nemde az Egyháznak és vezetőinek? Égbekiáltó bűn és szentségtörés nélkül semmiféle hatalom ezt a jogot tőle el nem veheti. Az államhatalom kötelessége, már saját érdekében is az Egyházat támogatni a tanításban és nevelésben, hogy szilárdíthassa az állam alapjait, minden társadalmi jólét és béke alapföltételeit: a tekintély iránti tiszteletet, igazságosságot, szeretetet és az erkölcsi tisztaságot. Aki az Egyház elé ebben gátat emel és aki akadályozza az ő hatását különösen a fiatal lelkekre, vajjon igazi hazafi-e és őszinte barátja-e az emberiségnek?

Az említett törvénytervezet szerint minden népiskola alá volna rendelve az országos, kerületi és községi tanügyi tanácsnak. E tanácsok egyharmadát a tanítóság kiküldöttjei, kétharmadát pedig az adózó polgárok delegátusai alkotnák. Kivülük még szakelődök is volnának: orvos, technikus, pénzügyi és iskolai referens, valamint tanfelügyelő. Ez annyit jelent, hogy az ifjúság tanítása és nevelése teljesen rá volna hagyatva a világi tényezőkre kényére-kezdvére. Bár csak el lehetne mondani, hogy vallásos világi tényezőkére! De kicsoda, vagy mi-

csoda biztosítja azt számunkra?

A háromtagú szenátusok is, amelyeknek a tanácsok keretében kellene közvetlenül intézni az iskoláügyeket, egyházi szempontból nem kielégítőek. A szülők hatása is bizonytalan az iskolára, pedig elsősorban nekik van tagadhatatlan joguk a gyermekre. A köztársaság 80 százalékos katolicizmusa, az egyház számára megfelelő képviselőket követel az iskolák szervezésében, igazgatásában és vezetésében.

Ahol az állami vagy községi iskola mellett van felekezeti iskola is és nincs kétszáz tanulója, a minisztérium megvonhatja tőle az államsegélyt. Ahol azonban harminc tanuló szülei megkivándják a felekezetenélküli iskolákat, azok számra meg kell szervezni. Tehát 199 katolikus tanuló szüleinek nincs anyai joga, mint 30 tanuló hitetlen szüleinek! Hol itt az igazság, hol a demokrácia, hol az egyenjogúság? A hívők véres verítékkel szerzett adópénzén a hitetleneknek és istenteleneknek meglesznek a saját iskolái, de a katolikusoknak állandóan félniök kell majd, nem fogják-e iskoláikat beszüntetni. Egyformán fizetni adót, de nem egyformán részesülni a jogokban! Legyen a katolikus iskola igazán kitűnő, vagy a legkitűnőbbek egyike, de hiányozzék egyetlen tanuló, beszüntetik — és a harminc, akár anarchista iskolája is, virulni fog a katolikusok terhére és megalázására! Fizetniök kell a katolikusoknak, de dönteniök nem szabad.

Az anyagi költségeket fogjátok viselni, katolikusok, nemkatolikusok egyaránt, de tanítókat küld majd nektek az országos tanács. Milyeneket, arról nem dönthettek. Lehet, hogy idealista is lesz és vallásos, de nektek, szülőknek nem lesz rá semmi befolyástok. És ha istentelen lesz, mi lesz azután?

Hol fogjátok keresni jogotokat? Az egész anyagi költséget viselnék továbbra is az eddigi iskolafenntartók és csak a tanítók személyi költségeit venné át az állam. Az iskolaépületek, amelyeket saját veritékkel építtetek fel és sok tíz esztendőn keresztül tartottatok fenn, minden berendezéssel és taneszközzel együtt a tanügyi község tulajdonába megy át. Nemcsak az ingatlan vagyon, de még az alapítványok is, amelyeket nemeslelkű jótevők tettek a katolikus ifjúság nevelése céljából, részben a tanítói fizetések fedezésére lesznek fordítva, esetleg hitetlen vagy más vallású tanítókéra is. Mit jelent ez?

Az egyházi vagyon elkobzását az iskolai téren! Es mi lesz azon iskoláinkkal, amelyeket szerzetesek és szerzetesnők alapítottak és tartanak fenn? Mi történik példának okáért az iskolatestvérek, irgalmas nővérek, orsolyaszüzek, notredámák és mások iskoláival? A tervezet hallgat ezokról. Vajjon nem fognak-e majd elsősorban eme legkatolikusabb iskolák után nyulni, amelyekben az Egyház szelleme a nevelés terén teljes mértékben érvényesül: Valószínűleg! Így tehát az új törvényektől nincs mit várunk: semmiféle előnyt és megkönnyebbülést nem jelentenek, hanem csak új terheket! A tervbevett törvények lé-

nyege olyan, hogy bennünket, katolikusokat, vérig sért és aggodalommal tölt el a jövőendő nemzedéke miatt. Épp ezért, minden szeretettel és gondoskodással felszólítunk arra, hogy *minden megengedett törvényes uton és eszközzel egyhanguan szóljatok az említett törvényjavaslatok ellen és helyezkedjétek ellenkező álláspontra.* Szóljatok fel minden együletben és szervezetben a sérelem ellen, amelyet az ellenfelek készítenek az Egyháznak és nektek. Szóllítsátok fel közösen és egyenkint is, nyilvánosan és magán uton politikai megbízottaitokat, a képviselőket és szenátorokat, akik a választások idején a politikai pártra való tekintet nélkül a vallás védelmezőiként mutatkoztak be és amiért azután bizalmattal meg is tiszteltétek őket, hogy mutassák meg most, hogy valóban olyanok és hogy háriítsák el az Egyházat és benne teket fenyegető veszedelmet, Hassatok a községi választmányokra is, hogy megfelelő módon (memorandumokkal, deputációkkal, stb.) nemcsak a kerületi főnököknél, de még a magas kormánynál is nyilvánítsák igazságos ellenszenvüket és nemtetszésüket az előkészületben lévő iskolai törvények ellen. Ne habozzatok!

A tanárképzés problémája Erdélyben.

Venczel József.

A múlt év november havában a kolozsvári kat. főiskolások szakosztálya keretében a tanárjelöltek pedagógiai szemináriumot szerveztek be azzal az alapgondolattal, hogy a *kisebbségi magyar iskola jövőendő magyar tanárainak különleges feladatai és kötelességei megtárgyaltassanak s ezek alapján lehetőleg oly közösségi érzület alakítsák ki, amely a magyar iskola munkájának céltudatos tartalmát a mainál jobban és eredményesebben tudja kifejezésre juttatni és szolgálni.*

A pedagógiai szeminárium nov. 15-én kezdte meg mű-

ködését s munkájául a következő kérdések megtárgyalását fűzte ki: 1. A kisebbségi iskola és tanár szociális feladatai és kötelességei; 2. A kisebbségi iskola és tanár kulturális feladatai és kötelességei; 3. A kisebbségi iskola és tanár feladatai és kötelességei a világnézetű nevelés szempontjából; 4. A magyar nyelv és irodalom tanításának feladatai, szempontjai és módszerei iskoláinkban; 5. A világirodalom tanításának szempontjai és módszerei iskoláinkban.

A kitűzött első kérdést Dr. Baráth Béla és Dr. György Lajos előadásai és három ifjusági megbeszélés világította meg.

A kisebbségi iskola és tanár szociális feladatai és kötelességei.

A korunkra annyira jellegzetes szociális irányzat nemcsak szociálpedagógiai intézményeket (napköziotthonok, gyermekmenhelyek stb.) hoz létre, de érvényesülni akar a tanítás és a nevelés, a szociális felvilágosítás és a szociális érzék kialakításának munkájában is.

A marxista forradalmi pedagógia a szovjetiskolában, a szocialista gyermekbarátmozgalomban és az új bécsi iskola-reformban*) igyekszik valóra váltani elveit s ez az irány Freud pszichoanalízisében és Adler individuális lélektanában filozófiai alapot is szerzett, azonban az iskolát a pártpolitika szolgálatába állítja be. Ezt visszautasítjuk, de annyit megtagadhatunk tőlük, hogy az iskola ma már nem zárkozhatik el a szociális feladatok elől.

Az iskola egyik ilyen feladata a szociális felvilágosítás, amely a tanuló lelkében a szociális élet helyes tény- és értékítéleteit alakíthatja ki. A szociális nevelés ezzel párhuzamosan az akarati életben a szociális érzéket lerontó családi egoizmus, osztályharc és gyűlölettel szemben az igazi szolidaritásra való beállítást. A fizikai munka értékelése és megszerettetése pedig a dolgozó tömegekkel való megértés lehetőségeit s a társadalmi összefogás útját mutatja meg növekvő ifjuságunknak.

A tanárban meg kell lennie minden szociális erénynek: 1. a szeretetnek, amely abban nyilvánkozik meg, hogy megértően törődik a gyermek sorsával; 2. az igazságosságnak, amely nem tesz különbséget uri és nem uri gyermek között. Itt nagy szerepet játszik a tanuló szülői házában s az otthoni viszonyoknak megismerése: a környezettanulmány, amely a tanár részéről világnézetű megalapozottsággal bíró szociológiai tájékozódást tételez fel és kíván meg.

A szociálpedagógia tehát azt a nevelési formát jelenti, amely az egyes ember szociális magatartását akarja kialakítani. Két nagy, de egymással szoros összefüggésben levő általános feladatof egyesít magában: 1. Egyik feladata a szociális magatartás általános erényeinek olyan kifejlesztése, hogy általuk megvalósítható legyen az erkölcsileg szabályozott szociális élet. 2. A másik feladat abban áll, hogy áldozatkész és felelősségtudó fagcsoportokat alakítson ki, akik ezeket az erényeket konkrét élefformákká tudják teljesíteni.

*) Jövő számunkban hozunk erről cikkeket.

Az általános szociálpedagógia, szociálpszichológiai és szociológiai ismeretek alapján a következő nevelési kérdéseket tűzi ki: 1. *a szolidaritás nevelése*, vagyis a közösség szociális felelőségérzetének öntudatosítása; 2. *a szociális élet szempontjából káros hatalmi ösztönök erkölcsi szabályozása*; 3. *a szociális élet szempontjából káros érvényesülési ösztön erkölcsi szabályozása*; 4. *a jog tisztelésének nevelése*; 5. *a felelőségérzet nevelése*.

Ezen általános szociálpedagógiai elvekből látható tehát, *hogya szociális nevelés voltaképpen erkölcsi és vallásos nevelés.*

Marczell Mihály.

Marczell Mihálynak most jelennek meg „A Bontakozó élet“ c. nyolc kötetre tervezett nagy pedagógiai munkájának egyes kötetel, melyre ezúton is felhívjuk olvasóink figyelmét. Eddig 3 kötet jelent meg. 1) Az egyéniség összevetői, 2) A lélek megismerésének művészete, 3) A gyermek- és a serdülőkor lelki képe.

A nevelő feladatát vajmi kevesen fogják fel olyan szent komolysággal és idealizmussal, mint ahogyan ezt az ügy megérdemelné. Sokan nem is gondolnak arra, hogy egy jövődő élet minden értékének felelőssége nehezedik rájuk, sokan pedig a nevelendőt tudományos módszerük experimentumának fogják fel s a gyermek náluk megfigyelésük tárgyaként szerepel. Marczell Mihály pedig hiányzik a szükséges nagy szeretet, türelem és odaadás. Marczell Mihály szerint a nevelő munkája: „a lélekismeretnek alapként való kezelése, valóságos feladata: az életerők aktuálása és kifejlesztése. A nevelő csak annyiban kutató, amennyiben a lelkienergiák működését igyekszik megismerni. Valójában művész, aki fölényes lelki ihlettséggel és személyes lelkihatalmával az emberfeletti lelket kifejleszti, egésznek, kiegyensúlyozottnak, harmónikusnak komponálja.“ Ezzel Marczell megállapítja a katolikus nevelés tanáraitól: *a lélektani ismeret szerzése csak eszköz a nevelő kezében, a nevelés célja pedig a meglévő örök megindítása, kimélyítése és kifejlesztése, valamint a léleknek eljövendő örök céljára való előkészítése.*

Marczell Mihály egész neveléstanát erre a tételre építi fel. Egész munkáját áthatja az ember istengyermekege döntő erejű tényének fontossága. Így például nem elégszik meg a tudományos individuum, (*egyed*) elnevezéssel, melyet anyagiasnak tart, hanem az egyes ember megjelölésére a *persona* (*személy*) elnevezést alkalmazza, mely az egész embert valóságos, spirituális értékével értelmezi. Élesen kikel a determinizmus ellen és állandóan hangsúlyozza az ember akarati és erkölcsi erejének hatalmát. Az éleffolyamatok is az ember erkölcsi hatalmától függenek. Vallja, hogy a helyes nevelés mindenkit magasabb erkölcsi és szellemi nivóra emelhet, még akkor is, ha a testi és lelki adottságok ehhez kedvezőtlen formában, mutatkoznak.

Míg a modern pedagógia nagyrészt a psychoanalízis vívmányain épült fel, addig Marczell, bár Freud Zsigmond kutatásaink fontosságát elismeri és a psychoanalízis módszerében különösen a személyes érintkezés vitalitását értékeli a legjobb-

ban — tovább megy és a nevelés leglényegesebb pontjának a nevelő egyéni, szeretetteljes készséges odahajlását a nevelendőhöz és egyéni erejének varázsát tartja. Tehát az anyagias, tárgyilagos, tudományos módszerek helyett a lélek melegségének erejére épít leginkább. Számtalan önvallomást közöl, melyek éles fényt vetnek egy-egy gyermek, vagy serdülő ember belső, rejtett életére, küzdelmeire, bűneire és erényeire. Marczell Mihály művének legerősebb oldala éppen az ő tapasztalati megállapításainak értéke. Nem mint teoritikus, új tudományos rendszer alapítója, hanem mint praktikus nevelő lép elénk, miután negyedszázadon keresztül gyomlálgatótt és nyesegetett az Úrnak legdrágább kertjében. Művének nagy fontossága számunkra abban áll, hogy a nevelés minden fázisában a legnemesebb katolikus életfelfogást juttatja diadalra. Az olvasónak észrevétlenül lopózik a lelkébe egy magasabbrendű életelmélet tudata. Ezért nagy szolgálatot fog fenni Marczell Mihály pedagógiai munkája a nagyközönség körében. Bárcsak minél több szülő és tanító venné kezébe ezeket a könyveket: egy tiszta, erkölcsi magaslaton álló nevelési elveinek praktikus útmutatásaira fognak találni.

Jankovics Nelly dr.

A katolikus pedagógia a ma és holnap embere mellett.

Endrefalvi Ottó.

(Az alábbi cikket a Magyar Kulturából vettük át.)

Régekte nádpálcával verték ki az emberből a komiszágot, a dacos akaratot és a széthúzó vágyakat hozzátörték a főrvényhez. Ma mintha a tizparancsolat kereteit csiszolnák hozzá a lelkekhez, tágítanák a szétesett vágyakhoz. A haragot már lassanként végérvényesen idegességnek fogadjuk el, az érzéki bűn idegfeszültség levezetése, a rossz hajlamok szülte gonoszságok öröklött lelki terheltségek, betegségek. Az öregek csóválják fejüket és kétségbeesetten rossznak!

Azelőtt a gyereksereg kórusban mondta az egyszeregyet az iskolában, ma játékot találnak ki számára, hogy nagynehezen bevegye a tudományt. Játékiskola, munkaiskola, iskola-állam (vagyis a gyerek tevékenységének, fantáziájának, érzelmeinek, gyerekeitének bekapcsolása a tanulásba s nevelésbe) freudizmus, mind egyformán ennek az egyénenként való kezelésnek, foglalkoztatásnak, egy pedagógiai szubjektívizmusnak különböző állomásai és alakjai. A katolikus pedagógiában is azok a legnépszerűbbek és nevelnek letagadhatatlanul a leghatékonyabban ma, azok fordították le a krisztusi erkölcsöt örök pedagógiáját a mai élet, a mai ember nyelvére, akik egyenként nyúlnak hozzá nagy megértéssel a lelkekhez, gyógyítgatják sebeiket, számbaveszik, elnézik terheltségeiket. A gyóntatószékben is szinte háttérbe szorúl a

bíró és előtérbe lép az orvos, aki nagy pedagógiai és lélektani felkészültséggel diagnózist csinál a lélekből és sok mindenről, amit a régiek elítéltek, felmentő ítéletet mond: nem bűn, hanem csak terheltség!

Valóban, régente az élet keménysége megnyeste és formásra faragta az egyéniséget, ma sokszor derékbatörő és letöredezi. Tehát megokolt az egyéni kezelés, a megértő, elnéző szeretet a ma pedagógusai részéről. Más a mai ember, mint a régi: gyengébb, betegebb teste-lelke. Legyengült, túlfinomodott idegrendszer és terhelt agy terheltté teszik a lelket is. Csak az a nagy veszély, hogy a megértő diagnózis, a sok felmentő ítélet, örök kényeztetés még betegébbé teszik a lelket! A szeretetből életet, erőt sorvasztó, petyhüdt pátyolgatás és megalkuvás lesz. Helyes útnak az látszik: nagy megértés, egyéni kezelés, elnéző szeretet a diagnosztikában, de mikor a lélek már kapaszkodik a nevelőbe, megérzi, hogy ez az ő embere, akkor optimisztikus, fokozatos, keményebb kezelés, erősítés. Máskülönben a szubjektív kezelés, terheltségek számbavétele, megértő jószág elvizenyősíti az örök krisztusi parancsok erejét és a csupa-fölmentés a lelki gyászmagyarkák, untauglichok hadseregévé teszi az Egyházat.

De hát ki tehet róla, ha már ilyen az emberanyag? Lehet-e az Egyház az aszkéták, vártanúk, mindennapok hőseinek győztes serege, ha csupa terheltséggel, véznasággal születtek e világra tagjai? Tehet-e valaki erről?! Lelkileg gyengébb, véznább lett az ember és talán időszerű lenne gondolkodnunk azon, hogy a krisztusi erkölcs helyenként lehetnéne válik, idejét-multa nehéz középkori vaspáncéllá roszdásodott, mely legfeljebb pedagógiai múzeumba való, de a mai ember kifinomodott pszichéje és túlérzékeny idegzete már nem bírja el? Hát itt a hiba! Hogy nehéz nagy vaspáncélnak nézzük a krisztusi parancsokat! Pedig a kegyelemből fakadt erkölcsi élet nem valami külső páncél, a tízparancsolat nem valami külső nehéz súly, hanem belülről feltörő, lélek mélyén dolgozó, egyéniséget átjáró erő. Olyan mint a napfény vagy a hajszálcsovésség, vagy a foszfor a növényben: a fölgyben épügy dolgozik és életet fejleszt, mint az útszéli kis katóngban. Ha nem teremnek már testi-lelki diszpozíciók tekintetében fölgyek az Isten erdejében, ki tehet róla? De a katóngokban és a csipkerózsákban is lüktetnie és építenie kell a krisztusi erkölcs örök élettörvényei szerint a kegyelem kifogyhatatlan erejének. S mennél betegébb, töredezeffebb, szálkásabb a mai ember lelke, annál jobban! Az útszéli fa, az aszfaltok csemetéje jobban rászorúl a friss levegőre, mint a hegyi fenyő. Hát hegyi levegő a krisztusi erkölcs, ha szédül is, bágyad is föle a kultúra bűneiben elvérszegényedeff lélek, az egészség ereje van benne. Mérgezeff levegőben él a mai ember, annál inkább szüksége van hát, hogy edzzük, erősítsük!

A mai pedagógia egyéni módszere, terheltségek számbavétele s megértő kezelése nem szabad hogy sorvasszon,

csak karó s nem cél, csak arra való, hogy összeforrjon, gerincet kapjon, ami gyenge s terhelt! . . .

Talán egyúttal gondviselésszerű is a mai pedagógia túlzóan nagy lágsága, megértése, minden bűnnek ferheltségge magyarázása, gyökeret vert vétkek türelmes oknyomozása. Gondviselésszerű azért, hogy gyökeret verjen az egyéni kezelés a pedagógiában s mindennapi ítéletünkben és enyhítse majd a most még csak alakuló kollektívizmus túlzásait és kegyetlenségeit. Hogy mikor majd beköszönt és minden egyényi érdeket alárendel a közösség, a tömeg érdekeinek és a közösségtől félrehúzódo, az élet-piac lármájából az alkotás csendjébe húzódo nagy szellemeket (mert a napi küzdelmek számára csenevésznek s főmegembernek gyafrák) lefiporná a főmegszellem, a pedagógiában s mindennapi életben mély gyökeret vert egyéni kezelés, egyéni megítélés megmentse a mindent elfipró tömegszempontok elől, ha nem is az érvényesülés és sikerek (ugyan hány nagy embernek voltak életében sikerei!), de legalább az élet és kifejlődés számára ezeket a nagy szellemeket. Gondviselésszerű a mai pedagógia megértő szelleme, a pathológiai szempontok túltengése nemcsak a jelen szempontjából, mert valóban sok a beteg lélek, hanem főleg a jövő szempontjából. Hogy mikor a kollektívizmus évtizedeiben majd a társadalom gyógyúlni akarása kiveti önmagából és az életösztön kenyeetlen tarpéji sziklájáról letaszítja a maga erkölcsi betegeit, sőt a főmegembernek gyafra nagy egyéniségeket, hogy akkor ez a mély gyökeret vert elnéző, egyéni lelki kezelés enyhítse ezt a kegyetlenséget és mentse a menthetőt, életerőt adjon az élettől, ferheltségektől vagy főmegérdekektől elfiproftaknak. . .

Mert bizonyos, hogy Krisztus igen kemény erkölcsi elveket adott, de ugyanakkor igaz-nagy megértéssel tudott lehajolni a főredezett nádszálakhoz, kő alá szorúft csirákhoz, hogy megmentse a maga kemény erkölcsi élete, sőt sokszor hősi szent élete s ennek megrajzolhataftanúl nagy jutalma számára az elesetteket, a lekötözött lelkeket. Ha kienged és kiküld az élettengerre rozoga élethajókat, nem hajótörésre szánja őket, hanem az örök kikötőbe. Ha vihar sodorja is őket, ha tört árbócokkal is, vagy szál deszkán, de akarja, hogy az örök kikötőbe odaérjenek, odavergődjenek, el ne vesszenek!

Ez a katolikus pedagógia örök optimizmusa. Így áll a mi örök pedagógiánk a ma és a-holnap embere mellé!

Kénytelenség ösztönöz és jaj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem.
SZENT PÁL.

Az igazság az, hogy az emberek egymagukban épúgy nem tudják irányítani a világgazdaságot, mint ahogyan a kormányos nem tudja az óceán hullámaint. Vannak a mi erőinknél nagyobb erők . . .

MAUROIS.

Az egyetemi év második szemesztere küszöbén megkérdezte az *Új Élet* budapesti munkatársa *Marcell Mihály* dr-t, (aki a Pesti Szent Imre Kollégium igazgatója, s így az egyetemi élet egyik legjobban ismerője is, akinek hatalmas pedagógiai munkájának negyedik kötete most van saltó alatt.) mi a véleménye arról a világnézeti radikalizálódásról, ami az egyetemi ifjúság körében tapasztalható.

A neves pedagógus azt mondta, hogy a magyar egyetemi ifjúság egyeteme jobban, semhogy filozofia-kommunistáknak felüljön, s ha balfelé radikalizálódástól tartani kell, a veszélyt nem ezen a ponton látja. A magyar főiskolás fiataloknak inkább az a nagy hibája, hogy világnézeti problémák iránt kevésbé érdeklődik; e tekintetben nehezen kimondható massza. A nagy diploma-igávonásban elaltatja magasabb rendű szellemi és lelki igényeit és a „nem érdemes küzdeni” kényelmes életfilozófiájába temetkezik. Ezért van szükség állandó lélektörzésre, vérpezsdítő lelkesítésre, feleszméltetésre.

E baj orvoslását *Marcell Mihály* dr. az angol college-rendszer leintézésében látja. Az ezeféle egyesületesített végjelzésről és megunt főiskolás ifjúságot a kollégiumok köré kellene gyűltetni. A kollégiumok lennének szellemi és erkölcsi gócpontjai a diákkéletnek, ahol nemcsak a kollégiumok bentlakói, de a hozzátartozó künlakók is szoros kapcsolatot tartanának fenn egymással.

Nem a filozofia-kommunista diákok jelentik a baloldali világnézeti veszedelmet a magyar főiskolás diák rétegben, hanem a nyomortanyákon felnőtt állásnélküli intelligens proletárok, akik egykönnyen Moszkva elkeseredett profétáivá válnak. Azért a négy S. Imre Kollégium és a hozzájuk csatlakozó pécsi Martánium megépítése után a nagy koncepcióú és alkotó csanádi püspök: Glattfelder Gyula dr. egy új kollégium megalapítására fáradozik. Oly 300 személy befogadására képes kollégium megépítését tűzte ki céljául, amelyben állandó segílyt élveznének a szegény sorsú diákok, s amelyet a rohamsegélyeket osztogató diákjelölti intézmények véghez vinni képtelenek.

A katolikus főiskolásoknak kiváló szerep jut a most meginduló Katolikus Akcióban is, mondotta *Marcell Mihály* dr. Hivatásuk, hogy az egyetemi városokban kivéve részüket a katolikus megmozdulásokból, intranzigens katolikus szellemmel az országban elhelyezkedve, egy-egy falu, város vezéreivé válna alapkövek legyenek egy új, százszázalékos katolikus politikának.

Kossányi József

lapunk munkatársa »A vallásos nevelési erők történelmi megnyilatkozásai« címen cikket irt a Magyar Tanító c. lapba. Tanulmányában hat évezred távlatából mutat rá, hogy a vallásos nevelés miként tartott össze korokat és társadalmi egységeket. Főleg a zsidóvallás nevelő erejére mutat rá, »miként ad célt, világnézetet, életírányt«. A közép-korban a katolicizmus adott gerincet az emberiségnek. A XVIII. és XIX. században azonban »Krisztust a legtöbb állam iskoláiból száműzik, de hiába van Jeruzsálem, ha nincs Jehova! Ledől a legfőbb tartóoszlop és a lelki dekadencia és gépcivilizáció bűvös századában az emberek a filozófiai idealizmuson, természettudományi pozitivizmuson keresztül eljutnak a liberalista kapitalizmushoz és édes gyermekéhez, a marxi szocializmushoz, sőt a világnézeti nihilizmushoz is, hogy végre megundorodva önmaguktól a spiritiszta okkultista szeáncsok böludalataiba szédüljenek. — ... Krisztust kell visszaállítani a nevelés tengelyébe, mert az emberi lámpások gyöngéknek bizonyultak az örök utak megtalálására. — *A vallásos és faji talaj legittkosabb, legszűzibb rétegeibe kell leereszteni a lélek szomjas gyökerét, ha meg akar állni az emberiség a romlás útján és konzerválni akarja kétezeréves keresztény kulturáját*«

A keresztény nevelés akadémiaja Párisban 50.000 koronás pályázatot irt ki oly regegyre, mely világosan mutatja be a bolsevizmus pszichológiáját és azt a veszedelmet, mellyel a bolsevizmus fenyegeti a gyermek nevelését, a családot és az egész társadalmat. A bizottság elnöke Baudrillardt érsek.

A lakosság szaporodásáról hoz érdekes statisztikát az „Akord” februári száma. Háromszor 30 évi időközben mutatja be az egyes országok ezer lakosra eső születési és halálozási statisztikáját és keffő különbségéből a szaporulatot. A statisztikát mi is leközőljük.

	1870			1900			1931.		
	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat
Oroszország	49'3	35'7	13'6	48'7	33'8	14'9	43'9	18'9	2'5
Magyarország	43'4	41'1	2'3	40'5	29'8	10'7	23'2	16'5	6'7
Ausztria	39'3	31'7	7'6	34'4	26'7	10'7	15'8	13'9	1'9
Csehszlovákia	(41)	(35)	(6)	(38)	(27'3)	(10'7)	21'53	14'36	7'19
Németország	39'1	27'2	11'9	36.1	22'2	13'9	16	11'2	4'7
Spanyolország	37	33	4	34'8	29'5	5'3	28'3	17'8	10'5
Anglia	35'5	21'4	14'1	29'9	18'2	11'7	15'8	12'3	3'5
Franciaország	25'4	23'7	1'7	22'1	21'5	0'6	17'4	16'3	1'1

Erdekes a statisztikának Csehszlovákiára vonatkozó része. A köztársaság legszegényebb része a legszaporóbb. A statisztika szerint 1000 lakosra esik:

	1925			1930			1931		
	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat	szüle-tés	halálo-zás	szapo-ri- rulat
Csehszlovákia	20'6	14'1	6'5	18'55	13'49	5'06	17'33	13'43	3'9
Morvaország és Szilézia	24'1	14'1	10	21'35	13'09	8'26	20'34	13'64	6'7
Szlovenszko	32'5	17'7	14'7	29'24	15'75	13'49	27'86	16'2	11'66
Podk. Rusz.	41'9	19'7	21'2	40'51	18'47	22'04	30'16	13'35	20'81

A hágal Közponfi tanulmányi és nevelésügyi hivatal által a hollandiai katolikus iskola- és nevelésügyről kiadott új évkönyv szerint, Hollandiában jelenleg 2266 katolikus elemi iskola van 217 462 fiú- és 221.378 leánytanulóval, 262 katolikus középiskola 8.344 fiú-és 9.000 leánytanulóval, 31 szakiskola 1.523 fiú- és 1.104 leányhallgatóval, összesen tehát 2.559 iskola 458.811 tanulóval. A tanerök létszáma 13.873, ebből 1.130 férfi- és 2.926 női szerzetesrendhez tartozik.

Egyesültállamok.

Az Északamerikai Egyesült Államok katolikus iskoláinak száma a háború befejezése óta jelentősen emelkedett. Az új iskolák megnyitása azért is jelentős, mert a tanulók számának emelkedése ezzel párhuzamosan évről-évre halad. A közép- és felsőiskolák tanulóinak

száma tíz év alatt 112.000-ról 241.000-re emelkedett. A népiskolákban általános elnéptelenedési jelenség mutatkozik, épen úgy, mint az Unió valamennyi iskolájában; a katolikus iskolákban azonban kisebb mértékben apad a tanulók száma, mint a világiakban.

„A Magyar lányok”

ne hiányozzon egy magyar leány asztaláról se. Aki nem ismeri a lapot, annak a kiadóhivatal Budapest VI. Andrassy út 16. szívesen küld mutatványszámot. Előfizetése 1/4 évre 28 Ké. Ez a leggazdagabb tartalmú, hetenként megjelenő képes folyóirat, mely fiatal lányok kezébe való. Szerkesztője Tufsek Anna, akinek érdekes, lebillincselően szép regénye az utolsó Körössy leány folytatólagosan jelenik meg s ugyanúgy

vele párhuzamosan Tannenberg Helén regénye Az óra. Írói közül ki kell emelnünk Harsányi Zsolt, Szederkényi Anna, Danielné L. Laura, Galsworthy, Kosztolányi Dezső kifünöbbségek, kifünöbbségek elbeszéléseit. Tábory Pál az élet komolyabb problémáival foglalkozik, míg rova-

mai rengeteg hasznos tudnivalóval látják el az olvasót. Minden számhoz külön 16 oldalas kézimunka fűzve van mellékelve. Olthoz, divat, főzés, fényképezés teszik kedvessé és vonzóvá a lapot.

Csongrády.

Szerkesztői üzenetek.

Rogovszky Gyula. A címváltozást tudomásul vettük. — **Havass György,** New-York: A kedves sorokat és az új előfizetőt köszönjük. Új aquizíciót várunk. Ird meg pontos címedet. Üdv. — **Nyári Pál,** Galánta: Nagyon szívesen várunk. A címváltozást tudomásul vettük. — **Antoni János,** Ditró: Örömmel üdvözöljük előfizetőink sorában. A lapot megindítottuk. A Szociális Apostolok 5-5 pld.-a is elment. — **Diczky Pál,** Sőreg: A címváltozást tudomásul vettük. Jó munkát az új munkakörben! — **Péter M.,** Lubotyin: A lapot megindítottuk. — **Bukovay János,** Besztercebánya: Köszönjük az új előfizetőt. — **Pataki István,** Pozsony: A lap az adott címre elment. Köszönjük segítségét, üdv. — **Willand János,** Érsekújvár: K. sorokért hálás köszönet. A kért változtatást megcsináltuk. A lapot megkaptuk, kérjük tovább is. Az irodalmi szövetségben örömmel üdvözöljük a hírlapírói és sajtó szakosztályban. — **Rédl Antal,** Lekir: A kért könyvek egy része elment, a másik néhány nap múlva megy, mivel nem volt raktáron. — **Fodor Ernő,** Esztergom: A címváltozást tisztelettel kérjük mindig előre bejelenteni, mivel igen nehéz különben a nyilvántartás. — **Hopko Vazul,** Prága: Az elismerő, biztató sorokat köszönjük. Engedelmevel néhány sort le is közlünk it. „Tetszik az Új Életben, hogy nyíltan kritizálnak mindent ami rossz, a politikán felülemelkednek. Nagyon imponál az, hogy világi írók oly szép számmal írnak kat. elvekről. Hígyjék el, a világi ember hangja sokszor eredményesebb, mint az egyházié. Szerepeltesse nekem minél több író, hogy lássa az olvasóközönség, hogy az Egyház az nem a vénasszonyok, a ministránsfiúk, a sekrestyések gyülekezete, de igenis, ott ifjú-intelligencia, képzett emberek vannak...

Csak előre, olyan hévvel, buzgóssággal ahogy kezdték. Azt hiszem az olvasóközönség, ha csak egy kicsit intelligens, szeretettel karolja fel folyóiratunkat.“ — **Havasi Ernő,** Munkács: A kért szám csekklappal elment. — **Kossányi József,** Komáromszentpéter: Levél ment. Üdv. — **Pfeiffer László,** Frieburg: A középiskolás kérdéssel kapcsolatos cikkedhez gratulálnak. Levél ment. Üdv. — **Czvanek László,** Prága: Levél ment. Üdv. — **Reményi József,** Cleveland: Intézkedés szerint jártunk el. Különbön levél ment. Üdv. — **Csetneki László,** Órhalom: A küldeményt köszönöm. Levél ment. — **Dr. Both János,** Pozsony: A januári számot kis késéssel másodsor is megküldöttük. Az alábbi sorokat k. leveléből utólagos engedelmevel leközzöljük: „Lapjuk minden sorát élvezettel olvastam és mondhatom, hogy az Új Életben régi álmaim és vágyaim megvalósulását látom. Szent meggyőződésemmel, hogy a jövő a miénk!“ — **Katolikus Nő,** Komárom: Sinkó Ferenc címe: Praha—Pankrác Husova 8. A rölapokat mellékelte. — **Magyar Ferenc,** Galsa: Az elismerő sorokat köszönjük. A lapot megindítottuk. — **ifj. Hlavicska János,** Érsekújvár: A kért csekklapot elküldöttük. Tavalyi előfiz. rendezve van. Mécs László állandó munkatársunk, évente 5-6 versét hozzuk. Üdv. — **Vave,** Rendszerben van. — **Garamvölgyi:** A küldeményt megkaptuk. Fogadjon hálás köszönetünket. — **Többeknek:** Levél rövidesen megy. —

Munkatársainkkal ezúton tudatjuk, hogy lapzártá minden hónap 20-án van.

Sajtó alapra érkezett: Salamon Lambert 100— Ortutay Jenő Beregszász 20—, özv. Sztraky Józsefné Sabinov 5—, Halmos István Tapolcsány 10— Ké.

Kedves előfizetőink!

Lapunk mai számához levlapot mellékelünk azon kérelemmel, hogy előfizetőink közöljék azon ismerőseik neveit, akik lapunkra előfizetnének, vagy akiknek mutatványszámot küldhetünk. Minden olvasónk szives segítségét kérjük ehhez, hogy lapunkat a mostani magas nívón tovább is fenntarthatassuk. — 64 sűrűn szedett nagy oldal terjedelemben jelenünk meg s egy évi előfizetési ár csak 30 — Kč. — Minden számunk egy-egy könyv. — Mindenki láthatja, hogy tartalmilag és minőségileg is olyat nyújtunk ezért az összegért, amit csak a legnagyobb áldozattal tehetünk. Éppen azért arra kérjük előfizetőinket, hogy új előfizetőket szerezzenek, előfizetésüket rendezni sziveskedjenek s sajtóalapra szánt adományait is küldjék be, hogy továbbra is megmaradhassunk a szlovenszkói katolicizmus legizmosabb folyóiratának.

Kiadóhivatal.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rožňava-Rozsnyó, Főter 4. közleményei:

Raktáron van:	Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya . . . 5'— Kč.
<i>Az összes egyházmegyei nyomtatványok,</i>	<i>Tisztelendő M. Rafols nővér jóvendőlései . . . 1'— Kč.</i>
Első szentáldozási és bérnáli emlékképek,	Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . . . 1'— Kč.
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak	Szent Imre emlékfüzet . . . 2'— Kč.
és templomgyertyák,	Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . . . 4'— Kč.
Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!	<i>Szociális apostolok. Proletárok között . . . —20 Kč.</i>
<i>Itt szerezhető be:</i>	Börtöntől a sírig . . . —20 Kč.
Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda . . . 20'— Kč.	Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
Kovács Gyula: Szabad egy szóra? . . . 10'— Kč.	<i>A közel jövőben jelenik meg, Schoupe-Jankovics:</i>
Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony . . . 5'— Kč.	„A pokol” II. kiadása. Ára 8 Kč. — Mondy Miklós:
Kovács Gyula: „Rudika házasodik” . . . 3'— Kč.	„Egy szükséges” elbeszélés kötete. Ára 10 Kč.
Kovács Gyula: „Énekek” és búcsúztatók” . . . 5'— Kč.	— Áprilisban kerülnek sajtó alá a pályadíjnyertes népiratok.
Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” . . . —50 Kč.	Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezzük!

Könyvujdonságok:

Elekes: Knsztusi, kenyeret! 27'— Kalmár: Küzdelmek a fehér halál országában I—II. á 39'— Manzoni: Jegyések 24'— Migray: A marxizmus csődje 24'— Morice: Jézus lelke 39'— Schütz dr.: Szentek élete I. 3'— Sienkiwicz: Keresztes lovagok f. 18'—, ktv. 27'—, Volodijovszky úr f. 18'—, ktv. 27'—, Quo vadis? 27'—, Vizözön f. 18'—, ktv. 27'— Szent István Könyvek legújabb sorozata. Dres: Plátó 18'— Takács: Nérótól—Bioklécianig 30'— Stulmann: Az ifjúkor lélektana 24'— dr. Pittrof: A szépirodalom esztétikája 18'— Török: A magyar egyházpolitikai harc története 15'— Schütz dr.: A házasság 18'— A pénz előzetes beküldésénél tisztelettel kérünk még 4 Kč. portóköltiséget is hozzásszámítani.

„Szent József”

könyv-, papir- és zeneműkereskedés,
Bratislava (Pozsony), Lőrincapu utca 3. sz.

Szerkesztésért és kiadásért Dr. Suhaj Béla felel. — Nyomja és kiadja a Sajó-Vidék nyomdavállalat Rožňava-Rozsnyó, Fő tér 4. Telefonszám: 71.

„Új Élet” („Nova Vita”)
Annus II. Num : 14.

Folium periodicum a Suc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl, Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6. Redactor gerens: Phil et Theol. Dr Adalbertus Suhaj Cassoviae.

Argumentum Num 14, (Martius 1933) — Ex operibus Jul. Szekfü. — Dr. Lud. Franciscy: Aufferetur a Vobis Regnum Dei. — Elemér Gyárfás: Reorganisatio Catholicis Status Transilvaniensis — Dr. Géza Porubszky: Potestne esse nationalismus finis in se. —

Borisz Balla: Crisis animarum. — Jozephus Reményi: Hungari Americani. — Dr. Lad. Possonyi: Franciscus Molnár. — Lad. Mécs: Hameiri, poeta et agitator Palestinae in Királyhelmece. — Lud. Tamás: Poéma. — Dr. Jacobus Lorenz: Typi systematum socialium. — Luisa Esterhazy: Essentia actionis catholicae III. — Elemér Rády: Cooperatio nostra. — Forum (Dr. Nic. Pfeiffer: Responsum ad duas quaestiones) — Vox Romana — quaestiones inventutis — oeconomicae-socialiae-theatrales-Ars — Cinematographia — Libri et scripta — Világosság (Lux) — revue pedagogica et scholarum — Nuntia redactionis — imagines. — Ex scriptis † Prohászka O. dr., Vértesi F. dr.

Könyv a legszebb ajándék!

Ujdonságok - ifjúsági iratok - imakönyvek
nagy választékban

JASCHKO ÉS TÁRSA

Tel. 3462. könyvkereskedésében, Košice-Kassa, Fő u. 63.

Kegyűrtárgyak, imakönyvek, szobrok, diplomafelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyűrtárgy és kat. könyvek üzletében Košice-Kassa. Mézáros u. 12.

Vanger Mihály fűszer, csemege, gyarmatáru, liszt és festék kereskedése a legjobb bevásárlási forrás. LEVICE LÉVA.

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Együtt az Egyházzal hetenkint megjelenő miseszöveg magyarázatokkal. Egy szám ára 1 Kč. egy évi előfizetés 52 Kč. Megrendelhető Budapest IX. Lónyai u. 36., II. udv. földsz. 6.

Ujságbélyeg használata a kassa posta és távirda igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.